

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Πτυχιακή Εργασία με θέμα:

«Η ιστορική διαδρομή και η κατοχύρωση της Νοηματικής Γλώσσας»

Επιμέλεια εργασίας:

Γκούνα Θεοδώρα

A.M: (1016055)

Α' Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Σαπουντζάκη Γ.

Α' Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Γκανά Ε.

Βόλος: 2020

Δήλωση περί μη λογοκλοπής

Η συγγραφέας της παρούσας εργασίας διαβεβαιώνει ότι η παρακάτω συγγραφική εργασία αποτελεί έργο προσωπικής εργασίας. Επιπρόσθετα, κατά την συγγραφή λήφθηκαν υπόψη οι κανόνες ακαδημαϊκής δεοντολογίας και βάση αυτών έχουν πραγματοποιηθεί οι απαραίτητες αναφορές σε έργα τρίτων.

Ευχαριστίες

Στο σημείο αυτό ως τελειόφοιτη φοιτήτρια του παιδαγωγικού Τμήμα Ειδικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας της Σχολής Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών στο Βόλο, θα ήθελα να εκφράσω την μεγάλη αγάπη που απέκτησα όλα αυτά τα χρόνια της φοίτησης μου στο τμήμα για την ειδική αγωγή και γενικότερα για την αναζήτηση και την εξέλιξη των γνώσεων μου. Για τον λόγο αυτό, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές και συμφοιτητές μου για τις πολύτιμες γνώσεις και γνωστικές εμπειρίες που μου πρόσφεραν οδηγώντας με στην αναζήτηση των πραγματικών μου κλήσεων και ενδιαφερόντων.

Προπάντων όμως, θα ήθελα να ευχαριστήσω την καθηγήτρια μου κ. Σαπουντζάκη, όπου σε όλη την διάρκεια των σπουδών μου, μέσω των μαθημάτων της Νοηματικής Γλώσσας (ΝΓ) μου μετέδωσε την αγάπη της για την ΝΓ. Επιπρόσθετα, μου έδωσε την δυνατότητα να ασχοληθώ με την παρούσα εργασία, η οποία με ταξίδεψε στον μαγικό κόσμο των νοημάτων. Η στήριξη και η καθοδήγηση της ήταν πολύτιμη. Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω την καθηγήτρια μου κ. Γκανά για την δικιά της συμβολή και στήριξη για την ολοκλήρωση της παρούσας προσπάθειας.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον σύζυγο μου για την συμπαράσταση και την υποστήριξη του, τόσο κατά την συγγραφή της πτυχιακής μου εργασίας, όσο και σε όλη την διάρκεια της τετραετής φοίτησης μου στο πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Επίσης, θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στις δύο κορούλες μου, Ελένη και Γεωργία, οι οποίες αποτελούν την κινητήριο δύναμη μου.

Περίληψη

Στην σύγχρονη εποχή οι περισσότερες Νοηματικές Γλώσσες παγκοσμίως είναι επίσημα αναγνωρισμένες ως πραγματικές, ισάξιες και ισότιμες γλώσσες με τις ομιλούμενες. Επιπρόσθετα, ανταποκρίνονται στα παγκόσμια κριτήρια των ανθρωπίνων γλωσσών. Σύμφωνα με τα κριτήρια αυτά, οι Νοηματικές γλώσσες όπως και όλες οι γλώσσες μεταφέρουν τις αξίες και τις παραδόσεις των κοινοτήτων τους από γενιά σε γενιά, χαράζοντας μια ιδιαίτερη πορεία στο πέρασμα των χρόνων. Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η συστηματική μελέτη της βιβλιογραφίας, που αφορά την ιστορική διαδρομή και την νομική κατοχύρωση της Νοηματικής Γλώσσας. Συγκεκριμένα, θα αναλυθούν όλες οι ιστορικές περιόδους από την εποχή της αρχαιότητας μέχρι την σύγχρονη εποχή, στις οποίες διαφαίνονται αξιοσημείωτα γεγονότα που να σχετίζονται με την νοηματική γλώσσα, την εξέλιξη της και τις προσπάθειες για την επίσημη αναγνώριση της.

Λέξεις-Κλειδιά: Νοηματική γλώσσα, ιστορική εξέλιξη γλωσσών, νομική κατοχύρωση, γλωσσικά ανθρώπινα δικαιώματα

Abstract

In modern era most Sign Languages worldwide are officially recognized as real and equal to spoken languages. In addition, they meet the universal standards of human languages. According to these criteria, Sign languages, like all languages, carry the values and traditions of their communities from generation to generation, marking a special course over the years. The purpose of this work is the systematic study of the bibliography, which concerns the historical course and the legalization of Sign Languages. Specifically, data from all historical periods from the time of antiquity to the modern era will be described, whenever remarkable events appear related to the sign language, its evolution and the efforts for its official recognition take place.

Βραχυγραφίες

ΝΓ: Νοηματική Γλώσσα

Ε.Ν.Γ.: Ελληνική Νοηματική Γλώσσα

LSF: Γαλλική Νοηματική Γλώσσα

DGS: Γερμανική Νοηματική Γλώσσα

NGT: Ολλανδική Νοηματική Γλώσσα

ASL: Αμερικάνικη Νοηματική Γλώσσα

ISL: Ιρλανδική Νοηματική Γλώσσα

BSL: Βρετανική Νοηματική Γλώσσα

SSL: Σουηδική Νοηματική Γλώσσα

Περιεχόμενα

Δήλωση περί μη λογοκλοπής.....	2
Ευχαριστίες	3
Περίληψη.....	4
Abstract	5
Βραχυγραφίες.....	6
Εισαγωγή.....	10
Κεφάλαιο 1: Ιστορική διαδρομή της Νοηματικής Γλώσσας.	12
1.1 Ορισμός και η απαρχή της ιστορικότητας των ΝΓ.....	12
1.2 Αρχαιότητα μέχρι τον Διαφωτισμό	13
1.2.1 Αρχαιότητα.....	13
1.2.2 Βυζάντιο	14
1.2.3 Οθωμανική εποχή.....	15
1.2.4 Μεσαιωνική εποχή	16
1.2.4.1 Martha's Vineyard	17
1.2.4.2 Ισπανία.	18
1.2.5 Διαφωτισμός.....	20
1.2.6 Η κατασταλτική επιρροή θρησκειών	20
1.3 Διαφωτισμός μέχρι την Σύγχρονη εποχή	22
1.3.1 Γαλλική ΝΓ (LSF).....	22
1.3.2 Αμερικάνικη ΝΓ (ASL).....	28
1.3.2.1. Η Προφορική Μέθοδος στις ΗΠΑ.....	33
1.3.2.2. Το Συνέδριο στο Μιλάνο.....	36
1.3.2.3 Αφρο-αμερικάνικη ΝΓ (Black ASL).....	39
1.3.3 Γερμανική ΝΓ (DGS).....	40
1.3.4 Βρετανική ΝΓ (BSL).....	45

1.3.5 Ιρλανδική ΝΓ (ISL).....	48
Συμπερασματικά – Ανακεφαλαίωση	49
Κεφάλαιο 2: Νομολογία της Νοηματική Γλώσσας.....	51
2 Η Νομολογία των χωρών	51
2.1 Νομοθεσία των ΗΠΑ	52
2.2 Νομολογία της Ευρώπης.....	57
2.2.1 Νομολογία της Βρετανίας.....	61
2.2.2 Νομολογία της Σουηδίας.....	64
2.2.3 Νομολογία της Ελλάδας.....	65
Συμπερασματικά	68
Κεφάλαιο 3 : Μεθοδολογία Έρευνας.....	69
3.1 Γενική Μεθοδολογία.....	69
3.2 Βιβλιογραφική Αναζήτηση	69
3.3 Μεθοδολογία πρώτου κεφαλαίου.....	70
3.3.1 Ορισμός και απαρχή της ιστορικότητας των ΝΓ	70
3.3.2 Από την Αρχαιότητα μέχρι το Διαφωτισμό	71
3.3.3 Μεθοδολογία του Διαφωτισμού μέχρι την Σύγχρονη εποχή	73
3.3.8 Συνοπτικά οι λόγοι επιλογής των πέντε ΝΓ	73
3.3.9 Συμπεράσματα	74
3.4 Μεθοδολογία δεύτερου κεφαλαίου	74
3.4.1 Οι Νομολογίες των χωρών	75
3.4.2 Η Νομολογία των ΗΠΑ	75
3.4.3 Η Νομολογία της Ευρώπης.....	76
3.4.4 Συμπεράσματα	77
Συζήτηση/ Γενικά συμπεράσματα.....	78
Περιορισμοί της έρευνας/ προτάσεις	80

Βιβλιογραφικές αναφορές/ Ελληνόγλωσσες.....	81
Συμβάσεις και Νόμοι	82
Βιβλιογραφικές αναφορές/ Ξενόγλωσσες.....	83

Εισαγωγή

Για να μπορέσει το άτομο να απολαύσει πλήρως τα ανθρώπινα δικαιώματα, θα πρέπει απαραίτητα να έχει πρόσβαση σε μια γλώσσα (Krausneker, 2008). Η Νοηματική Γλώσσα αποτελείται από οπτικό-κινητικές μειονοτικές γλώσσες των επιμέρους κοινοτήτων των κωφών, η οποία κατάφερε να επιβιώσει και να εξελιχθεί κάτω από πολύ αντίξοες συνθήκες και καταστάσεις αποκλεισμού και ακόμη και η διατήρηση της στο πέρασμα των χρόνων είναι άξια απορίας. (Σαπουντζάκη, 2016). Οι ΝΓ είναι πραγματικές γλώσσες και όχι απλά νοηματικοί κώδικες επικοινωνίας. Επιπλέον, η ΝΓ δεν είναι διεθνής: όπως και στην ομιλούμενη γλώσσα, το κάθε κράτος έχει την δική του επίσημη γλώσσα, έτσι και τα περισσότερα κράτη έχουν μια ή περισσότερες δικές τους επίσημες ΝΓ. Αναλυτικότερα, η κάθε διαφορετική ΝΓ, έχει την δική της ιδιαίτερη ιστορική διαδρομή. (Κουρμπέτης και Χατζοπούλου, 2010).

Η παρούσα εργασία παρουσιάζει την ιστορική εξέλιξη και διαδρομή των νοηματικών γλωσσών ανά τον κόσμο, όπου υπάρχουν σχετικές αναφορές, ενώ στη συνέχεια αντιπαραβάλλονται διαφορετικές τάσεις, συστήματα γλωσσικής μετάδοσης και σχετικές νομολογίες. Η εργασία διαρθρώνεται χονδρικά ως εξής: Αρχικά παρατίθενται αναφορές σχετικά με τους κωφούς, την επικοινωνία τους και την φυσικότητα των νοημάτων που χρησιμοποιούσαν και οι οποίες παρατηρούνται από την εποχή της αρχαιότητας. Συγκεκριμένα, η πρώτη ιστορική αναφορά σχετικά με τους κωφούς, την επικοινωνία τους και ένα είδος ΝΓ, σημειώνεται το 399 π.Χ. και έτσι χαρακτήρισε μια συνέχεια μέχρι την σύγχρονη εποχή. (Παπασπύρου, 2010). Όμως, για να ορίσουμε την απαρχή της ΝΓ δεν μπορούμε να στηριχθούμε σε απλές αναφορές, για αυτόν τον λόγο η απαρχή της ΝΓ συμβατικά ορίζει ως ορόσημο την ίδρυση των πρώτων ειδικών σχολείων για κωφά άτομα τα οποία ξεκίνησαν από τις αστικές περιοχές του δυτικού κόσμου. (Μαυρέας, 2011). Η πρώτη συστηματική εκπαίδευση κωφών ατόμων πραγματοποιήθηκε στα μέσα του 16ου αιώνα από τον Βενεδικτίνο μοναχό Pedro Ponce de Leon (1500 -1584). (Παπασπύρου, 2010). Ο ίδιος δημιούργησε ένα σχολείο για κωφά παιδιά στη Μονή του Σαν Σαλβαδόρ στην Ονία της Ισπανίας. Το σχολείο αυτό όμως, δεν ήταν δημόσιο και απευθυνόταν σε παιδιά που ανήκαν σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες. (Murtagh, 2019). Το πρώτο δημόσιο σχολείο για την εκπαίδευση όλων των κωφών ανεξαρτήτως ιδιαιτεροτήτων ανοίγοντας νέους ορίζοντες για την άνθηση και εξάπλωση της ΝΓ ιδρύθηκε στο Παρίσι το 1755. Επομένως, μπορούμε να πούμε ότι κατά κάποιον τρόπο, η ιστορικότητα της ΝΓ ξεκινάει από την Γαλλία. (Αντζακας, 2010)

Στην Ευρώπη και αργότερα σε όλον τον κόσμο, από τον 18ο αιώνα και μετά επικράτησαν δυο συστήματα για την διδασκαλία και την επίτευξη της επικοινωνίας των κωφών, η προφορική μέθοδος

και η χρήση της ΝΓ.(Stoke, 2005). Η προφορική μέθοδος ξεκίνησε την εξάπλωσή της από την Γερμανία του 19ου αιώνα. Οι ρίζες τις όμως, βρίσκονται πολύ πιο πίσω συγκεκριμένα από την εποχή της αρχαιότητας με μια μακρά πορεία μέχρι τον Διαφωτισμό, όπου έκανε τη δυναμική επανεμφάνισή της. Η προφορική μέθοδος στηρίζεται στο ιατρικό μοντέλο της αναπηρίας, λειτουργώντας ως αποδυναμωτικό της ΝΓ. Συγκεκριμένα, προτάσσει την καλλιέργεια του προφορικού λόγου ως απαραίτητο στοιχείο της ζωής και της εκπαίδευσης των κωφών. (Tellings, 1995). Παράλληλα όμως, η LSF απέκτησε μεγάλη απήχηση σε όλον τον κόσμο. Δεν είναι τυχαίο ότι αποτελεί την βάση των περισσότερων ΝΓ. Κωφοί από όλον τον κόσμο προσπαθούσαν να διδαχθούν την μέθοδο του de L'Épée. Μια από τις χώρες που δημιούργησε την ΝΓ της, βασιζόμενη στην LSF, ήταν και οι ΗΠΑ. (Stokoe, 2005). Η ASL εφάρμοσε αρχικά την LSF με κάποιες τροποποιήσεις, στην συνέχεια όμως την ανέδειξε και την ανέπτυξε ακόμη περισσότερο. (Ferraro, 2002). Το σημαντικότερο βεβαία ήταν ότι την κατοχύρωσε πρώτη ως επίσημη και ισότιμη γλώσσα των κωφών. (Stokoe, 2005).

Οι νομολογίες για τα κωφά άτομα ακολούθησαν εκείνες των ατόμων με αναπηρίες με σήμα κατατεθέν τους την ενσωμάτωση και την αποκατάσταση της αναπηρίας γεγονός που στεκόταν εμπόδιο στην επίσημη θεσμική αναγνώριση της ΝΓ. Αυτό όμως που διαφοροποίησε τους κωφούς από τους υπόλοιπους ανάπηρους είναι ότι απετέλεσαν μια σχετικά ενιαία κοινότητα που διεκδικεί το δικαίωμά τους στη γλώσσα, και όχι με κοινή συνιστώσα το είδος της αναπηρίας τους. Η κοινότητα αυτή παρέμεινε ανίκητη παρόλους τους διωγμούς, την απόρριψη και την καταπιεστική ενσωμάτωση της από την κοινωνία των ακουόντων. (Brennan, 2003). Το κάθε κράτος έχει την δική του κοινότητα κωφών, με την δική της πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά, όμως όλες οι κοινότητες των κωφών μαζί μέσω των διεθνών συνεδρίων και των διάφορων οργανώσεων τους αλληλοϋποστηρίζονται, μοιράζονται μια κοινή ιστορική κληρονομιά και εναντιώνονται σε άδικες κυβερνητικές νομολογίες. (Brennan, 2003).

Κεφάλαιο 1: Ιστορική διαδρομή της Νοηματικής Γλώσσας.

1.1 Ορισμός και η απαρχή της ιστορικότητας των ΝΓ

Στην εποχή μας, γλώσσα θεωρείται οποιοδήποτε σύστημα κινήσεων, εκφράσεων, τυποποιημένων συμβόλων, σημείων και ήχων τα οποία αποτελούν κώδικες επικοινωνίας και χρησιμοποιούνται για την ανταλλαγή γλωσσικών μηνυμάτων, όπως και η γλώσσα των κωφών. (Ανδρέου, 2012), οι οποίες αποτελούν οπτικό-κινητικές μειονοτικές ή γλώσσες, πραγματικές γλώσσες και όχι απλά νοηματικοί κώδικες επικοινωνίας (Σαπουντζάκη, 2016).. Επιπλέον, η ΝΓ δεν είναι διεθνής, όπως και στην ομιλούμενη γλώσσα, το κάθε κράτος έχει την δική του επίσημη γλώσσα, έτσι και τα περισσότερα κράτη έχουν την δική τους επίσημη ΝΓ. Αναλυτικότερα, η κάθε διαφορετική ΝΓ της κάθε χώρας, έχει την δική της ιδιαίτερη ιστορική διαδρομή. (Κουρμπέτης και Χατζοπούλου, 2010). Μάλιστα, αποτελούν γλώσσες που ανταποκρίνονται στα παγκόσμια κριτήρια των ανθρωπίνων γλωσσών, μέσω των οποίων μεταφέρονται οι αξίες και οι παραδόσεις της κοινότητας από γενιά σε γενιά, χαράζοντας μια ιδιαίτερη πορεία στο πέρασμα των χρόνων. (Ανδρικοπούλου, 2015).

Σύμφωνα με τον (Μαυρέα, 2011) οι νοηματικές γλώσσες εμφανίζονται σε διαφορετικές ιστορικές και πολιτισμικές συνθήκες, γεγονός που δυσχεραίνει τον προσδιορισμό της απαρχής τους. Προσδιορίζουμε την ιστορική διαδρομή των γλωσσών με βάση τα ιστορικά έγγραφα που έχουν διασωθεί. Για την ΝΓ υπάρχουν κάποια διασωθέντα έγγραφα από την εποχή της αρχαιότητας τα οποία, αναφέρονται σε χειρηνικά συστήματα επικοινωνίας, δηλαδή με βάση κυρίως χειρονομίες. Ωστόσο, δεν είναι ξεκάθαρο αν οι χειρονομίες αυτές μπορούν να θεωρηθούν απόλυτα, ως πρόδρομοι των σημερινών Νοηματικών Γλωσσών. (Quer, Cecchetto, Donati, Geraci, Kelepir, Pfau, & Steinbach, 2017). Σημαντικό εμπόδιο στην προσπάθεια καθορισμού της ιστορικότητας της ΝΓ την εποχή εκείνη, αποτελεί το γεγονός ότι υπάρχει περιορισμένος αριθμός ιστορικών εγγράφων και έλλειψη γραπτών ή βιντεοσκοπημένων ενδείξεων. Επιπλέον, τα ιστορικά αυτά έγγραφα, δεν είναι αντιπροσωπευτικά ως προς όλες της γεωγραφικές περιοχές της κάθε εποχής. Για παράδειγμα, δεν υπάρχουν καθόλου έγγραφα τα οποία να αναφέρονται στην χρήση της ΝΓ σε μη αστικές γεωγραφικές περιοχές. Επιπρόσθετα, διατηρούνται πολλοί και διαφορετικοί μεταξύ τους προφορικοί μύθοι, σχετικά με την προέλευση και την διαδρομή των γλωσσών αυτών. (Quer, Cecchetto, Donati, Geraci, Kelepir, Pfau, & Steinbach, 2017).

Ανακεφαλαιώνοντας, παρατηρούνται μεγάλες δυσκολίες στον προσδιορισμό της χρονικής έναρξης των νοηματικών γλωσσών. Όπως προαναφέραμε, η ΝΓ είναι οπτικο-κινητική γλώσσα κατά την οποία απουσιάζει ενιαίος διαδομένος γραπτός κώδικας. Λόγω αυτού, δεν μπορούμε να ορίσουμε με ακρίβεια την απαρχή της. Οι αντίξοες συνθήκες και οι καταστάσεις αποκλεισμού, δεν

ευνόησαν την ανάπτυξη της ταυτόχρονα σε όλες τις γεωγραφικές περιοχές σε επίπεδο αναγνωρισμένης γλώσσας. Πιο ευνοϊκές καταστάσεις για την εδραίωση και την εξάπλωση της παρατηρήθηκαν κυρίως στον δυτικό κόσμο και αυτό περίπου τα τελευταία τριακόσια με διακόσια χρόνια. Μάλιστα, υπάρχουν και γεωγραφικές περιοχές που ακόμη και στις μέρες μας δε διαθέτουν πρόσφορες συνθήκες. (Μαυρέας, 2011). Αναλυτικότερα, παρατηρείται ότι στους δυτικούς πολιτισμούς η χρήση διάφορων μορφών ΝΓ από τα κωφά άτομα χρονολογείται τουλάχιστον 2000 χρόνια πριν. (Murtagh, 2019) Η πρώτη ιστορική αναφορά σχετικά με τους κωφούς και την ΝΓ σημειώνεται το 399 π.Χ. και έτσι χαρακτήρισε μια συνέχεια μέχρι την σύγχρονη εποχή. (Παπασπύρου, 2010). Όμως, για να ορίσουμε την απαρχή της ΝΓ δεν μπορούμε να στηριχθούμε σε απλές αναφορές, κατά αυτόν λόγο η απαρχή της ΝΓ ταυτίζεται με την ίδρυση των πρώτων ειδικών σχολείων για κωφά άτομα τα οποία ξεκίνησαν από τις αστικές περιοχές του δυτικού κόσμου. Στον δυτικό κόσμο όλο και περισσότεροι κωφοί πολίτες μετανάστευαν σε αστικές περιοχές προκειμένου να παρακολουθήσουν τα ιδρύματα αυτά δημιουργώντας το φαινόμενο της ζήτησης. Το γεγονός αυτό, είχε ως επακόλουθο την συγκέντρωση μεγάλου πληθυσμού κωφών σε συγκεκριμένα σημεία, την μεταξύ τους επικοινωνία και συναναστροφή, την ανάπτυξη ομάδων κωφών και την αποφυγή του αποκλεισμού που βίωναν τόσα χρόνια. (Μαυρέας, 2011). Το πρώτο δημόσιο σχολείο για την εκπαίδευση των κωφών ιδρύθηκε στο Παρίσι το 1755. Επομένως, μπορούμε να πούμε ότι κατά κάποιον τρόπο, η ιστορικότητα της ΝΓ ξεκινάει από την Γαλλία. (Αντζακας, 2010)

1.2 Αρχαιότητα μέχρι τον Διαφωτισμό

1.2.1 Αρχαιότητα

Από την περίοδο της πολιτικής και πολιτισμικής ακμής στην αρχαία Ελλάδα, δεν υπάρχει μεγάλος αριθμός διασωθέντων στοιχείων, σχετικά με τους κωφούς και τον τρόπο επικοινωνίας τους. (Sapountzaki, 2015) .Οι λιγοστές πληροφορίες που διασώζονται για την ΝΓ, προέρχονται από έργα του Αριστοτέλη και του Πλάτωνα. (Αντζακας, 2010). Σύμφωνα με τον (Παπασπύρου, 2010) η πρώτη ιστορική αναφορά στην Νοηματική Γλώσσα πραγματοποιείται το 399π.χ. στους Πλατωνικούς διαλόγους. Συγκεκριμένα, στον Κρατύλο παρατηρείται, ότι ο Σωκράτης στον διάλογο του με τον μαθητή του, Ερμογένη, αναφέρει τη σημασία της ΝΓ για τα κωφά άτομα, τονίζοντας ότι είναι απαραίτητη για την μεταξύ τους επικοινωνία κατ' αντιστοιχία με τις ομιλούμενες φθογογλώσσες για την επικοινωνία μέσω του ήχου στους ακούντες. Το γεγονός αυτό αποτελεί την πρώτη γραπτή διαπίστωση την ύπαρξης της ΝΓ εκείνα τα χρόνια. Ο Πλάτωνας σε αντίθεση με το διασωθέν απόσπασμα από τον Αριστοτέλη (βλ. αμέσως παρακάτω), θεωρούσε ότι η ΝΓ προσφέρει πολλά πλεονεκτήματα και ότι είναι απαραίτητο μέσο επικοινωνίας για τους κωφούς. (Αντζακας, 2010).

Στο έργο του Αριστοτέλη, *Προβλήματα*, δίνεται μεγάλη έμφαση στην ακοή. Αναλυτικότερα, ο ίδιος πίστευε, ότι η ακοή είναι η σημαντικότερη αίσθηση του ανθρώπου και είναι αυτή, που κατά κύριο λόγο συνδράμει στην νοητική ανάπτυξη. Μπορεί ο ίδιος να μην ανέφερε ποτέ ότι οι κωφοί δεν μπορούν να εκπαιδευτούν, παρόλα αυτά οι απόψεις του παρερμηνεύτηκαν και επηρέασαν όχι μόνο την Ελλάδα αλλά και άλλες χώρες, στις οποίες επικράτησε η άποψη ότι οι κωφοί λόγω της έλλειψης της ακοής τους, όχι μόνο δεν μπορούν να εκπαιδευτούν, αλλά και ότι δεν είναι πλήρεις άνθρωποι. (Αντζακας, 2010). Βέβαια, σύμφωνα με την (Murtagh, 2019) έκτος από την Ελλάδα, αναφορές σχετικά με την ύπαρξη της ΝΓ παρατηρούνται και σε διαφορά αιγυπτιακά έγγραφα τα οποία χρονολογούνται περίπου στο 1200 π.Χ.

Σύμφωνα με άλλες πηγές, οι κωφοί συνομιλούσαν μεταξύ τους με μικρές κινήσεις του κεφαλιού, των χεριών και ματιών, δηλαδή κυρίως με γνεψίματα, νεύματα γλωσσικά ή παραγλωσσικά. Συγκεκριμένα, στο δικαστήριο του Αρταξέρξη, τέλη του 5αι. π.Χ, γιατρός φαίνεται να ταυτίζει τον τρόπο επικοινωνίας της Ινδικής φυλής και των κωφών, λέγοντας: "Αυτοί οι άνθρωποι (Ινδοί) δεν μπορούν να μιλήσουν μεταξύ τους, επικοινωνούν με τα νοήματα τους, με τα χέρια και τα δάχτυλά τους, ακριβώς όπως οι κωφοί και ανόητοι (sic). Γενικότερα, οι κωφοί σε όλη την διάρκεια της αρχαιότητας, αλλά και μέχρι την εποχή της αναγέννησης βίωναν την περιθωριοποίηση και των αποκλεισμό (Sapountzaki, 2015).. Δεν είχαν ίσα δικαιώματα με τα υπόλοιπα άτομα και επικρατούσε η άποψη ότι έχουν χαμηλή νοημοσύνη. (Αντζακας, 2010).

1.2.2 Βυζάντιο

Στην Βυζαντινή εποχή μπορεί να μην υπάρχουν σαφείς αναφορές σχετικά με την ύπαρξη και την σπουδαιότητα της ΝΓ, παρόλα αυτά, το γεγονός ότι σημαντικά πρόσωπα της εποχής ήταν κωφά άτομα, υποδεικνύει ότι η κώφωση δεν ήταν αδιάφορο και απαρατήρητο ζήτημα και οι κωφοί δεν θεωρούνταν εξ ορισμού υποδεέστεροι. Ειδικότερα, ο γιος του αυτοκράτορα Ηράκλειου (575-641), ο Θεοδόσιος ήταν κωφός, παρόλα αυτά ο πατέρας του μπόρεσε να τον παντρέψει με μια πριγκίπισσα του βασιλικού οίκου των Σασσανιδών της Περσίας. Επίσης, κωφός ήταν και ο Πατριάρχης Κωνσταντινούπολης, Γεράσιμος. Βέβαια, έμεινε στο θρόνο μόνο ένα χρόνο (1320-1321) αυτό όμως όχι λόγω της κώφωσης, αλλά επειδή ήταν ήδη πολύ ηλικιωμένος. Τέλος, ο όσιος Μάρκος ο Κωφός ήταν ένας ασκητής που ζούσε ειρηνικά. Έγινε ο προστάτης άγιος των κωφών και γιορτάζεται στις 2 Ιανουαρίου. (Παπασπύρου, 2010)

Σύμφωνα με την (Sapountzaki, 2015) , στα βυζαντινά χρόνια, για τα κωφά άτομα υπήρχε ένα είδος μέριμνας από τους κρατικούς φορείς μέσω κοινωνικών προγραμμάτων. Η μέριμνα αυτή όμως,

είχε περισσότερο την μορφή της παροχής ασύλου, παρά ως υποστήριξη στα πλαίσια των ισότητων των ανθρώπων. Παρόλα αυτά, έκτος από την παραπάνω παροχή, δεν υπάρχουν διασωθείσες καταγραφές που να υποδεικνύουν παρόμοιες ενέργειες στο ζήτημα της εκπαίδευσης των κωφών. Το γεγονός αυτό μας δείχνει απουσία της εκπαιδευτικής πολιτικής εκείνα τα χρόνια. Επιπρόσθετα, δεν έχουν βρεθεί ούτε στοιχεία που να αναφέρονται σε κάποιο είδος ΝΓ, έτσι ώστε να εκτιμηθεί κατά πόσο ήταν αποδεχτή ως τρόπο επικοινωνίας από την κοινωνία. Ωστόσο, σε μια μικρή καταγραφή σχετικά με τον όσιο Μάρκο τον Κωφό μας προϋδεάζει για την αντιμετώπιση και την γνώμη που είχε η κοινωνία για τους κωφούς. Συγκεκριμένα, ένα έγγραφο αναφέρει: Παρόλο που ήταν κωφός αναγνωριστικέ ως άγιος. (Sapountzaki, 2015)

Σε γενικές γραμμές, όπως περιγράφηκε, πριν τον 12ο αιώνα ο κόσμος θεωρούσε τους κωφούς, ως άτομα με μειωμένη νοητική ικανότητα, γεγονός που τους στερούσε τα δικαιώματα που είχαν οι υπόλοιποι. Από τον 12ο αιώνα και μετά, άρχισαν να υπάρχουν κάποια σημάδια προόδου, αλλά και αυτά ήταν αμελητέα. Για παράδειγμα, σε κάποια κράτη της Δυτικής Ευρώπης δόθηκε η δυνατότητα στους κωφούς να μπορούν να παντρεύονται μεταξύ τους (κάτι που ήταν ανέκαθεν αποδεκτό στο Ανατολικό τμήμα της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, όπως προαναφέρθηκε), αλλά αυτό μόνο αφού αποδείξουν πρώτα στους υπόλοιπους ότι βρίσκονται σε θέση να κατανοήσουν το μυστήριο και την έννοια του γάμου. Επιπλέον, είχαν δημιουργηθεί δυο ομάδες κωφών ατόμων, εκείνων που δεν άκουγαν καθόλου και κατά επέκταση δεν μπορούσαν να κατανοήσουν τον προφορικό λόγο και αυτών που είχαν κάποια υπολείμματα ακοής και μπορούσαν έως έναν βαθμό να κατανοήσουν την ομιλία της κοινωνίας τους. Τους πρώτους τους θεωρούσαν άβουλα πλάσματα με νοητική αναπηρία, ενώ στους δεύτερους είχαν παραχωρήσει κάποια δικαιώματα πιστεύοντας ότι έχουν καλύτερο νοητικό δυναμικό. (Ferraro, 2002).

1.2.3 Οθωμανική εποχή.

Την περίοδο της Οθωμανικής αυτοκρατορίας το 15ο έως το 17ο αιώνα η δυτική και βόρεια Ευρώπη χαρακτηρίζεται από πολύ σημαντικές κοσμοϊστορικές αλλαγές, οι οποίες συντέλεσαν στην δημιουργία του σύγχρονου κόσμου. Οι αντιλήψεις του Μεσαίωνα αρχίζουν να αμφισβητούνται και υπάρχει μια γενικότερη άνθηση, κοινωνική, οικονομική και ο κόσμος αποκτάει μια ποιο σύγχρονη λογική. Αντίθετα, στην νοτιοανατολική Ευρώπη και στην χερσόνησο των Βαλκανίων, με την κυριαρχία της Οθωμανικής αυτοκρατορίας υπήρχαν μεγάλες αναταραχές, καταστροφικοί πόλεμοι, πείνα, υποταγή και θρησκευτικές καταριθμήσεις. (Κατσουλάκος, Κυρκίνη, Μπαφούνης, & Σμπιλίρης, 2012). Η ιστορική εξέλιξη της ΝΓ ακολουθεί και πολλές φορές, καθορίζεται από τα ιστορικά

γεγονότα της κάθε εποχής. Το ευνοϊκό ή μη ευνοϊκό περιβάλλον συντελεί στην άνθηση ή στις εξάλειψη της. (Μαυρέας, 2011). Όπως συμπεραίνουμε από τα παραπάνω, είναι λογικό την περίοδο αυτή, λόγω των μεγάλων αναταραχών, να μην υπάρχει τόσο μεγάλη άνθηση της ΝΓ, τουλάχιστον για τη νοτιοανατολική Ευρώπη.

Από την οθωμανική εποχή υπάρχουν διάφορα διασωθέντα στοιχεία που αναφέρονται σε νεύματα, νοήματα και χειρονομίες που χρησιμοποιούσαν τα κωφά άτομα για να εκφράσουν τις ιδέες και τις απόψεις τους, οποιαδήποτε πολυπλοκότητα και αν είχαν. Όμως, επικρατεί μεγάλη αβεβαιότητα σχετικά με το κατά πόσο τα νοήματα αυτά μπορούν να θεωρηθούν πρόδρομοι των σημερινών ΝΓ. Για παράδειγμα, στο οθωμανικό δικαστήριο περίπου από τον 15ο έως 17ο αιώνα οι κωφοί χρησιμοποιούσαν συγκεκριμένα νεύματα ενώ στον οθωμανικό στρατό έχουμε παρόμοιες αναφορές ήδη από το 13^ο αιώνα. Αν και τα παραπάνω αποτελούν ισχυρές ενδείξεις για μια ισότιμη πολιτειακή αντιμετώπιση των κωφών, το είδος των αναφορών δε μας επιτρέπει να αποφανθούμε με βεβαιότητα κατά πόσο αυτά τα στοιχεία επηρέασαν ή αποτελούν την βάση της σημερινής Τούρκικης ΝΓ. (Quer, Cecchetto, Donati, Geraci, Kelepir, Pfau, & Steinbach, 2017).

Επιπρόσθετα, έγγραφα κατά την οθωμανική εποχή, αναφέρουν ότι σημαίνοντα άτομα στο στρατό της οθωμανικής αυτοκρατορίας ήταν κωφά. Το γεγονός αυτό μας προϊδεάζει ότι η κώφωση όχι μόνο δεν ήταν παράγοντας αποκλεισμού για το στρατό, αλλά ίσως σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να θεωρούταν πλεονέκτημα. Για παράδειγμα, η κώφωση μπορεί να εξασφάλιζε την μυστικότητα πληροφοριών. Συγκεκριμένα, ένας σπουδαίος στρατιωτικός διοικητής (1248) του Οθωμανικού στρατού, ο Ασάν ήταν κωφός. Επιπρόσθετα, υπάρχουν αναφορές ότι η ΝΓ χρησιμοποιούταν από τους κωφούς ακόλουθους, συγκεκριμένα τους Ντίλσιζ των Σουλτάνων και των Μεγάλων Βεζιρηδων προκειμένου να επικοινωνήσουν μαζί τους. Λέγεται μάλιστα ότι αναλάμβαναν εμπιστευτικά καθήκοντα. Τέλος, σύμφωνα με αναφορές γνωστοί ποιητές, όπως ο Ζάτι (ο οποίος έζησε γύρω στο 1500) ήταν κωφοί, συνέγραφαν πολύτιμα έργα, έχοντας μεγάλη απήχηση στον κόσμο. (Παπασπύρου, 2010)

1.2.4 Μεσαιωνική εποχή

Κατά το Δυτικό Μεσαίωνα οι απόψεις για την ΝΓ και γενικότερα για τους κωφούς ήταν ακόμη προκατειλημμένες οδηγώντας στον στιγματισμό και στον αποκλεισμό των ανθρώπων αυτών. Οι αντιλήψεις αυτές, ανέφεραν ότι εφόσον οι κωφοί δεν ακούνε όπως οι υπόλοιποι, δεν είναι φυσιολογικοί, επομένως χρειάζονται οπωσδήποτε θεραπεία. Πολλές φορές μάλιστα, σε πολλές περιπτώσεις, τους προσέδιδαν διάφορες υπερφυσικές δυνάμεις. (Παπασπύρου, 2010). Επιπρόσθετα,

την περίοδο του Μεσαίωνα, στην επιστολή προς τους Ρωμαίους αναφέρεται, ότι η πίστη των ανθρώπων προς το θεό, επέρχεται από το άκουσμα του λόγου του. Επομένως, οι κωφοί χαρακτηρίζονταν, ανίκανοι να ακολουθήσουν τον δρόμο του Χριστού. (Prillwitz, 1990). Υπενθυμίζουμε τη διαφορετική αντίληψη που αναδεικνύει στην Ανατολική Εκκλησία η περίπτωση του Αγίου Μάρκου του Κωφού, ο οποίος δε θεωρήθηκε ότι αποκλείεται από τη θέωση λόγω της κώφωσής του, αλλά και στο Μουσουλμανικό κόσμο τις περιπτώσεις των κωφών Δερβίσηδων κατά την Οθωμανική εποχή. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να αναφέρω, ότι η μοναδική σύντομη αναφορά στις απόψεις του Αριστοτέλη σχετικά με τους κωφούς και την κώφωση, οι οποίες είχαν επηρεάσει αρνητικά τις αντιλήψεις των ανθρώπων της εποχής, επικρίθηκαν και απορρίφθηκαν έντονα τον 16ο αιώνα από τον Ιταλό γιατρό και μαθηματικό Cardano. Ο Cardano είχε έναν κωφό γιο και έχοντας ως ζωντανό παράδειγμα το παιδί του, επισήμανε ότι η κώφωση δεν αποκλείει την μάθηση και την εκπαίδευση. Επιπρόσθετα, ένα κωφό άτομο δεν διαφέρει σε τίποτα από τους υπόλοιπους ανθρώπους καθώς, η ανθρώπινη σκέψη και τα συναισθήματα μπορούν να εκδηλωθούν είτε με τα λόγια είτε με τις κινήσεις και επίσης, οι κωφοί έχουν την ικανότητα όπως και οι υπόλοιποι, να μάθουν να γράφουν και να διαβάζουν. (Murtagh, 2019). Το παράδειγμά του, όπως και οι αντίστοιχες εκπαιδευτικές δράσεις με κωφά παιδιά του Pedro de León στην Ισπανία (βλ. αμέσως παρακάτω), ανοίγουν το δρόμο για τη θεώρηση των κωφών ως ατόμων με ισάξιο νοητικό δυναμικό.

1.2.4.1 Martha's Vineyard

Ως εξαίρεση στον κανόνα, υπήρξε όμως ένα μέρος πάνω στη γη, όπου η κώφωση (λίγο αργότερα από τη μεσαιωνική εποχή), δεν ήταν αναπηρία και όπου η χρήση της ΝΓ ήταν ελεύθερη χωρίς περιορισμούς. Συγκεκριμένα, αναφερόμαστε στο νησί Martha's Vineyard δηλαδή, το νησί της Μάρθα στη Μασαχουσέτη των ΗΠΑ. Μεγάλο ποσοστό κατοίκων του Κεντ της Αγγλίας, περίπου το 1634 μετανάστευαν στο νησί, ανάμεσα τους και πολλοί κωφοί, ή φορείς κληρονομικής προδιάθεσης στην κώφωση. Λόγω εκτεταμένης ενδογαμίας μεταξύ των λίγων οικογενειών που εποίκισαν το νησί, η κώφωση και η χρήση νοηματικής θεωρήθηκαν απλά μια άλλη βιο-κοινωνική νόρμα. Το αξιοθαύμαστο σε αυτό το νησί είναι ότι μέσα σε λίγα χρόνια μετά την αποίκιση της, οι περισσότεροι κάτοικοι ήταν δίγλωσσοι και μπορούσαν να επικοινωνούν μέσω της ΝΓ. (Παπασπύρου, 2010). Από το 1690 έως το 1952 ήταν γνωστό στον κόσμο, ως το λεγόμενο παγκόσμιο νησί των κωφών, αφού οι περισσότεροι κάτοικοι του ήταν κωφοί. Αναλυτικότερα, η ΝΓ που χρησιμοποιούσαν, η οποία εμφανίστηκε εκατό χρόνια πριν την άφιξη του Clerc και της LSF στις ΗΠΑ, προήλθε μέσω της αλληλεπίδρασης των κωφών και μη κωφών αποίκων Άγγλων, των κωφών που κατέφθαναν στο νησί

από άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και των ντόπιων που προέρχονταν από την φυλή Wampanoag Indians. Ο κάθε κωφός της κάθε Ευρωπαϊκής χώρας έφερε μαζί του στο νησί και τα σημάδια και τις μορφές των χεριών της χώρας του και σε συνδυασμό με τα σημάδια που χρησιμοποίησαν οι ιθαγενείς, αναδύθηκε μια νέα ΝΓ με ποικιλόμορφο και ιδιαίτερο γλωσσικό υπόστρωμα. Κατά κάποιο τρόπο, θα μπορούμε να πούμε ότι αυτή η ΝΓ, ήταν η πρώτη ASL των ΗΠΑ. (Ferraro, 2002).

Ο λόγος που μετανάστευαν τόσοι κωφοί στο συγκεκριμένο νησί ήταν για να αποφύγουν τον στιγματισμό και την περιθωριοποίηση που βίωναν στον τόπο τους. Βεβαία, η μεγάλη αύξηση του πληθυσμού των κωφών στο νησί οφείλεται κατά βάση στα γονιδιακά αίτια. Καθώς, μέχρι και τον επόμενο αιώνα, ένα στα είκοσι παιδιά που γεννιόταν ήταν κωφό. Στο Martha's Vineyard η κώφωση δεν ήταν μειονέκτημα ή αναπηρία αντίθετα, ήταν το γεγονός που τους ένωνε και διατηρούσε την κοινωνία τους. Όλοι τους χρησιμοποιούσαν την ΝΓ στην καθημερινή τους ζωή για αιώνες ολόκληρους. Βέβαια, κανένας τόπος δεν μπορεί να μείνει απομονωμένος από τον υπόλοιπο κόσμο, έτσι και το νησί αυτό από ένα σημείο και μετά άρχισε να έχει μη κωφούς επισκέπτες αλλά και μόνιμους κατοίκους, οι οποίοι δεν χρησιμοποιούσαν την ΝΓ. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα την σταδιακή αναδιάταξη του πληθυσμού στο νησί. Στις μέρες μας το Martha's Vineyard αποτελεί ιστορική κληρονομία για τους κωφούς και τη γλώσσα τους.(Ferraro, 2002)

1.2.4.2 Ισπανία.

Πέρα από την Μασαχουσέτη των ΗΠΑ, άλλη χώρα που μας προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για την ιστορική εξέλιξη της ΝΓ κατά την μεσαιωνική περίοδο, είναι η Ισπανία. Ειδικότερα, στην Ισπανία παρατηρήθηκε η πρώτη συστηματική εκπαίδευση κωφών παιδιών και τα πρώτα βιβλία που γράφτηκαν για την εκπαίδευση τους. Για τον λόγο αυτό, μπορούμε να πούμε ότι οι ρίζες της εκπαίδευσης των κωφών, με την εφαρμογή συστηματικών μεθόδων διδασκαλίας, ξεκινούν από την Ισπανία. Συγκεκριμένα, η πρώτη συστηματική εκπαίδευση πραγματοποιήθηκε από τον Βενεδικτίνο μοναχό Pedro Ponce de León (1500 -1584). (Παπασπύρου, 2010). Περίπου στα μέσα του 16ου αιώνα, ήταν ο πρώτος δάσκαλος που εκπαίδευσε συστηματικά κωφά παιδιά σε σχολείο που δημιουργήθηκε στη Μονή του Σαν Σαλβαδόρ στην Ονία της Ισπανίας. Το σχολείο αυτό όμως, δεν ήταν δημόσιο - απευθυνόταν σε παιδιά που ανήκαν σε συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες. (Murtagh, 2019), κατά βάση κωφά παιδιά που προέρχονταν από οικογένειες ευγενών, όπως άλλωστε ήταν συνηθισμένο τότε και για την τυπική εκπαίδευση. Επιπρόσθετα, ο Pedro Ponce de León πρωτοπόρησε και στην δημιουργία ενός εγχειριδίου δακτυλικού αλφαβήτου, το οποίο επινόησε για την διδασκαλία των κωφών. (Ferraro, 2002).

Ειδικότερα, το έναυσμα που ώθησε τον Ponce de León στην διδασκαλία των κωφών, ήταν ένας κωφός γιος, μιας οικογένειας ευγενών. Το αγόρι αυτό ήταν ο μοναδικός κληρονόμος μιας τεράστιας περιουσίας, όμως ο Ισπανικός νόμος όριζε ότι για να μπορεί ένα άτομο να κληρονομήσει οτιδήποτε, θα πρέπει απαραίτητα να γνωρίζει να μιλάει. Έτσι, η οικογένεια του παιδιού, ζήτησε την άμεση βοήθεια του μοναχού, προκειμένου το παιδί να διδαχτεί τον προφορικό λόγο. Ο Ponce de León στην διδασκαλία του αξιοποίησε την γραφή, εφαρμόζοντας δακτυλογραφούμενα στοιχεία του λόγου. Μπορούμε να πούμε λοιπόν ότι η μέθοδος που εφαρμόστηκε στο παιδί, αποτελεί μια πολύ αρχική άποψη της προφορικής μεθόδου, που θα αναλύσουμε εκτενέστερα παρακάτω. (Tellings, 1995). Ο μοναχός Pedro Ponce de León, θεωρείται πολύ σημαντικό πρόσωπο καθώς, έκανε την αρχή, για να ακολουθήσουν και άλλοι μοναχοί το παράδειγμα του. Έτσι, παρατηρήθηκε ότι όλο και περισσότεροι μοναχοί από διάφορα μοναστήρια της Ισπανίας αναλάμβαναν την εκπαίδευση κωφών παιδιών. (Παπασπύρου, 2010).

Η προφορική μέθοδος που εφάρμοσε ο Ponce de León, δεν μπορούμε να πούμε ότι είναι ξεκάθαρα και απόλυτα προφορική, καθώς χρησιμοποίησε σε μεγάλο βαθμό οπτικά στοιχεία δακτυλοσυλλαβισμού, για την επίτευξη του τιτάνιου έργου εκφοράς του προφορικού λόγου. Τη μέθοδο αυτή εξέλιξε σε μεγαλύτερο βαθμό στην Αγγλία, αρχικά ο John Bulwer (1614-1684) και στην συνέχεια η οικογένεια Braidwood (18ο με 19ο αιώνα). Επίσης, επιπρόσθετη ανάπτυξη δέχτηκε και από την Γερμανία με τον Samuel Heinicke (1727-1790), την Ολλανδία με τον Johan Conrad Ammann (1669-1724) και τις ΗΠΑ από τον Alexander Graham Bell (1847-1922). Τα παραπάνω πρόσωπα, έδρασαν ως φανατικοί υποστηρικτές και εκπαιδευτές της προφορικής μεθόδου. Όλοι μαζί, αλλά και ο καθένας ξεχωριστά στην χώρα του, έδωσε μάχη για να εδραιωθεί η προφορική μέθοδος ως αποκλειστική διαδικασία διδασκαλίας. (Tellings, 1995).

Τον 17ο αιώνα ο Ισπανός φιλόλογος Juan Pablo Bonet συνέγραψε το πρώτο βιβλίο αναφορικά με τη χρήση νοημάτων, και πιθανώς πρόδρομος καταγραφής νοηματικής γλώσσας, σύμφωνα με το οποίο, όλοι οι προφορικοί ήχοι που χρησιμοποιούνται για την ομιλία, θα πρέπει να ορίζονται από την αντίστοιχη χειρομορφή που είναι ανάλογη των γραπτών γραμμάτων. (Ferraro, 2002). Την περίοδο της Αναγέννησης μάλιστα εκπαιδεύτηκαν από μοναχούς κωφά άτομα τα οποία διέπρεψαν στην συνέχεια της ζωής τους, όπως, ο πολύ γνωστός κωφός ζωγράφος Ιωάννης Φερδινάνδος ντε Ναβαρέτε (1526-1579) ο οποίος άφησε τεράστια καλλιτεχνική κληρονομία πίσω του. Επίσης, ο διάσημος κωφός αρχιτέκτονας Ετιέν ντε Φαι (1669-1745) ο οποίος εκπαιδεύτηκε στο Αββαείο του Αγ. Ιωάννη στην Αμιένη. Δεν εγκατέλειψε ποτέ το Αββαείο, αφοσιώθηκε και ο ίδιος στην εκπαίδευση κωφών παιδιών και ήταν λάτρης της ΝΓ, χρησιμοποιώντας την φανατικά. (Παπασπύρου, 2010)

1.2.5 Διαφωτισμός

Ο 18ος αιώνας, είναι ο αιώνας του Διαφωτισμού. Κατά την διάρκεια του, αμφισβητήθηκε ο Μεσαίωνας και επικράτησε η ανθρώπινη λογική. Οι άνθρωποι άρχισαν σιγά σιγά να εγκαταλείπουν τις παράλογες προκαταλήψεις τους και σκεφτόντουσαν πλέον με βάση την λογική. (Κατσουλάκος, Κυρκίνη, Μπαφούνης, & Σμπιλίρης, 2012). Το γεγονός αυτό, συντέλεσε στο να αμφισβητηθούν κατά κάποιο τρόπο οι υπερφυσικές δυνάμεις που προσέδιδαν στους κωφούς (βλ. παρακάτω) και οι αντιλήψεις σχετικά με το ότι δεν είναι φυσιολογικά άτομα ή ότι δεν μπορούν να εκπαιδευτούν. (Murtagh, 2019). Ο Διαφωτισμός έμελλε να χαράξει μια νέα εποχή για την ανάπτυξη και την εξάπλωση των ΝΓ. Στην Ευρώπη παρατηρήθηκαν σημαντικά γεγονότα, προβληματισμοί, έντονες αντιπαραθέσεις και εξελίξεις σχετικά με την ΝΓ και την αποτελεσματικότητα της, οι οποίες συνεχίστηκαν και τους επόμενους αιώνες. Το επίτευγμα όμως του αιώνα αυτού, είναι η αξία που δόθηκε στην εκπαίδευση των κωφών, με αποτέλεσμα να αρχίσουν να ξεπροβάλλουν δυναμικά, ολοένα και περισσότερα σχολεία κωφών. Ενδεικτικά παραδείγματα είναι το σχολείο του Braidwood στην Βρετανία, ή του Samuel Heinicke στην Γερμανία. (Παπασπύρου, 2010) Ο σημαντικότερος παράγοντας όμως για την εξέλιξη και την ανάπτυξη των ΝΓ όλων των χωρών, ήταν η ίδρυση των δημόσιων σχολείων για την εκπαίδευση των κωφών παιδιών. Η συγκέντρωση των κωφών παιδιών στα σχολεία αυτά, οδήγησε στην άνθηση και σιγά σιγά την επισημοποίηση ΝΓ σε όλον τον κόσμο. Αναλυτικότερα, το πρώτο δημόσιο σχολείο κωφών ιδρύθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1760 στο Παρίσι της Γαλλίας από τον Charles Michel de l'Épée. (Murtagh, 2019)

1.2.6 Η κατασταλτική επιρροή θρησκειών

Γενικότερα, από λίγο έως πολύ οι κωφοί σε όλη την διάρκεια της αρχαιότητας μέχρι την εποχή του διαφωτισμού βίωναν την περιθωριοποίηση και τον αποκλεισμό, ιδιαίτερα στη Δυτική Ευρώπη. Δεν είχαν ίσα δικαιώματα με τα υπόλοιπα άτομα και επικρατούσε η άποψη ότι έχουν χαμηλή νοημοσύνη. (Αντζακας, 2010). Πολλές φορές μάλιστα, σε πολλές περιπτώσεις, τους προσέδιδαν διάφορες υπερφυσικές δυνάμεις. (Παπασπύρου, 2010). Επιπρόσθετα, την περίοδο του Μεσαίωνα παρερμηνεύεται η αναφορά του Παύλου στην επιστολή προς τους Ρωμαίους ότι η πίστη των ανθρώπων προς τον θεό επέρχεται από το άκουσμα του λόγου του. Επομένως, οι κωφοί χαρακτηρίζονταν ανίκανοι να ακολουθήσουν τον δρόμο του Χριστού. (Prillwitz, 1990). Επίσης, μια καταγεγραμμένη αναφορά από τον Αριστοτέλη σχετικά με τους κωφούς και την κώφωση είχε επηρεάσει αρκετά τις αντιλήψεις των ανθρώπων με αποτέλεσμα τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις

να διαιωνίζονται και να ριζώνουν βαθιά στις πεποιθήσεις των ανθρώπων. (Murtagh, 2019). Αντιθέτως, οι στάσεις των Οθωμανών αλλά και των Ανατολικών Χριστιανών δεν προσέδιδαν τόσο βαρύ αρνητικό στίγμα στην κώφωση, όπως περιγράφηκε παραπάνω στις αντίστοιχες ενότητες, ενώ οι υπερφυσικές ιδιότητες που τους προσδίδονταν μπορούσαν να είναι και θετικές.

Υπάρχουν πολλές αναφορές για θρησκευτικές τελετές στην Επίδαυρο της αρχαίας Ελλάδας, κατά τις οποίες γονείς κωφών παιδιών με τα παιδιά τους προσκυνούσαν και πρόσφεραν προκαθορισμένες θυσίες προκειμένου να απαλλαγθούν από την κώφωση. Επιπρόσθετα, τα πρώτα χρόνια της εξάπλωσης του χριστιανισμού στη Δυτική Ευρώπη υπήρχε η λανθασμένη εντύπωση ότι οι κωφοί δεν θα μπορούσαν να είναι άξιοι να ακολουθήσουν τον δρόμο του θεού. Η άποψη αυτή ενδυναμώθηκε από την αποστολή προς τους Ρωμαίους του Απόστολου Παύλου, στην οποία αναφέρεται ότι η πίστη προς τον Θεό έρχεται μέσω της ακρόασης του λόγου του. Επομένως, οι κωφοί θα ήταν πάντα ανίκανοι να στραφούν προς τον χριστιανισμό. Κατά αυτόν τον τρόπο τα βαθιά θρησκευόμενα άτομα αντιμετώπιζαν τους κωφούς ως ανάξια, χαζά και ανίκανα πλάσματα. Καταληκτικά, μπορούμε να πούμε ότι ο κωφός πληθυσμός ήταν εγκλωβισμένος για χιλιάδες χρόνια σε μια κατάσταση υποτίμησης και καταπίεσης. Τα στερεότυπα και οι προκαταλήψεις απέναντι τους αντί να καταλαγιάζουν ενδυνάμωναν συνεχώς. (Ferreli, 1906).

Στην αρχαία Ελλάδα και την Ρώμη ήταν πολύ συχνό φαινόμενο η παιδοκτονία κωφών και γενικότερα ανάπηρων παιδιών. Μάλιστα, από τους πιο γνωστούς υποστηρικτές της παραπάνω ενέργειας ήταν ο Αριστοτέλης, ο Πλάτωνας και ο Πλούταρχος, οι οποίοι υποστήριζαν την ύπαρξη νόμου που θα έδινε το δικαίωμα στον άντρα της οικογένειας να σκοτώνει το ανάπηρο παιδί του. (Gracer, 2003). Ο αρχαίος Ιουδαϊσμός όμως επέκρινε τις πράξεις αυτές, διακηρύττοντας ότι αν ένα άτομο γεννηθεί ανάπηρο τότε ανήκει στα ιδιαίτερα άτομα, καθώς ο θεός δημιούργησε τους ανθρώπους με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι όλοι διαφορετικοί μεταξύ τους. Αν όμως η αναπηρία δημιουργηθεί στην μετέπειτα ζωή, τότε αυτή εμφανίζεται γιατί είναι θέλημα του θεού και αυτός μόνο γνωρίζει τον λόγο που την προσδίδει στο άτομο. (Gracer, 2003). Αντίστοιχες λαϊκές και θρησκευτικές θεωρήσεις παρατηρούνται στη Ρωσία από το 10^ο αιώνα (Ivanov S. A. "Byzantine foolishness". / Moscow. 1994 p. 4. // The footnote is taken from the book by A. V. Yudin "Russian folk spiritual culture". / Moscow. "High school". 1999 p. 253. & Yudin. A.V. Russian folk art culture (textbook for university students). M.: Higher school, 1999. Great Soviet Encyclopedia. Third edition. Ch. ed. A.M. Prokhorov. / Moscow. "Soviet Encyclopedia". 1970 T. Pp.)

Η Ιουδαϊκή θρησκεία παρόλο που δεν συμφωνούσε με τον εξαναγκαστικό θάνατο των κωφών και των ανάπηρων, υιοθετούσε πλήρως τις απόψεις του Αριστοτέλη σε θέματα κώφωσης και νοημοσύνης. Ειδικότερα, υποστηριζόταν ότι οι κωφοί εφόσον δεν μπορούν να ακούσουν τον

λόγο του θεού μέσω των προσευχών, δεν είναι και ισότιμα και ισάξια μέλη της κοινωνίας. Κατά αυτόν τον τρόπο οι κωφοί ταυτίστηκαν με τους χαζούς, δηλαδή αυτούς που δεν είχαν πλήρη νοημοσύνη. Επίσης, ένα ακόμη στοιχείο που ενδυνάμωνε τα παραπάνω στερεότυπα, είναι ότι η Ιουδαϊκή θρησκεία θεωρούσε πολύ σημαντική την υποχρέωση κάθε πιστού να απαγγέλνει και να ακούει την θρησκευτική "Shema", η εβραϊκή αυτή λέξη αποδίδεται ως "ακούω", γεγονός που καταδεικνύει την σημασία της ακοής για την θρησκεία. Επιπρόσθετα, η διδασκαλία του λόγου του θεού και γενικότερα όλη η εκπαίδευση σε θρησκευτικά θέματα βασιζόταν αποκλειστικά στην προφορική ομιλία, με αποτέλεσμα τα κωφά άτομα να απορρίπτονται, να στιγματίζονται και να θεωρούνται άθεα. Συμπερασματικά, αν σκεφτούμε την τεράστια απήχηση της Ιουδαϊκής θρησκείας και του ελέγχου που ασκούσε στους πιστούς της, καταλήγουμε ότι τα κωφά άτομα και η ανάπτυξη της ΝΓ τους επιβίωσε και εξελίχθηκε κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες. (Gracer, 2003).

Γενικότερα μέσα από την μελέτη της ιστορίας διαφαίνεται ότι η θρησκεία αποτελούσε από τους βασικότερους παράγοντες που καθόριζαν το είδος της αντιμετώπισης της κώφωσης, μέχρι την εποχή του Διαφωτισμού. Στην ενότητα αυτή επομένως έγινε μια παρουσίαση που καταδεικνύει ότι η θρησκεία συγκαταλέγεται στους σημαντικούς παράγοντες διαμόρφωσης γνώμης, ιδιαίτερα δε όταν οι θρησκευτικές απόψεις, οι απόψεις γνωστών φιλοσόφων και το πολιτικό καθεστώς που καθόριζε και ξεχώριζε τους ικανούς από τους ανίκανους. (Ferrer, 1906).

1.3 Διαφωτισμός μέχρι την Σύγχρονη εποχή

1.3.1 Γαλλική ΝΓ (LSF)

Ο σημαντικότερος παράγοντας για την εξέλιξη και την ανάπτυξη των ΝΓ ήταν η ίδρυση δημόσιων σχολείων για την εκπαίδευση των κωφών παιδιών. Η συγκέντρωση των κωφών παιδιών στα σχολεία αυτά, οδήγησε στην άνθηση και σιγά σιγά την εξάπλωση της ΝΓ σε όλον τον κόσμο. Το πρώτο δημόσιο σχολείο κωφών ιδρύθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1760 στο Παρίσι της Γαλλίας από τον Charles Michel de l'Épée. (Murtagh, 2019). Το 1778 ο de L'Épée κατάφερε να το θέσει υπό την βασιλική προστασία, ώστε να χορηγείται επιδότηση για τους μαθητές που δεν μπορούσαν να αντεπεξέλθουν στα δίδακτρα των διάφορων σχολών. Ο ίδιος έμεινε στην ιστορία ως ο πατέρας των κωφών. (Stokoe, 2005) Προκειμένου λοιπόν να εξετάσουμε τις ΝΓ των διάφορων χωρών, θα πρέπει αρχικά να αναφερθούμε στην πορεία της δημιουργία της LSF.

Το 1750 ο L'Épée στη Γαλλία εκπαίδευσε δυο κωφές αδελφές, με την ιδιότητα του καθολικού ιερέα, προκειμένου να τις κατευθύνει προς τον δρόμο του θεού. Γρήγορα παρατήρησε, ότι τα

κορίτσια επικοινωνούσαν μεταξύ τους χρησιμοποιώντας ένα χειρηνμικο σύστημα ομιλίας. Το γεγονός αυτό, του κίνησε το ενδιαφέρον, με αποτέλεσμα να μάθει και ο ίδιος να χρησιμοποιεί την μέθοδο των κοριτσιών και να αναζητήσει και άλλες χειρηνμικες μορφές επικοινωνίας που χρησιμοποιούσαν οι κωφοί μεταξύ τους εκείνη την εποχή και σήμανε την αρχή για το τεράστιο εκπαιδευτικό του έργο στον κόσμο της διδασκαλίας των κωφών. (Tellings, 1995). Παρόλο που εκείνη την εποχή υπήρχαν και άλλοι δάσκαλοι κωφών παιδιών, ο de L'Érée ξεχώρισε για το προοδευτικό του μυαλό, αλλά και για την μεγαλοψυχία και την φιλανθρωπία του. Συγκεκριμένα, ενώ οι περισσότεροι δάσκαλοι της εποχής εκπαίδευαν μόνο παιδιά ευγενών, ο ίδιος αφιέρωσε όλη την ιδιωτική περιουσία για την ίδρυση του σχολείου του, στο οποίο είχε πρόσβαση κάθε κωφό παιδί που γεννιόταν στη Γαλλία ή οπουδήποτε αλλού και ήθελε να εκπαιδευτεί, ανεξαρτήτως κοινωνικής και οικονομικής κατάστασης. Αφιέρωσε την ζωή του στο σχολείο του, για περίπου 30 χρόνια, το οποίο μέχρι το 1776 κάθε τέλος του μήνα ήταν ανοιχτό στο κοινό, για να ενημερωθεί για τις μεθόδους του και για την πρόοδο που παρουσίαζαν οι κωφοί μαθητές του. (Stokoe, 2005).

Αρχικά, δίδασκε στο σχολείο του την γαλλική γλώσσα, χρησιμοποιώντας πολλές λεκτικές ασκήσεις, την συνηθισμένη γραφή και κάποιους χειρηνμικούς συμβολισμούς που αντιστοιχούσαν σε γράμματα του γαλλικού αλφάβητου. Δηλαδή, εφαρμόζε μια μέθοδο βασισμένη στην προφορική γαλλική διδασκαλία. Γρήγορα όμως, συνειδητοποίησε ότι αυτή η μέθοδος, που στηριζόταν πρωτίστως στην άρθρωση και τα σημεία είχαν δευτερεύουσα θέση, ήταν ανεπαρκής ως μέσο διδασκαλίας της γαλλικής γλώσσας και του πολιτισμού της. Εκτός από χρονοβόρα, ταλαιπωρούσε αρκετά τους μαθητές του, δεν είχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα και δεν απέδιδε ικανοποιητικά τις επικοινωνιακές τους ανάγκες. Έτσι, μέσω της κατανόησης των αποτελεσμάτων της διδασκαλίας του, προσπάθησε να εφαρμόσει ένα πιο χειρηνμικο σύστημα. Δηλαδή μια μέθοδο, που συνδυάζει την προφορική διδασκαλία σε ένα πολύ μικρό βαθμό, άλλα πρωταρχική θέση είχαν τα σύστημα των χειρών. (Stokoe, 2005). Πίστευε, ότι η γλώσσα που θα πρέπει να διδάσκεται στα κωφά παιδιά, είναι η LSF. Προσπάθησε η LSF που εν μέρει δημιούργησε, να στηρίζεται στην γαλλική γραπτή γλώσσα, καθώς βασικός στόχος και κινητήρια δύναμη του, ήταν να μάθουν οι κωφοί μαθητές του να διαβάζουν την Βίβλο και να έρθουν πιο κοντά με την θρησκεία και τον θεό. Ένας άλλος του στόχος ήταν, να αποκτήσουν οι κωφοί μια δική τους ανεξάρτητη, φυσική γλώσσα, όχι τόσο υποταγμένη στην γαλλική άρθρωση, αλλά βασισμένη στις μορφές των χειρών, στις κινήσεις και στην έκφραση. Δεν μπορούμε να πούμε όμως ότι αδιαφορούσε πλήρως για την προφορική διδασκαλία της γαλλικής γλώσσας, απλά θεωρούσε πολύ πιο σημαντική και χρήσιμη την LSF και επιπλέον τα τμήμα που δίδασκε αποτελούνταν συνήθως από 60 μαθητές, επομένως λόγω χρόνου δεν μπορούσε να ασχοληθεί με δευτερεύοντα συστήματα, όπως η προφορική μέθοδος. (Tellings, 1995). Μετά από πολλή

προσπάθεια ο στόχος του επιτεύχθηκε, οι μαθητές του μπορούσαν εύκολα να αποδώσουν γαλλικά λογοτεχνικά κείμενα με την χρήση της LSF, αλλά και επικοινωνούν μεταξύ τους, χωρίς να μπορούν να τους καταλαβαίνουν οι μη κωφοί. (Stokoe, 2005).

Ο de L'Épée πέθανε το 1789 και τον διαδέχτηκε ως διευθυντής ο Roch-Ambroise Cucurron Sicard συνεχίζοντας το έργο του, μαζί με πολλούς μαθητές του. Μάλιστα, οι πρώτοι μαθητές του de L'Épée με το που τελείωναν τις σπουδές τους, προάγονταν σε δασκάλους της σχολής. Όλοι τους συνέχισαν να χρησιμοποιούν τις μεθόδους διδασκαλίας του. (Stokoe, 2005). Το σύστημα διδασκαλίας που δημιούργησε, συνέχισε για πολλά ακόμη χρόνια μετά το θάνατο του να προκαλεί διχασμό και προβληματισμό σχετικά με την αποτελεσματικότητά του. Καθώς υποστήριζε ένα πιο κοινωνικό μοντέλο κώφωσης, όχι τόσο ιατρικό. (Stokoe, 2005). Σύμφωνα με το κοινωνικό μοντέλο, τα άτομα βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό όχι, τόσο λόγω του λειτουργικού τους περιορισμού, αλλά εξαιτίας της αδυναμίας των υπόλοιπων ανθρώπων να χρησιμοποιήσουν τη ΝΓ. Οι διάφορες ομιλούμενες γλώσσες των ανθρώπων, αποτελούν όλες τους, κοινωνικές κατασκευές που διευκολύνουν την επικοινωνία των μελών της. Κατά αυτόν τον τρόπο και η ΝΓ διευκολύνει τις επικοινωνιακές ανάγκες των κωφών ατόμων που την χρησιμοποιούν. (Ζώνιου -Σιδέρη. Ντεροπούλου – Ντέρου. & Βλάχου – Μπαλαφούτη, 2012). Μάλιστα, για πάρα πολλά χρόνια ο L'Épée διατηρούσε έντονες αντιπαραθέσεις με τον Γερμανό Samuel Heinicke, γνωστό ως πατέρα της αμιγώς προφορικής μεθόδου. Ο Heinicke υποστήριζε ότι οι κωφοί με την χρήση της LSF, δεν αναπτύσσουν εσωτερικό λόγο, επομένως ούτε αφηρημένη σκέψη. Ο de L'Épée αντιμαχόταν και υποστήριζε από την πλευρά του, ότι όταν πραγματοποιείται μια χειρωνακτική μορφή, τότε, εφόσον το κωφό άτομο έχει τις ανάλογες εμπειρίες, μπορεί να προκύψουν πλήθος εσωτερικών εικόνων, σχετικές με την μορφή αυτή, καταρρίπτοντας τον ισχυρισμό περί περιορισμού της αφηρημένης σκέψης από την συστηματική χρήση της LSF. (Tellings, 1995). Για την ιστορία, εν τούτοις, η χειροκινησιακή μέθοδος του de L'Épée απορρίφθηκε το 1880 στο συνέδριο στο Μιλάνο υποστηρίζοντας προφορικό σύστημα. Το γεγονός αυτό προκάλεσε διχασμό όχι μόνο στην Γαλλία αλλά γενικότερα σε όλες τις κοινωνίες των κωφών, δημιουργώντας δυο ομάδες οπαδών. (Παπασπύρου, 2010)

Όπως προαναφέραμε ο de L'Épée συντέλεσε στο να ιδρύνονται όλο και περισσότερα σχολεία κωφών εκείνη την εποχή στην Γαλλία και έφερε στο προσκήνιο την τεράστια σημασία της εκμάθησης της ΝΓ στην παιδική ηλικία των κωφών. Το 1791 ιδρύεται προς τιμή της μνήμης του, το Εθνικό Ινστιτούτο Νέων Κωφών στο Παρίσι, για να συνεχίσει το φιλανθρωπικό του έργο. Αποτελεί το πρώτο σχολείο για την διδασκαλία νέων κωφών στον κόσμο. (Stokoe, 2005). Από το 1834 και έπειτα άρχισαν να γιορτάζονται κάθε χρόνο τα γενέθλια του de L'Épée από το επίσημο σωματίο των κωφών στο Παρίσι. Το γεγονός αυτό έδωσε το έναυσμα στην κοινότητα των κωφών να διοργανώνει συχνά

τέτοιου είδους εκδηλώσεις και επίσημα διεθνή δείπνα προκειμένου να γιορτάσουν τα κατορθώματα των κωφών ηγετών τους, το πολιτισμό τους και την εξάπλωση της LSF στα υπόλοιπα κράτη. Οι κωφοί και μη κωφοί, καθηγητές που εκπαιδεύτηκαν από τον de L'Épée, ίδρυσαν σχολεία κωφών σε όλο τον κόσμο. Μετέδιδαν την LSF στις χώρες που επισκέπτονταν επηρεάζοντας καθοριστικά την ανάπτυξη των ΝΓ όλων των χωρών. Επιπρόσθετα, την περίοδο του διαφωτισμού πολλοί κωφοί Γάλλοι, διέπρεψαν στις τέχνες, στην γλυπτική στην ποίηση, στις επιστήμες και στην εκπαίδευση. Τα κατορθώματά τους ταξίδευσαν εκτός συνόρων της Γαλλίας, γεγονός που προσέδιδε κύρος και αξία στην LSF. Το μουσείο στο Εθνικό Ίδρυμα Κωφών στο Παρίσι, σήμερα κοσμεί αρκετά σημαντικά επιτεύγματα των ανθρώπων αυτών. Αναλυτικότερα, κάποια σημαντικά πρόσωπα που ανέδειξαν την LSF σε τέτοιο βαθμό που αποτέλεσε την βάση για την δημιουργία των περισσότερων ΝΓ ήταν ο Roch-Ambroise Cucurron Sicard, ο Jean Massieu, ο Louis Laurent Marie Clerc, ο Ferdinand Berthier και ο Roch-Ambroise Auguste Bébien, ο Pierre Pélissier και ο *Frederick Peysson*. (Naturale. & Moore, 2014).

Ο Sicard (1742 -1822), ιερέας και δάσκαλος κωφών, διαδέχτηκε τον de L'Épée μετά το θάνατο του, ως διευθυντής του σχολείου του. Επιτέλεσε το καθήκον αυτό για τριάντα περίπου χρόνια. Νωρίτερα, το 1786 υπήρξε διευθυντής σε σχολείο κωφών στο Μπορντώ. Ανέπτυξε θεμελιώδεις μεθόδους για την εκπαίδευση των κωφών και την γραμματική της ΝΓ, οι οποίες είναι δημοσιευμένες στα έργα του. Kennedy. (2015). Η ανάλυση της LSF ξεκίνησε από τον de L'Épée με το έργο *Institution des Sourds et muets, par la voie des signer methodiques* και ολοκληρώθηκε με το έργο του Sicard, *Traité des signes pour l'instruction des sourds-muets* (1808). Συγκεκριμένα, το έργο αυτό πρόκειται για ένα είδος λεξικού, στο οποίο αποδίδονται πολλές γαλλικές λέξεις στην LSF. Οι περισσότερες λέξεις του, απαιτούν τρία νοήματα για την απόδοσή τους. Το λεξικό αυτό σήμανε την αρχή προκειμένου να ξεκινήσουν οι έρευνες για την ανάλυση της ΝΓ που με το πέρασμα των χρόνων οδήγησε στην κατοχύρωση της. (Stokoe, 2005). Επιπρόσθετα, κατά κάποιο τρόπο μπορούμε να πούμε ότι στον Sicard χρωστάμε την διάδοση της LSF στις ΗΠΑ, καθώς σε ένα από τα ταξίδια του στο Λονδίνο γνώρισε τον Gallaudet και του πρότεινε να επισκεφτεί το σχολείο που επιτελούσε χρέη διευθυντή στην Γαλλία, ώστε να γνωρίσει την μέθοδο διδασκαλίας του L'Épée. (Naturale. & Moore, 2014).

Ο Γάλλος Louis Laurent Marie Clerc (1785 -1869), άρχισε να σπουδάζει στην σχολή του de L'Épée 1793, ήταν μαθητής του Sicard και του Massieu και ένας από τους πιο καλούς τους φοιτητές. Αποφοίτησε το 1805 και αμέσως μετά, το 1807 ανέλαβε χρέη διδασκαλίας δίπλα στον Massieu.(Ferraro, 2002). Επίσης, ήταν ο πρώτος κωφός δάσκαλος κωφών στις ΗΠΑ, επιτέλεσε σπουδαίο έργο, διδάσκοντας ΝΓ τόσο σε κωφά, όσο και σε μη κωφά άτομα που θέλανε να

ακολουθήσουν τον δρόμο της διδασκαλίας και της εκπαίδευσης των κωφών. Μαζί με τον Gallaudet ίδρυσαν το πρώτο σχολείο κωφών στις ΗΠΑ, γεγονός που συντέλεσε στην μετάδοση της LSF αργότερα σε όλον τον κόσμο. (Stokoe, 2005).

Ένα άλλο πολύ σημαντικό πρόσωπο που συνέβαλε στην εξέλιξη της LSF ήταν ο Ferdinand Berthier (1803- 1886), που ήταν κωφό παιδί γιατρού. Πρόκειται για έναν από τους πιο ταλαντούχους σπουδαστές που πέρασαν από το διάσημο σχολείο του de L'Épée. Γνώριζε γαλλικά, λατινικά, ελληνικά και φυσικά την LSF. Συνέγραψε πάρα πολλά άρθρα και βιβλία που αναφέρονταν στην ζωή, τους αγώνες και την LSF των κωφών. Πολύ γνωστά ήταν τα βιογραφικά που είχε συγγράψει για τον de L'Épée και τον Sicard. Δημιούργησε πολλές οργανώσεις κωφών και έδωσε μοχθηρούς αγώνες ενάντια στους άδικους νόμους απέναντι στους κωφούς. Συγκρούστηκε με τους νομοθέτες αναδεικνύοντας την σημασία της LSF για τους κωφούς. (Lane, 1989).

Επιπρόσθετα, ένα άλλο άτομο που συντέλεσε και αυτό, στην ανάλυση και στην εξέλιξη της LSF ήταν ο Pierre Pélissier (1814-1863). Ήταν ένας από τους κορυφαίους κωφούς καθηγητές της εποχής, έχοντας μεγάλη ευελιξία τόσο στα προφορικά γαλλικά, όσο και στην LSF. Για το λόγο αυτό ήταν ποιητής και στις δύο γλώσσες. Το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του το πέρασε καταβάλλοντας μεγάλες προσπάθειες να επιτύχει να αποκτήσει σε ικανοποιητικό βαθμό τον προφορικό λόγο. Κάποια στιγμή όμως, μετά το πέρασμα των χρόνων παραδέχτηκε ότι η ομιλία έχει ελάχιστη ή και μηδενική αξία για τους κωφούς. Επισήμανε, ότι θεωρεί σημαντικότερα τα νοήματα, τις χειρονομίες των χεριών και γενικότερα την φυσικότητα της LSF, την οποία λατρεύει. Έμεινε στην ιστορία της LSF κυρίως για την δημοσιοποίηση του πρώτου της λεξικού. Το οποίο, σε αντίθεση με τα λεξικά του de L'Épée και του Sicard, κατέγραφε τις χειρονομίες και τα νοήματα που πραγματικά χρησιμοποίησαν οι κωφοί με την μορφή εικόνων. (Lane, 1989).

Ένα ακόμη λιθαράκι στην ιστορική εξέλιξη της LSF δόθηκε από τον Roch-Ambroise Auguste Bébien που γεννήθηκε το ίδιο έτος που πέθανε ο de L'Épée. Εκπαιδεύτηκε στην LSF από την παιδική του ηλικία, παρόλο που ο ίδιος δεν ήταν κωφός καθώς, νονός του και μεγάλος υποστηρικτής του ήταν ο Sicard. Πρόκειται για τον μοναδικό μη κωφό δάσκαλο της εποχής του, στη σχολή του De L'Épée. (Lane, 1989). Ήταν ο πρώτος εκπαιδευτικός που μίλησε για την ενσωμάτωση της LSF στο πρόγραμμα σπουδών των δημόσιων σχολείων. (Ferraro, 2002). Το διάστημα που εκτελούσε χρέη εκπαιδευτικού, δημοσίευσε ένα δοκίμιο για την LSF και για τους κωφούς καθώς επίσης και το βραβευμένο Λαβύρινθο του Abbe de L'Épée. Μάλιστα στο τελευταίο επέκρινε έντονα την μεθοδολογία των νοημάτων του De L'Épée. Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθούν έντονες συγκρούσεις και προβληματισμοί μεταξύ των μελών του εθνικού ιδρύματος των κωφών, δηλαδή του σχολείου που ίδρυσε ο De L'Épée. Ο Sicard ήταν πάντα ο πιο θερμός υποστηρικτής του και διαρκώς

των προστάτεψε από τις εναντιώσεις των συναδέλφων του. (Lane, 1989).

Το Εθνικό ίδρυμα κωφών του Παρισιού αρχικά λειτουργούσε ως ένα μικρό σχολείο κωφών, επομένως υπήρχε τάξη και ομοιομορφία στις μεθόδους διδασκαλίας που ακολουθήθηκαν. Αργότερα όμως απέκτησε πληθώρα μαθητών και κατά επέκταση και καθηγητών. Οι μαθητές κάθε χρόνο άλλαζαν εκπαιδευτικούς και ο κάθε εκπαιδευτικός κάθε χρονιά εφάρμοζε την δική του μέθοδο διδασκαλίας. Το γεγονός αυτό δημιούργησε σύγχυση, οι μαθητές δεν μπορούσαν να έχουν μια συνοχή και να κατανοήσουν σωστά την LSF. Το φαινόμενο αυτό παρατηρήθηκε σε όλη την Ευρώπη καθώς το σχολείο του De L'Épée αποτελούσε πρότυπο για όλα τα άλλα ιδρύματα. Υπήρχε ανάγκη επομένως για ένα εγχειρίδιο μεθοδολογικής διδασκαλίας της ΝΓ, το οποίο θα ήταν πλήρως κατανοητό και θα χρησιμοποιούταν από όλους τους εκπαιδευτικούς για τη διδασκαλία των μαθητών τους. Επίσης, θα έπρεπε να βρεθεί και το κατάλληλο άτομο με τα κατάλληλα προσόντα για να συγγράψει ένα τέτοιο σύγγραμμα. Έτσι, ανατέθηκε στον Βέβιαν αυτό το έργο καθώς αποφασίστηκε ότι πληρεί τα προαπαιτούμενα προσόντα. Ο Βέβιαν δημιούργησε ένα υπέροχο εγχειρίδιο δίνοντας ζωή σε κάθε γαλλική πρόταση με τις αντίστοιχες σωστές προτάσεις στην LSF. Η μέθοδος που ανέπτυξε ονομαζόταν "Μιμητογραφία" και συνοδευόταν με κάποιες εικονογραφήσεις. Λίγα χρόνια αργότερα, αναθεώρησε το εγχειρίδιο του για χρήση στο σπίτι από γονείς κωφών παιδιών, αναζητώντας εναλλακτικούς τρόπος εκπαίδευσης, στο δικό του πλέον μικρό σχολείο που ίδρυσε. (Lane, 1989).

Ο Βέβιαν επισήμανε ότι πολλά ελαττώματα που αποδίδονταν στην LSF, στην πραγματικότητα ήταν ελαττώματα της μεθοδολογίας που ακολούθησαν ο De L'Épée και ο Sicard. Όλες αυτές οι απόψεις οδήγησαν στον εκδιωγμό του από το σχολείο του Παρισιού. Επιπρόσθετα, το έτος που πέθανε, η ετήσια έκθεση του Ινστιτούτου της Νέας Υόρκης απέρριψε την μεθοδολογία του. (Lane, 1989). Σύμφωνα με (Ferraro, 2002) οι κωφοί πριν από τον De L'Épée στην πραγματικότητα είχαν ΝΓ για να επικοινωνούν μεταξύ τους. Ο De L'Épée και οι συνεργάτες του, πήραν διάφορα στοιχεία και ιδέες από τις ποικίλες ΝΓ και τα προσάρμοσαν με βάση τον γραπτό λόγο της γαλλικής γλώσσας. Όσοι χρησιμοποιούσαν την μέθοδο του De L'Épée μπορούσαν άνετα να μεταφέρουν γραπτά κείμενα στην LSF επακριβώς, αλλά τα πράγματα δυσκόλευαν όταν απαιτούνταν η διατύπωση αφηρημένων εννοιών. Έτσι, ένα από τα μειονεκτήματα που πρόβαλαν όσοι ήταν εναντίον της μεθοδολογίας του ήταν ότι το λεξιλόγιο της LSF δεν είχε απόλυτη ευελιξία. (Ferraro, 2002).

Ο Jean Massieu (1772 -1846) ήταν ένας από τους πιο μορφωμένους κωφούς εκπαιδευτές της LSF σε όλη την Ευρώπη αλλά και τις ΗΠΑ. Αφιέρωσε την ζωή του στην εκπαίδευση κωφών παιδιών. Κάποια στιγμή όμως εκδιώχτηκε από το σχολείο του Παρισιού καθώς υποστήριξε κατά κάποιο τρόπο την προφορική εκστρατεία (Lane, 1989). Αναλυτικότερα, το προφορικό κίνημα ξεκίνησε άτυπα το

16 αιώνα με τον Ponce de Leon και τον 18ο αιώνα υπήρχε έντονα ακόμη η ώθηση για την χρήση του στόματος στην διδασκαλία των κωφών. Το κίνημα αυτό υποστήριζε ότι τα κωφά άτομα θα πρέπει να καλλιεργήσουν όσο τον δυνατόν περισσότερο την προφορική ομιλία καθώς αποτελεί την γλώσσα της πλειοψηφίας. Πολλοί υποστηρικτές του, όπως ο Ισπανός Jacob Rodrigues Pereire πίστευαν ότι η αυθόρμητη ΝΓ των κωφών ήταν απλώς ένα είδος παντομίμας. Μάλιστα επισήμανε ότι αποτελεί αναποτελεσματική μέθοδο επικοινωνίας για την έκφραση των ιδεών και των αφηρημένων σκέψεων και επιπλέον, ότι οι κινήσεις του σώματος συνοδεύουν τις προφορικές γλώσσες, αλλά σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να θεωρηθούν αυτόνομες γλώσσες. Το κίνημα αυτό, έχασε την αίγλη του μετά το θάνατο του Pereire και των άλλων υποστηρικτών του, όπως του Heinicke και του Braidwood. Το σχολείο του Παρισιού, όλα αυτά τα χρόνια μέχρι και σήμερα, καταδικάζει το συγκεκριμένο κίνημα και προτάσσει την αξία της φυσικής ΝΓ. (Ferraro, 2002).

Κλείνοντας την ενότητα, της LSF και της μεθοδολογίας του De L'Épée και των συνεχιστών του, θα ήθελα να επισημάνω ότι η LSF αποτέλεσε την αφετηρία για την εξάπλωση και την εδραίωση των ΝΓ σε όλο τον κόσμο. Για τον λόγο αυτό ο De L'Épée και η μεθοδολογία του θεωρείται κεντρικός ιστορικός σταθμός για όλες τις ΝΓ. (Stokoe, 2005).

1.3.2 Αμερικάνικη ΝΓ (ASL)

Ο Αμερικανός Thomas Hopkins Gallaudet άρχισε να ενδιαφέρεται για την ΝΓ λόγω της επιρροής που δέχτηκε από την συναναστροφή του με ένα κωφό παιδί της γειτονίας του, ονόματι Alice Cogswell. Συγκεκριμένα το 1813 ο Gallaudet είδε στο πρόσωπο της Alice ένα κωφό παιδί που έχει απεγνωσμένα άμεση ανάγκη για την απόκτηση μιας γλώσσας, η οποία θα του πρόσφερε αυτοδύναμη και ταυτότητα σε έναν κατά βάση προφορικό κόσμο. Έτσι, άρχισε να βοηθάει το παιδί αυτό, να κατανοήσει την γραπτή αγγλική γλώσσα. Με ένα ξύλο έγραψε στο χόμα την αγγλική λέξη "h-a-t" και δίπλα της ακούμπησε ένα καπέλο προκειμένου να του δείξει ότι και οι δυο αναπαραστάσεις είναι ίδιες. Το παιδί ανταποκρίθηκε αμέσως, γεγονός που αναζωπύρωσε το ενδιαφέρον και την περιέργεια του Gallaudet για την ΝΓ και την διδασκαλία της στα κωφά παιδιά. Ένα χρόνο μετά το 1814 η Alice άρχισε να φοιτά στο γνωστό τότε σχολείο του Χάρτφορντ Κονέκτικατ το οποίο χρησιμοποιούσε μια μέθοδο διδασκαλίας, με τοπικά νοήματα των χεριών και παντομίμα. Η εκπαίδευση των κωφών παιδιών εκείνη στην εποχή, πριν την ίδρυση του πρώτου σχολείου κωφών από τον Gallaudet, στηριζόταν σε κάποιες μικρές κινήσεις των χεριών και στην παντομίμα. Γρήγορα, την ίδια χρονιά, ο Gallaudet ανέλαβε ο ίδιος εξ ολοκλήρου την εκπαίδευση της Alice Cogswell. (Ferraro, 2002).

Το 1815 από το Χάρτφορντ Κονέκτικατ των ΗΠΑ, ο Thomas Hopkins Gallaudet ξεκίνησε

το ταξίδι του στην Ευρώπη για να πάρει ιδέες σχετικά με την διδασκαλία των κωφών ατόμων. Ο Gallaudet αρχικά επισκέφτηκε το Watson's London Asylum στο Λονδίνο προκειμένου να γνωρίσει την μέθοδο διδασκαλίας του Braidwood. Αρχικά απογοητεύτηκε αρκετά καθώς, οι εκπρόσωποι του Braidwood ήταν πολύ αρνητικοί στο να μεταδώσουν την μέθοδο διδασκαλίας τους. γρήγορα όμως συνάντησε τον Roch-Ambroise Cucurron Sicard που βρισκόταν εκείνο το διάστημα εκεί. Ο Sicard του πρότεινε να επισκεφτεί τον καλό του φίλο Laurent Clerc στο Παρίσι, προκειμένου να τον ξεναγήσει στον κόσμο της διδασκαλίας των κωφών. Έτσι και έγινε, ο Gallaudet επισκέφτηκε τον κωφό δάσκαλο ο οποίος τον πληροφόρησε για την φυσική ΝΓ και την μέθοδο του De L'Épée, προκαλώντας τον ενθουσιασμό του. (Stokoe, 2005). Ο Gallaudet συνειδητοποίησε τα πλεονεκτήματα που προσφέρει στα κωφά άτομα η μεθοδολογία διδασκαλίας των Γάλλων έναντι αυτής της αγγλικής μεθόδου. Συγκεκριμένα, η μέθοδος του Braidwood στηριζόταν στη φωνή και την προφορική ομιλία των Βρετανών, αντίθετα, η μέθοδος του De L'Épée ήταν συνδυαστική, αλλά είχε ως βάση της το χειρηνικό νόημα - λέξημα. (Ferraro, 2002).

Οι δύο άντρες έγιναν φίλοι και ο Gallaudet του πρότεινε να τον συνοδέψει στις ΗΠΑ προκειμένου να τον βοηθήσει στην εξάπλωση της διδασκαλίας της μεθόδου του De L'Épée. Ο Clerc αρχικά ήταν πολύ διστακτικός, καθώς ο νέος κόσμος αποτελούνταν από προτεστάντες, ενώ ο ίδιος ήταν βαθιά θρησκευόμενος καθολικός. Δέχτηκε με την προϋπόθεση να μην αναγκαστεί να αλλάξει τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις και να γυρίσει γρήγορα πίσω στην Γαλλία. (Ferraro, 2002). Ο Gallaudet δέχτηκε όλα τα αιτήματα του, βεβαία ο Clerc δεν γύρισε ποτέ πίσω, καθώς τρία χρόνια μετά παντρεύτηκε μια κωφή Αμερικανίδα μαθήτριά του. Το ταξίδι διάρκεσε 52 μέρες, διάστημα στο οποίο ο Gallaudet ξεκίνησε να μαθαίνει τη φυσική ΝΓ του De L'Épée. (Stokoe, 2005). Η μέθοδος του De L'Épée χρησιμοποιούσε την γραπτή γαλλική γλώσσα, ένα χειρηνικό αλφάβητο και μορφές χεριών που αναπαριστούσαν τις σκέψεις και τα συναισθήματα των κωφών. Ο Gallaudet τάχθηκε υπέρ αυτής της μεθόδου, διερευνώντας ακόμη περισσότερο την λειτουργικότητα των χειρηνικών μορφών και την αντιπροσώπηση του προφορικού και γραπτού λόγου μέσα από αυτές. Διαπίστωσε, ότι η LSF αποτελεί μια πλήρη λειτουργική γλώσσα ισότιμη με την ομιλούμενη, καθώς, περιλαμβάνει τον γραπτό λόγο, τις χειρηνικές μορφές, τις κινήσεις του σώματος και τις εκφράσεις του προσώπου για την απόδοση των σκέψεων και ιδεών. Επιπρόσθετα, ο Gallaudet εναντιώθηκε και καταδίκασε τον βίαιο εξαναγκασμό σε προφορική επικοινωνία των κωφών. Γενικότερα, απέρριψε την προφορική μέθοδο και θέλησε να εισάγει στις ΗΠΑ την LSF. (Ferraro, 2002).

Αμέσως μετά την άφιξή τους στις ΗΠΑ ο Gallaudet και ο Clerc αναζήτησαν χρηματικά κεφάλαια για την ίδρυση σχολείων κωφών, παρουσιάζοντας τις ιδέες και το πρόγραμμα σπουδών που σκέφτονταν να εφαρμόσουν στα σχολεία αυτά, στους διάφορους επενδυτές. (Ferraro, 2002). Τελικά, το 1817 οι

δύο τους κατάφεραν να ιδρύσουν το πρώτο σχολείο κωφών στις ΗΠΑ στο Χάρτφορντ Κονέκτικατ. Μετά το σχολείο αυτό, ακολούθησε το επόμενο στην Νέα Υόρκη και σιγά σιγά ιδρύονταν όλο και περισσότερα σχολεία. Τα σχολεία των κωφών εκείνη την εποχή στις ΗΠΑ είχαν την μορφή οικοτροφείων και το κράτος μεριμνούσε για την φοίτηση και σίτιση κάθε κωφού παιδιού, μόνο για πέντε χρόνια. Η LSF εδραιώθηκε παντού, σε όλα τα σχολεία που ιδρύονταν στις ΗΠΑ. Ο Γάλλος Clerc, ήταν ο πρώτος κωφός δάσκαλος κωφών στις ΗΠΑ, επιτέλεσε σπουδαίο έργο διδάσκοντας ΝΓ τόσο σε κωφά όσο και σε μη κωφά άτομα που θέλησαν να ακολουθήσουν τον δρόμο στις διδασκαλίας των κωφών ατόμων. (Stokoe, 2005). Όπως συμπεραίνουμε, η ASL πηγάζει από την LSF και έχει δεχτεί στοιχεία και αρχικές διαφοροποιήσεις, από τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ του Clerc και του Gallaudet. Το 60% του λεξιλογίου της ASL προέρχεται από την LSF, ενώ διάφορες τροποποιήσεις και διαφοροποιήσεις συνέχισαν σταδιακά να εμφανίζονται. (Ferraro, 2002).

Όπως προαναφέραμε, η μέθοδος που χρησιμοποιούσαν τα σχολεία αυτά, στηριζόταν στην LSF, η οποία όμως είχε δημιουργηθεί με φυσικό τρόπο για να εξυπηρετήσει τη γαλλική γλώσσα και τον πολιτισμό. (Stokoe, 2005). Έτσι ο Gallaudet και ο Clerc άρχισαν να μεταφράζουν από τα γαλλικά στα αγγλικά, τις μεθοδολογικές χειρημικές μορφές, πραγματοποιώντας την αντίστοιχη συσχέτιση. Στις περισσότερες περιπτώσεις το έργο αυτό ήταν σχετικά εύκολο, αλλά όταν δεν υπήρχε αντίστοιχο χειρημικό νεύμα, θα έπρεπε οι δύο τους να δημιουργήσουν ένα νέο, προκειμένου να καλύψουν τα κενά ανάμεσα στις δύο γλώσσες. Επιπλέον, συμπεριέλαβαν στο πρόγραμμα σπουδών και την γραπτή γαλλική γλώσσα και την αγγλική. (Ferraro, 2002). Κατά αυτόν τον τρόπο η LSF άρχισε να τροποποιείται και να προσαρμόζεται στο αγγλικό αλφάβητο. Συγκεκριμένα, τα 26 γράμματα του αγγλικού αλφάβητου αποδόθηκαν στην ASL. Σε συνδυασμό μάλιστα με την διγλωσσία σε προφορική και νοηματική γλώσσα αποστασιοποιήθηκε ακόμη περισσότερο από την LSF. Επίσης, οι διάφορες χειρημικές μορφές αποκτούσαν σιγά σιγά τοπικό χαρακτήρα και διέφεραν από περιοχή σε περιοχή στις ΗΠΑ. Δυστυχώς, μέχρι στιγμής δεν έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές έρευνες προκειμένου να αναγνωριστούν και να ταξινομηθούν οι τοπικοί διάλεκτοι της ΝΓ και οι ιδιομορφίες της. (Stokoe, 2005).

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι η ASL παρουσιάζει κάποια λίγα κοινά σημεία με την BSL, καθώς και οι δύο ΝΓ έχουν ως κοινό υπόστρωμα ομιλούμενης την αγγλική γλώσσα, αλλά και πολύ σημαντικές καθοριστικές διαφορές, γεγονός που στηρίζεται στις ρίζες της ASL που είναι η LSF. (Stokoe, 2005). Στο σημείο αυτό θα ήθελα να διευκρινίσω, ότι το λεξιλογικό εγχειρίδιο της ASL είναι παρόμοιο με το γαλλικό εγχειρίδιο, με κάποιες μικρές τροποποιήσεις, καθώς πραγματοποιήθηκαν προσπάθειες προσαρμογής με την αγγλική γλώσσα, όμως είναι εντυπωσιακά άκρως αντίθετο με το βρετανικό εγχειρίδιο. Το σχολείο που ίδρυσαν ο Gallaudet και ο Clerc με το

πέραςμα των χρόνων ονομάστηκε Αμερικανικό Άσυλο στο Χάρτφορντ. Το ίδρυμα αυτό έδινε έμφαση αποκλειστικά στην ASL και αδιαφορούσε για την καλλιέργεια του προφορικού λόγου. Είχε τεράστια απήχηση και για πολλά χρόνια αποτέλεσε πρότυπο για τα υπόλοιπα σχολεία. Τα μισά κράτη των ΗΠΑ αποδέχονταν την μέθοδο που υλοποιούσαν και θέσπισαν νομοσχέδιο κατά το οποίο, κάθε νέο σχολείο που ιδρύονταν θα έπρεπε να επισκεφτεί το Αμερικάνικο Άσυλο για να γνωρίσει την παιδαγωγική του μεθοδολογία. Παρόλα αυτά, παρατηρήθηκαν έντονες προσπάθειες από διάφορα ιδρύματα, όπως αυτό της Νέας Υόρκης, να εισάγουν την προφορική μέθοδο όπως την κατέδειξε ο Braidwood στο πρόγραμμα σπουδών τους. Οι προσπάθειες αυτές βέβαια, δεν ευοδώθηκαν ποτέ καθώς, ο Clerc με την βοήθεια των συνεργατών του, είχε αναλάβει να εποπτεύει τα ιδρύματα αυτά και να τα κατευθύνει με βάση τα πρότυπα. (Ferraro, 2002).

Χάρη στην μεγάλη απήχηση που απέκτησε το Αμερικανικό Άσυλο στο Χάρτφορντ, ιδρύονταν όλο και περισσότερα σχολεία κωφών από τα προσδοκώμενα, ακολουθώντας πάντα την μεθοδολογία των πρότυπων. Αναλυτικότερα, το πρώτο ιδιωτικό σχολείο κωφών ιδρύθηκε στο Tallmadge, Ohio από έναν φοιτητή του Αμερικάνικου Ασύλου στο Χάρτφορντ, σημαίνοντας την αρχή για την ίδρυση ιδιωτικών σχολείων. Κατά τη λειτουργία τους, το κράτος κάλυπτε όλα τα εκπαιδευτικά έξοδα, για όλα τα μαθήματα που διεξάγονταν στην ASL, δηλαδή το κράτος χρηματοδοτούσε την φοίτηση των κωφών παιδιών στα ιδιωτικά σχολεία και αυτά με την σειρά τους διασφάλιζαν ότι πορεύονται με βάση τα πρότυπα ιδρύματα. Στην συνέχεια ακολούθησαν και άλλα παρόμοια σχολεία σε όλες τις περιοχές των ΗΠΑ. Όπως για παράδειγμα, το σχολείο στην Indiana, στην Illinois, στο Tennessee, στο Quebec που ιδρύθηκε από μαθητή του Clerc τον Ronald McDonald επίσης, το Εθνικό σχολείο κωφών της Βραζιλίας και πολλά άλλα. Ένα από τα πολλά κοινά χαρακτηριστικά των ιδρυμάτων αυτών, είναι ότι όλα είχαν την μορφή οικοτροφείων, δηλαδή τα παιδιά τρεφόντουσαν και κοιμόντουσαν μέσα σε αυτά. (Ferraro, 2002) Χάρη στην ίδρυση σχολείων με την μορφή οικοτροφείων, μεγάλο ποσοστό πληθυσμού κωφών παιδιών συγκεντρώνονταν στους ίδιους χώρους, αναπτύσσοντας μεταξύ τους κοινωνικές συναναστροφές, επικοινωνία, ομάδες και φιλίες. Κατά αυτόν τον τρόπο απελευθερωνόνταν από τον κοινωνικό αποκλεισμό που βίωναν τόσα χρόνια και αναπτύσσονταν οι κατάλληλες συνθήκες για την εξέλιξη της ΝΓ. (Μαυρέας, 2011).

Το 1864 με νόμο του Κογκρέσο υπό τον 16ο πρόεδρο των ΗΠΑ, Αβραάμ Λίνκολν, αναδείχθηκαν τα δικαιώματα των κωφών ατόμων στην ανώτερη βαθμίδα εκπαίδευσης. Καθώς μέχρι τότε, το κράτος μεριμνούσε για την εκπαίδευση των ατόμων αυτών για ελάχιστα χρόνια. (Stokoe, 2005). Τελικά όμως, το επίτευγμα της προηγμένης εκπαίδευσης των κωφών, πραγματοποιήθηκε τρία χρόνια αργότερα το 1967. Το ίδρυμα που στέγαζε αυτό το επίτευγμα, είναι το Gallaudet University στην Ουάσιγκτον, ονομάστηκε έτσι προς τιμήν του Αμερικανού Thomas Hopkins Gallaudet και

αποτελεί το σημερινό Εθνικό Κολέγιο Κωφών. Στην εποχή μας, στο πανεπιστήμιο Gallaudet βρίσκονται πολύτιμες συλλογές αρχείων της παγκόσμιας κοινότητας των κωφών. (Naturale. & Moore, 2014). Αναλυτικότερα, το κολέγιο αυτό δημιουργήθηκε με σκοπό να δίνει την δυνατότητα στους αποφοίτους να εργαστούν ως εκπαιδευτές της ASL ή να ιδρύσουν δικό τους ίδρυμα. Το κολέγιο ξεκίνησε με πρώτο διευθυντή τον Edward Miner Gallaudet, γιο του Thomas Hopkins Gallaudet, ο οποίος συνέχισε να ακολουθεί την μέθοδο διδασκαλίας που πρέσβευε ο μπαμπάς του. Χρησιμοποιήθηκε λοιπόν, αποκλειστικά την ASL και όσες προσπάθειες πραγματοποιήθηκαν για να τροποποιηθεί η μεθοδολογία της και να εισαχθεί η προφορική μέθοδος, καθώς είχε κάνει την επανεμφάνιση της εκείνο το διάστημα σε πολλά ιδρύματα, απορρίφθηκαν από τον Gallaudet. Μετά από έντονες διαπραγματεύσεις, ο Gallaudet δέχτηκε να εφαρμοστεί μια πιο ολική επικοινωνία, με την προϋπόθεση όμως, ότι η φυσική ASL των νοημάτων, θα έχει προ καθεδρική θέση. (Ferraro, 2002).

Ο Edward Gallaudet ακολουθώντας τα βήματα του πατέρα του, ταξίδεψε και αυτός με την σειρά του στην Ευρώπη, για να γνωρίσει από κοντά τις μεθόδους διδασκαλίας που επικρατούσαν στην εποχή του. Δηλαδή, την μέθοδο του De L'Épée στην Γαλλία και την μέθοδο του Braidwood στην Αγγλία. Ο Edward Gallaudet δεχόταν έντονες πιέσεις από τους υποστηρικτές του Alexander Graham Bell, οι οποίοι ήταν υπέρμαχοι της προφορικής μεθόδου και είχαν κερδίσει σταδιακά μεγάλο έδαφος στα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Έτσι, μετά το ταξίδι του αποφάνθηκε οριστικά, ότι η καλλιέργεια της προφορικής ομιλίας για τα κωφά άτομα, δεν είναι ουσιαστική, παρά μόνο διακοσμητική και η πιο σωστή μέθοδος επικοινωνίας των κωφών ατόμων είναι η φυσικότητα των μορφών της ΝΓ. (Ferraro, 2002).

Το σημερινό Gallaudet University τότε λειτουργούσε ως σχολείο με δύο βαθμίδες εκπαίδευσης, την δευτεροβάθμια και την πρωτοβάθμια. Στην δευτεροβάθμια εισέρχονταν όσοι είχαν αποφοιτήσει από την πρωτοβάθμια του σχολείου του Gallaudet από τα σχολεία του Hartford ή της Νέας Υόρκης. Τα πτυχία που λάμβαναν οι τελειόφοιτοι υπογράφονταν από τον κάθε εκάστοτε Πρόεδρο των ΗΠΑ. Το πρώτο πτυχίο υπογράφηκε λίγο διάστημα μετά την αρχική λειτουργία του θεσμού από τον Αβραάμ Λίνκολν. (Ferraro, 2002). Το Gallaudet University όπως ονομάζεται σήμερα, έχει ιστορική σημασία για τους κωφούς, καθώς εκεί μορφωνόντουσαν οι νέες γενιές, οι οποίες με την σειρά τους, κατάλληλα ακαδημαϊκά εξοπλισμένες, πάσχιζαν για τα δικαιώματα των κωφών και υπερασπιζόντουσαν την ASL ενάντια σε κάθε άδικη νομοθετική πράξη. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελεί η απαίτηση των φοιτητών το 1988, ο νέος πρόεδρος του Πανεπιστημίου να είναι κωφός, η αρμόδια αρχή όμως το αρνήθηκε και όρισε κάποιον μη κωφό πρόεδρο. Τότε, οι φοιτητές επαναστάτησαν και διεκδίκησαν να συμπεριληφθεί η άποψη τους, για την εκλογή του προέδρου. Ο υποψήφιος πρόεδρος μετά από τις έντονες εναντιώσεις, αναγκάστηκε να παραιτηθεί από μόνος του

και έτσι το διοικητικό συμβούλιο μετά αναγκάστηκε να ορίσει κωφό πρόεδρο. Κατά αυτόν τον τρόπο οι φοιτητές, αλλά και οι τελειόφοιτοι του Gallaudet University διεκδίκησαν την ανεξαρτησία της κοινότητας των κωφών από αυτή των μη κωφών. (Tellings, 1995). Σήμερα, το σχολείο αυτό είναι πανεπιστήμιο και φιλοξενεί περίπου δύο χιλιάδες φοιτητές, προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς. Επιπρόσθετα το Gallaudet University, παραμένει το μοναδικό στον κόσμο, μέχρι και σήμερα, που σχεδιάζει όλα τα προγράμματα σπουδών με γνώμονα τις ανάγκες και την διευκόλυνση των κωφών ατόμων. Δέχεται κυρίως κωφούς φοιτητές, αλλά υπάρχουν και αρκετά μη κωφά άτομα που φοιτούν στην σχολή. Το κολέγιο είναι δίγλωσσο, εφαρμόζει κατά βάση την σημερινή ASL, με τις διαφορές τροποποιήσεις που δέχτηκε με το πέρασμα των χρόνων, τα γραπτά αγγλικά και σε μικρότερη έκταση, πλέον και τα προφορικά αγγλικά. (Ferraro, 2002).

1.3.2.1. Η Προφορική Μέθοδος στις ΗΠΑ.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να αναφερθώ στον Alexander Graham Bell (1847- 1922) ο οποίος στιγμάτισε και επηρέασε τον τρόπο εξέλιξης της ASL. Ο Bell ήταν ένας από τους πρωταρχικούς υπέρμαχους της καλλιέργειας της προφορικής ομιλίας των κωφών ατόμων κατά την εκπαίδευσή τους. Αντιμετώπιζε τους κωφούς με βάση το ιατρικό μοντέλο και κατά επέκταση αυτού, προσπαθούσε να καταργήσει την ASL και να προσανατολίσει τους κωφούς αποκλειστικά προς την γλώσσα που χρησιμοποιεί ο υπόλοιπος πληθυσμός. (Ferraro, 2002). Συγκεκριμένα, το ιατρικό μοντέλο αφορά την αντίληψη ότι τα ανάπηρα άτομα, συμπεριλαμβανόμενων και των κωφών, βιώνουν μια κατάσταση ασθένειας και λειτουργικού περιορισμού, που τους απομακρύνει από τα πλαίσια του φυσιολογικού. Επομένως, χρήζουν πρωτίστως θεραπευτικής, τεχνικής ή προσωπικής υποστήριξης με στόχο τη νορμαλοποίησή τους. (Ζώνιου -Σιδέρη. Ντεροπούλου – Ντέρου. & Βλάχου – Μπαλαφούτη,2012). Στηριζόμενος λοιπόν ο Bell στα παραπάνω, επισήμανε ότι κρίνονται αναγκαίες οι προσπάθειες για την ενσωμάτωση των κωφών στην κοινότητα των μη κωφών και οι κωφοί ως ομάδα αναπήρων χρειάζονται άμεσα θεραπεία. Εκ τούτου, οι απαιτήσεις τους και η εκπαίδευσή τους βάση κοινωνικού μοντέλου κρίνονται παράλογες. Επιπλέον, εναντιώθηκε στην τέλεση γάμων μεταξύ κωφών, καθώς πίστευε ότι οι γάμοι αυτοί συντελούν στην ανάπτυξη κοινοτήτων κωφών, οι οποίες θα έπρεπε να αποδυναμωθούν, καθώς τους απομακρύνουν από τα φυσιολογικά όρια που έχουν τεθεί. Κατά αυτόν τον τρόπο, τον 19ο με 20ο αιώνα περίπου το 66% των εκπαιδευτικών εφαρμόζαν την μέθοδο του ιατρικού μοντέλου. (Ferraro, 2002).

Οι απόψεις του Bell έρχονταν σε πλήρη αντίθεση με το κοινωνικό μοντέλο της κώφωσης που πάσχιζε να εδραιώσει ο Clerc. Αναλυτικότερα, το κοινωνικό μοντέλο υποστηρίζει ότι το φυσιολογικό

και το μη φυσιολογικό, αποτελούν κοινωνική κατασκευή, επομένως και η αναπηρία, συμπεριλαμβανόμενης και της κώφωσης είναι κοινωνικές κατασκευές που δημιουργήθηκαν για να αποκλείουν και να στιγματίζουν ομάδες ατόμων. Βάση αυτού, τα άτομα με αναπηρία είναι ανάπηρα, γιατί η κοινωνία τους κατέταξε σε μια μη φυσιολογική κατηγορία και όχι τόσο λόγω του ελλείμματος τους. (Ζώνιου -Σιδέρη. Ντεροπούλου – Ντέρου. & Βλάχου – Μπαλαφούτη,2012). Έτσι, ο Clerc επισήμανε ότι οι κωφοί δεν είναι ανάπηροι και η ΝΓ αποτελεί μια μειονοτική γλώσσα, ισοδύναμη με όλες τις ομιλούμενες γλώσσες. Τελικά, ο Bell όμως με τις αντιλήψεις του προκάλεσε έντονη σύγχυση και προβληματισμό, με αποτέλεσμα το 1918, περίπου δεκαέξι κράτη των ΗΠΑ, να θεσπίσουν νόμους βάσει των οποίων, η ASL δεν αποτελεί γλωσσική μειονότητα και οι κωφοί ως ομάδα αναπήρων, χρειάζονται θεραπεία προκειμένου να εναρμονιστούν στο μέγιστο βαθμό, στα όρια του φυσιολογικού. Και η θεραπεία αυτή, δεν είναι άλλη από την πάση θυσία προτεραιότητα να αποδώσουν προφορικό λόγο. (Ferraro, 2002).

Ο Bell, στα πλαίσια της ενσωμάτωσης των κωφών στην κοινωνία των φυσιολογικών, είχε αναφέρει ότι είναι απαραίτητο να αναδιοργανωθούν τα σχολεία των κωφών. Μάλιστα, είχε συγγράψει κείμενα σχετικά με το πώς θα έπρεπε να είναι η εκπαίδευση τους και πως θα πρέπει να είναι οργανωμένα τα σχολεία. Συγκεκριμένα, τα σχολεία δεν θα έπρεπε να έχουν την μορφή οικοτροφείων και να είναι αποκλειστικά σχολεία κωφών, αλλά αντίθετα, ατόμων διάφορων αναπηριών και μη ανάπηρων. Θα έπρεπε δηλαδή, τα διάφορα ιδρύματα να είναι μικτά και να αποτρέπουν τις κοινωνικές συναναστροφές μεταξύ των κωφών παιδιών, έτσι ώστε σταδιακά οι μορφές των χεριών και η ASL να εξαλειφθούν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της προσπάθειας αυτής, είναι η συμβολή του Bell στην αναμόρφωση της σχολής Horace Mann στη Βοστώνη. Το ίδρυμα αυτό ενώ είχε ιδρυθεί νωρίτερα, το 1877 άρχισε να λειτουργεί υπό τις οδηγίες του Bell και των υποστηρικτών της φιλοσοφίας του. Το σχολείο ήταν μεικτό, για κωφούς και μη κωφούς μαθητές, απέτρεπε την δημιουργία ομάδων κωφών και εστίαζε στην καλλιέργεια των ακουστικών υπολειμμάτων. (Ferraro, 2002). Ένα άλλο ίδρυμα, που ιδρύθηκε με σκοπό να ακολουθήσει το κίνημα για την θεραπεία και την αποκατάσταση των ανάπηρων ατόμων, υπό την μεθοδολογία του Alexander Graham Bell και άλλων ομοϊδεατών, ήταν το Wisconsin Phonological Institute στο Μιλγουόκι το 1879. (Drame, 2016).

Γενικότερα, από το 1885 άρχισαν να ιδρύονται διάφορα δημόσια σχολεία για κωφούς, τα οποία όμως αντιμετώπιζαν την κώφωση, ως αναπηρία και την ASL ως μια απλή παντομίμα. Αναλυτικότερα, ένα άλλο ίδρυμα το οποίο λειτούργησε και αυτό ως αποδυναμωτικό της ASL ήταν το Deaf-Mutes Institute του Αγίου Ιωάννη το 1876, η προσέγγιση του για την επίτευξη της λεκτικής επικοινωνίας, ήταν να τοποθετήσει όσο το δυνατόν μικρότερες ομάδες κωφών παιδιών, σε τάξεις με

μη κωφά παιδιά ίδιας ηλικίας. Αρκετά χρόνια αργότερα το 1913, ιδρύθηκε το Dr. Frederick J. Gaenslen στο Μιλγουόκι των ΗΠΑ, το οποίο πήρε το όνομα του από τον χειρουργό Frederick J. Gaenslen και αποτέλεσε την πρώτη σχολή για την στέγαση διάφορων αναπηριών. Δηλαδή, στην συγκεκριμένη σχολή μαζί με τα κωφά παιδιά, μπορεί να φοιτούσαν και άτομα με νοητική υστέρηση, ψυχικές διαταραχές, σωματικές βλάβες κτλ. Η τακτική της εποχής, ήταν αποκατάσταση της αναπηρίας και έτσι λίγο αργότερα το 1939, το Τμήμα Δημόσιας Εκπαίδευσης του Wisconsin δημιούργησε το θεσμό της εποπτείας στα μικτά σχολεία. Συγκεκριμένα, ομάδες εποπτών επισκέπτονταν σε τακτικά χρονικά διαστήματα τα δημόσια σχολεία και εξέταζαν κατά πόσο τα παιδιά με αναπηρίες ανταποκρίνονταν στη διδασκαλία, κατά πόσο υπήρχαν αλληλεπιδράσεις ανάπηρων παιδιών με τα μη ανάπηρα και τέλος, κατά πόσο οι εκπαιδευτές της κάθε τάξης, εφαρμόζουν τις συνιστώμενες μεθόδους διδασκαλίας. (Drame, 2016).

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να διευκρινίσω ότι όσο η προφορική μέθοδος του ιατρικού μοντέλου, έκανε προσπάθειες εδραίωσης στις ΗΠΑ μέσω των υποστηρικτών της και ιδίως του Bell, ο Edward Gallaudet παράλληλα, έδινε τον δικό του αγώνα για την διασφάλιση της ASL. Συγκεκριμένα, επισκέφτηκε την Εθνική Ένωση Εκπαίδευσης της Ουάσινγκτον και αντιπαρέβαλε τις παρερμηνείες και αντιλήψεις που υπονόμειαν την ASL. Δηλαδή, επισήμανε την αξία της ASL, την αποτελεσματικότητα της σε επίπεδο επικοινωνίας σε σύγκριση με την προφορική μέθοδο, την ισοδυναμία της με κάθε προφορική γλώσσα και την ανάγκη των κωφών ατόμων, όλα τα σχολεία, να δέχονται όλους τους μαθητές και όχι να τους εξοστρακίζουν, στιγματίζοντας τους με την άποψη ότι οι κωφοί είναι μη φυσιολογικοί και ελαττωματικοί. Τέλος, τόνισε ότι το αν ένα κωφό παιδί θα εκπαιδευτεί στην προφορική μέθοδο, ή σε μια ολική επικοινωνία, καλλιεργώντας εξίσου και τους δυο τομείς, ή ακόμη και στην αποκλειστική ASL, αποτελεί προσωπικό δικαίωμα και απόφαση του κάθε κωφού παιδιού και της οικογένειάς του και όχι επιβεβλημένη και εξαναγκαστική απόφαση της μη κωφής κοινωνίας. Τελικά, οι θέσεις του Edward Gallaudet έγιναν αποδεκτές και αυτή η εξάπλωση της προφορικής μεθόδου ελαττώθηκε αισθητά. Βέβαια, δεν σταμάτησαν όλα τα ιδρύματα να εφαρμόζουν την προφορική μέθοδο μονομιάς, κάποια αρνήθηκαν πεισματικά να την καταρρίψουν. Ως επί το πλείστον όμως, με το πέρασμα των χρόνων, τα περισσότερα αναγνώρισαν το δικαίωμα των κωφών να εφαρμόζουν την ASL και έτσι εξοπλίστηκαν με κατάλληλο εκπαιδευτικό προσωπικό, για την αποτελεσματική εκπαίδευση των κωφών παιδιών. Τέλος, θα ήθελα να επισημάνω ότι από την δεκαετία του 1960 και έπειτα η ASL κατοχυρώθηκε οριστικά ως πρώτη, απόλυτα προσβάσιμη γλώσσα των κωφών και ξαναβρήκε την χαμένη αίγλη της. Πλέον, τη χρησιμοποίησε ως βασική μέθοδο διδασκαλίας, την επικύρωσαν και τα νομοθετικά κείμενα. (Ferraro, 2002).

Επιπρόσθετα, θα ήθελα να τονίσω, ότι αυτή η σύγκριση, και οι προσπάθειες διαστρέβλωσης

και αποδυνάμωσης της ΝΓ από τα προφορικά κινήματα, δεν διαδραματιζόντουσαν αποκλειστικά στις ΗΠΑ. Η σύγκρουση του προφορικού κινήματος του ιατρικού μοντέλου με την ΝΓ, επικρατούσε σε όλη την Ευρώπη. Μάλιστα, το σχολείο του Samuel Heinicke στην Γερμανία εφάρμοσε την προφορική μέθοδο, απορρίπτοντας την LSF του Παρισιού, προκαλώντας διχασμό και προβληματισμό. (Braem, & Rathmann, 2010). Με την σειρά της, η Ακαδημία Επιστημών στη Γαλλία το 1861 ανέλυσε την γερμανική μεθοδολογία, βρίσκοντας την αναποτελεσματική. Το γεγονός αυτό, παρατηρείται και σε ένα κείμενο του Γάλλου φιλόσοφου Adolphe Franck, που αναφέρει ότι η προφορική μέθοδος είναι αναποτελεσματική καθώς, όταν οι κωφοί προσπαθούν να συμμετέχουν σε συζητήσεις με μη κωφούς αποκλειστικά μέσω της λεκτικής οδού, η επικοινωνία τους παρεμποδίζεται, γίνεται κουραστική και επίπονη και για τις δύο πλευρές, και δημιουργείται ηχορύπανση και ασυνεννοησία. (Ferraro, 2002). Ένα τέλος σε όλες αυτές τις αντιφατικές απόψεις, σχετικά με τις δύο μεθόδους διδασκαλίας, για την όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματική επικοινωνία των κωφών, προσπάθησε να δώσει το δημοφιλές συνέδριο στο Μιλάνο το 1880. Σχορετσανίτης. (2017).

1.3.2.2. Το Συνέδριο στο Μιλάνο.

Όπως προαναφέραμε, στην Γερμανία το πρώτο σχολείο κωφών ιδρύθηκε από τον Samuel Heinicke ο οποίος ήταν φανατικός οπαδός της προφορικής μεθόδου. Ο ίδιος, θεωρούσε όλες τις άλλες μεθόδους που χρησιμοποιούνταν για την διδασκαλία των κωφών αναποτελεσματικές. Έτσι, απέρριψε και την μεθοδολογία του De L'Épée. Το γεγονός αυτό, σχετικά με καταλληλότητα του συστήματος, για την διδασκαλίας των κωφών, προκάλεσε προβληματισμό και διχασμό σε όλη την Ευρώπη. Το συνέδριο στο Μιλάνο το 1880, προσπάθησε να δώσει ένα οριστικό τέλος σε όλες αυτές τις διαμάχες και αντιπαραθέσεις, αναγνωρίζοντας μετά από ψηφοφορία (από την οποία είχαν όμως ουσιαστικά αποκλειστεί πολλοί κωφοί ειδικοί), ως πιο αποτελεσματική την προφορική μέθοδο του Γερμανού Samuel Heinicke και κατά επέκταση, απορρίπτοντας την ολική επικοινωνία της σχολής του Παρισιού η οποία έδινε πρωταρχική έμφαση στην φυσικότητα των νοημάτων των χεριών. Όμως, αντί μετά την συγκεκριμένη απόφαση, να κατευναστούν οι αντιπαραθέσεις και να επικρατήσει αποδοχή και ηρεμία, οι διαμάχες συνεχίστηκαν για πολλά χρόνια, με ακόμη μεγαλύτερη ένταση, προκαλώντας ισχυρότερη σύγχυση στον κόσμο. Έτσι τελικά, δημιουργήθηκαν δύο ομάδες οπαδών, αυτών που υποστήριζαν το ιατρικό μοντέλο, δηλαδή το προφορικό κίνημα και αυτών που υποστήριζαν το κοινωνικό, δηλαδή είτε την ολική επικοινωνία (ΝΓ + προφορικός λόγος), είτε αποκλειστικά την ΝΓ. Η παραπάνω διαμάχη, ονομάστηκε ο πόλεμος των διακοσίων χρόνων. (Ferraro, 2002).

Αναλυτικότερα, στο διεθνές συνέδριο στο Μιλάνο συμμετείχαν 164 αντιπρόσωποι χωρών, όλου του κόσμου. Μετά από ψηφοφορία αποφάσισαν, ότι η πιο αποτελεσματική μέθοδος είναι η προφορική και η ανάπτυξη της ΝΓ κρίθηκε αναποτελεσματική. Επίσης, η ολική επικοινωνία, δηλαδή η ταυτόχρονη χρήση των νοημάτων της ΝΓ με τον προφορικό λόγο, διαπιστώθηκε ως μειονεκτική με την δικαιολογία, ότι όταν ένα άτομο καταβάλλει μεγάλες προσπάθειες να προφέρει λόγο και ταυτόχρονα χρησιμοποιεί τα χέρια του, η ποιότητα του προφορικού λόγου αλλοιώνεται και αυτό γιατί το άτομο δεν μπορεί να καταβάλλει μέγιστη δυνατή προσπάθεια και στους δύο τομείς ταυτόχρονα. Οι παραπάνω απόψεις καταψηφίστηκαν από τους αντιπροσώπους των χωρών, βέβαια κάποιες εκπροσωπήσεις, όπως αυτή των ΗΠΑ αρνήθηκαν πεισματικά να συμφωνήσουν, όμως τελικά επικράτησε η γνώμη των πολλών. Αξίζει να αναφερθεί ότι οι ψηφοφόροι δεν ήταν αντιπροσωπευτικό δείγμα των ειδικών του χώρου της κώφωσης, και ότι ακολούθησαν πολλές και βάσιμες ενστάσεις για αποκλεισμό των ίδιων των κωφών από τη συζήτηση και την ψηφοφορία. Άμεση συνέπεια της ψηφοφορίας πάντως, σε κάθε περίπτωση, ήταν η ΝΓ και οι μορφές των χεριών της, να πάψουν να είναι πρωταρχικές μέθοδοι διδασκαλίας για τους κωφούς. Επιπλέον, μια άλλη συνέπεια, η οποία πραγματοποιήθηκε σταδιακά, ήταν ότι τα κωφά άτομα άρχισαν να απομονώνονται ενώ συστηματικά αγνοούταν ή και αποδυναμώνονταν η κοινότητα των κωφών. Όπως προαναφέραμε, στην παραπάνω ενότητα της προφορικής μεθόδου στις ΗΠΑ, τα σχολεία για την εκπαίδευση των κωφών, λειτουργούσαν ως αποδυναμωτικοί παράγοντες τόσο της ΝΓ, όσο και της κοινότητας τους. Τα κωφά παιδιά τοποθετούνταν σε μικτά τμήματα, έτσι ώστε να μην έχουν πρότυπα και πολλές κοινωνικές σχέσεις μεταξύ τους, απαγορεύονταν οι μορφές των χεριών και εξαναγκαζόταν το στόμα των παιδιών να ακολουθήσει, κατά τους μη κωφούς, τον τυπικό τρόπο προφορικής ομιλίας. Οι τακτικές αυτές εφαρμόζονταν για αρκετά χρόνια, τόσο στις ΗΠΑ, όσο και στην Ευρώπη. (Ferraro, 2002).

Όσο αφορά τις ΗΠΑ, αναλυτές της προφορικής μεθόδου, ψυχολόγοι, εκπαιδευτικοί αλλά και μεγάλο ποσοστό των ίδιων των κωφών, διαμαρτύρονταν απέναντί σε αυτό το εξαναγκαστικό καθεστώς. Πρότασαν την άποψη, ότι αφού η προφορική μέθοδος δεν εξυπηρετεί τους κωφούς στην καθημερινή τους επικοινωνία με τους μη κωφούς, αλλά ούτε με τους κωφούς φίλους τους, δεν υπήρχε λόγος να υφίσταται. Τον Αύγουστο του 1880 δημιουργήθηκε η Εθνική Ομορπονδία Κωφών (NAD), η οποία αποτελούταν από κωφούς και μη κωφούς, που μάχονταν για τα δικαιώματα των κωφών. Η ένωση αυτή, επισήμανε διαρκώς στους νομοθετικούς φορείς το δικαίωμα της επιλογής των κωφών, εναντιωνόταν στα άδικο καθεστάτα που επέβαλαν στους κωφούς οι εκάστοτε κυβερνήσεις, χρησιμοποιούσε πρωτίστως την ASL, ενημέρωνε διαρκώς τους κωφούς για τις τρέχουσες καταστάσεις και το σημαντικότερο, δεν άφηνε να ξεψυχήσει η κοινότητα των κωφών και η ASL. Η NAD συνεχίζει το μακρόχρονο έργο της, για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των κωφών μέχρι

σήμερα. (Ferraro, 2002).

Για την ιστορία, μερικά χρόνια μετά το Συνέδριο στο Μιλάνο και ύστερα από έντονες αντιπαραθέσεις ανάμεσα στο προφορικό και στο νοηματικό σύστημα, στα τέλη του 19ου αιώνα, επικράτησε στην διδασκαλία των κωφών, η Ολική Επικοινωνία, που αν και κάπως αδόμητη μεθοδολογικά, αποτέλεσε μια πρακτική γέφυρα που ένωνε και περιλάμβανε και τα δύο αντίθετα συστήματα. Δηλαδή, ενώ οι κωφοί χρησιμοποιούσαν την ΝΓ, ταυτόχρονα προσπαθούσαν να εκφέρουν και τις ανάλογες λέξεις. Κατά την διάρκεια του 19ου και του πρώτου μισού του εικοστού αιώνα, το προφορικό σύστημα ξαναβρήκε την χαμένη του αίγλη και εφαρμοζόταν δυναμικά για αρκετό χρονικό διάστημα, βεβαία η Ολική Επικοινωνία ήταν πρακτικώς πανταχού καιρούσα, καθώς δεν έπαψε να χρησιμοποιείται ποτέ. (Tellings, 1995).

Ανακεφαλαιωτικά, η ASL παρόλο που προήλθε από την LSF εξελίχθηκε περισσότερο από κάθε άλλη ΝΓ της Ευρώπης. Η Ευρώπη μετά το Συνέδριο στο Μιλάνο διχάστηκε, σχετικά με το ποια μέθοδος θα μπορούσε να είναι ποιο αποτελεσματικός τρόπος διδασκαλίας για τα κωφά άτομα και έτσι εστίασε σε αυτό το γεγονός και όχι τόσο πολύ στην ανάλυση και την εξέλιξη της ΝΓ. Βεβαία, υπήρξαν και μεγάλες περίοδοι που χρησιμοποιούνταν στα σχολεία εναλλάξ, αποκλειστικά η προφορική μέθοδος, ή η Ολική Επικοινωνία, ή μόνο η ASL. Η διαφορά των ΗΠΑ σε σχέση με την Ευρώπη εγκλείεται στο γεγονός, ότι η ASL κατάφερε να επιβιώσει σε όλες αυτές τις αναταραχές, να αυξηθεί λεξιλογικά, να διαφοροποιηθεί από την LSF και το σημαντικότερο, πραγματοποιήθηκαν έρευνες, που κατέληγαν στο συμπέρασμα, ότι η ASL είναι μια πλήρης γλώσσα, ισότιμη με κάθε άλλη. (Tellings, 1995). Αναλυτικότερα, την περίοδο της έντονης διαμάχης στην Ευρώπη, αναφορικά με την καταλληλότητα των μεθόδων, οι ΗΠΑ προσπάθησαν να βρουν τη λύση μέσα από το εσωτερικό της, χωρίς να λάβει υπόψη της, τις αντιλήψεις που επικρατούσαν στον παλιό τότε κόσμο. Έτσι, το 1886 με ψήφισμα που πραγματοποιήθηκε στο Columbia University, όπου συμμετείχαν οι διευθυντές των περισσότερων σχολείων κωφών στις ΗΠΑ, αποφασίστηκε να μην υπάρχει μια συγκεκριμένη, καταναγκαστική μέθοδος, που θα εφαρμόζεται απαραίτητα από όλα τα ιδρύματα, αντίθετα να υπάρχει η ποικιλομορφία των μεθόδων. Συγκεκριμένα, το κάθε σχολείο, ανάλογα με τους μαθητές και την φιλοσοφία του, μπορούσε να εφαρμόσει όποια μεθοδολογία επιθυμεί. Ο κοινός στόχος όλων των ιδρυμάτων ήταν η εκπαίδευση των κωφών, επομένως για την επίτευξη του, θα μπορούσε ανεξάρτητα να εφαρμοστεί οποιαδήποτε μέθοδος. Το ψήφισμα αυτό συντέλεσε στην ανάδειξη της ελεύθερης επιλογής και στο μόνοιασμα των σχολών. Για την ιστορία, η συγκεκριμένη απόφαση ψηφίστηκε ξανά το 1895. (Heidsiek. & Veditz, 1899). Η ASL είναι η πιο αναλυμένη και ερευνημένη ΝΓ όλου του κόσμου και δεν είναι τυχαίο, ότι μέχρι το 1995 ήταν η τέταρτη ευρύτερα χρησιμοποιούμενη γλώσσα των ΗΠΑ και παράλληλα με την γλώσσα, αναπτύχθηκε και η

αμερικάνικη κοινότητα των κωφών. (Tellings, 1995).

1.3.2.3 Αφρο-αμερικάνικη ΝΓ (Black ASL)

Η black ASL αποτελεί γλωσσική ποικιλία, συγκεκριμένα, διάλεκτο της ASL. Οι γλωσσικές ποικιλίες παρατηρούνται όταν οι άνθρωποι διαφοροποιούνται και απομακρύνονται ο ένας από τον άλλον. Έτσι η black ASL παρουσιάζει αρκετές διαφορές στα γλωσσικά χαρακτηριστικά της ASL που οφείλονται κατά βάση σε κοινωνικούς και γεωγραφικούς παράγοντες. Οι Αφροαμερικανοί μέσα στο πολιτιστικό τους περιβάλλον, μεταξύ των οικογενειών και φίλων τους χρησιμοποίησαν την ASL με έναν μοναδικό τρόπο. Αναλυτικότερα, η black ASL έχει τις ρίζες της στα προφορικά αγγλικά και όχι τόσο πολύ στην LSF. (McCaskill, Lucas, Bayley & Hill, 2011).

Τα μαύρα κωφά παιδιά ήταν απομονωμένα από τα λευκά. Δεν είχαν ιδιαίτερες κοινωνικές συναναστροφές μεταξύ τους και κατά τον ίδιο τρόπο και τα σχολεία για την εκπαίδευση τους ήταν ξεχωριστά. Δηλαδή την περίοδο που ιδρύθηκε το πρώτο σχολείο κωφών στοί ΗΠΑ υπήρχε έντονος διαχωρισμός στην εκπαίδευση των κωφών λευκών και μαύρων παιδιών. Αρχικά η ASL που χρησιμοποίησαν ήταν κοινή, αργότερα όμως παρατηρήθηκαν έντονες αυθόρμητες λεξικές παραλλαγές. Το 1869 στη Βόρεια Καρολίνα ιδρύθηκε το πρώτο σχολείο νέγρων, αρκετά χρόνια μετά το πρώτο σχολείο λευκών κωφών παιδιών. Στη συνέχεια ακολούθησε στο Τέξας το 1887, στην Αλαμπάμα το 1892, στη Βιρτζίνια το 1909, στη Λουιζιάνα το 1938 και όσο περνούσαν τα χρόνια ιδρύονταν όλο και περισσότερα στις διάφορες πολιτείες. Στις μέρες μας πλέον, δεν υπάρχει αυτός ο διαχωρισμός και τα σχολεία είναι κοινά, ανεξαρτήτως χρώματος. Στο σημείο αυτό, οι συγγραφείς αφήνουν αναπάντητο το ερώτημα, κατά πόσο η εκπαίδευση των λευκών κωφών παιδιών, δεδομένου ότι οι εκπαιδευτές της είχαν μεγαλύτερη ακαδημαϊκή κατάρτιση, ήταν ανώτερη από την εκπαίδευση των μαύρων παιδιών. (McCaskill, Lucas, Bayley & Hill, 2011).

Κλείνοντας την ενότητα της ιστορικής πορείας της ASL και αφού πραγματοποιήσα τις ανάλογες αναφορές στα σημαντικότερα πρόσωπα και ορόσημα που συνέβαλαν σε αυτήν την πορεία και δεδομένου ότι οι περισσότερες αναφορές αφορούν άνδρες, στο σημείο αυτό, θα ήθελα να τονίσω τον αγώνα μιας σπουδαίας κωφής γυναίκας. Η γυναίκα αυτή, μόχθησε για τα δικαιώματα των γυναικών, όλων των κωφών, νέγρων και μη, των αναπήρων και γενικότερα της διαφορετικότητας. Συγκεκριμένα, αναφέρομε σε μια γυναίκα σύμβολο, για την εποχή της, την Αμερικανίδα Helen Keller (1880-1968). Η Keller διαγνώσθηκε κωφή και τυφλή σε ηλικία 20 μηνών και έγινε γνωστή ως το λεγόμενο παιδί-θαύμα. Από παιδί είχε έφεση στις ξένες γλώσσες, γνώριζε Γερμανικά, Γαλλικά, Ελληνικά, Λατινικά και φυσικά την ASL. Εξελίχθηκε σε μια ταλαντούχα συγγραφέα η οποία είχε πάθος για τα ταξίδια. Μάλιστα, ταξίδεψε σε πάνω από 40 χώρες στην Ευρώπη. Ανέπτυξε φιλίες με

πολύ σημαντικά πρόσωπα της εποχής όπως με τον Τσάρλι Τσάπλιν, τον Μπέρναρντ Σώο και πολλούς άλλους, μεταφέροντας την ASL στον δημοφιλή τότε κόσμο. Υπήρξε συνήγορος των AMEA, πάσχιζε για την κατοχύρωση των δικαιωμάτων τους, υποστήριζε τα δικαιώματα των γυναικών στην ψήφο, τα εργατικά δικαιώματα και γενικότερα την ειρήνη στον κόσμο. Εκτός από το έργο και τις προσπάθειες της, η ίδια η ζωή της, αποτέλεσε παράδειγμα και κινητήρια δύναμη για τους κωφούς και όχι μόνο. Ανέδειξε την άποψη, ότι όταν ένα κωφό άτομο μορφωθεί κατάλληλα, μπορεί να καταφέρει αξιοσημείωτα επιτεύγματα, συμβάλλοντας το λιθαράκι της, για την πραγματοποίηση επιπλέον προσπαθειών, για την μόρφωση των κωφών ατόμων και την ανάδειξη της ASL. (MacLeod, 2007)...

1.3.3 Γερμανική ΝΓ (DGS)

Αν υποθέσουμε, ότι η LSF συνδέεται αναπόφευκτα με τον De L'Épée και η ASL με τον Thomas Hopkins Gallaudet, τότε όταν αναφερόμαστε στην διδασκαλία των κωφών στην Γερμανία, ασυνείδητα προτρέχουμε στην προφορική μέθοδο του Samuel Heinicke. Αναλυτικότερα, η μέθοδος διδασκαλίας των κωφών που εφαρμόστηκε στην Γερμανία από τον Heinicke και αργότερα από τον Johannes Vatter (1842-1916), ήταν ίσως η πιο γνήσια προφορική μέθοδος από όλες τις άλλες, των άλλων χωρών, υπό την έννοια, ότι δεν χρησιμοποιήθηκαν καθόλου οι βοηθητικές μορφές των χειρών, για την περαιτέρω υποστήριξη του προφορικού λόγου. Μάλιστα, ο Vatter για να διαχωρίσει ακόμη περισσότερο τον προφορικό λόγο από τον νοηματικό, ή τον γραπτό λόγο, εφάρμοσε μια αρχή σύμφωνα με την οποία, δεν θα επιτρεπόταν σε κανένα παιδί που φοιτά στα σχολεία κωφών να γράψει οποιαδήποτε λέξη, αν πρώτα δεν έχει καταφέρει να την αποδώσει προφορικά. Αντίθετα, κατά τις μεθόδους του Braidwood στην Αγγλία ή του Bell στις ΗΠΑ, η εκφορά του λόγου, μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις, προκειμένου να υπάρξει μεγαλύτερη κατανόηση, να συνοδεύεται από κάποια νοήματα των χειρών. (Tellings, 1995). Αναλυτικότερα, η γνήσια προφορική μέθοδος, είχε την υπερβολική απαίτηση, τα κωφά παιδιά να κατορθώσουν να χρησιμοποιούν τον προφορικό λόγο, όπως ακριβώς και τα μη κωφά παιδιά και να έχουν συνάμα άριστη ικανότητα χειλεανάγνωσης. (Heidsiek. & Veditz, 1899). Γενικότερα, μπορούμε να πούμε, ότι η DGS του 19ου αιώνα δεν ήταν τίποτα άλλο, από προσπάθειες αξιοποίησης των ακουστικών υπολειμμάτων των κωφών. Συγκεκριμένα, οι κωφοί προσπαθούσαν να κατανοήσουν τον προφορικό λόγο των (συν)ομιλητών, αξιοποιώντας όσα ακουστικά υπολείμματα είχαν, δηλαδή μέσω της ακουστικής οδού και της οπτικής για την ανάγνωση των χειλιών. Η οπτική αντίληψη, ως μέσο αντίληψης της γλώσσας, αναγνωρίστηκε πρώτη φορά τον 17ο αιώνα, από τον John Bulwer. Επιπρόσθετα, οι κωφοί κατά την προφορική μέθοδο προσπαθούσαν να εκφέρουν λόγο μέσω της μίμησης των κινήσεων του στόματος των μη κωφών. (Tellings, 1995).

Στην Γερμανία του 18ου αιώνα και συγκεκριμένα στα τέλη του 18ου αιώνα, τα πρώτα σχολεία που ιδρύονταν για την εκπαίδευση κωφών, χρησιμοποιούσαν ένα εγχειρίδιο αποτελούμενο από βασικά νοήματα που χρησιμοποιούνταν σε χειρημικές μεθόδους. Το σύστημα αυτό εφαρμόστηκε μέχρι τα μέσα του 19ου αιώνα. Από αυτό το διάστημα και ύστερα εφαρμόστηκε επιτακτικά η καθαρή προφορική μέθοδος. (Perniss., Planck. & Özyürek, 2008). Η προφορική μέθοδος αυτή, αξιοποιούσε τα ακουστικά υπολείμματα των κωφών για την κατανόηση και την εκφορά του προφορικού λόγου. Όμως, μέχρι και τον 19ο αιώνα δεν υπήρχαν αρκετές πληροφορίες σχετικά με την κώφωση και την αποτελεσματική αξιοποίηση των υπολειμμάτων. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι ο κωφός πληθυσμός, γεγονός άγνωστο για την εποχή, παρουσιάζει μεγάλη ετερογένεια σχετικά με τα ελλείμματα ακοής, απαιτείται εξατομικευμένη αντιμετώπιση και διδασκαλία. Δηλαδή, στην Γερμανία εφαρμόζονταν, η ίδια προφορική μέθοδος διδασκαλίας σε όλα τα κωφά παιδιά, ανεξάρτητα από την αιτία και την ηλικία απώλειας της ακοής, το αν το παιδί γεννιόταν κωφό ή στην μετέπειτα ζωή του έχανε την ακοή του, και επιπλέον δεν γνώριζαν ότι όλα τα κωφά παιδιά δεν έχουν τον ίδιο βαθμό απώλειας της ακοής. Έτσι, κάποια παιδιά που είχαν μεγαλύτερα ακουστικά υπολείμματα, παρουσίαζαν μεγαλύτερη κατανόηση του προφορικού λόγου, ενώ κάποια άλλα είχαν λιγότερα, με αποτέλεσμα να χαρακτηρίζονται ως απρόθυμα και μη συνεργατικά. Από τον 20ο αιώνα και έπειτα, με την εξέλιξη της ιατρικής, διαπιστώθηκε η ετερογένεια και έστω και αργά, απενοχοποιήθηκαν τα κωφά άτομα. (Tellings, 1995). Αναλυτικότερα, στην Γερμανία απαγορεύτηκε αυστηρά η χρήση κάθε μορφής ΝΓ για 100 χρόνια και οι κωφοί ζούσαν εν πολλοίς περιθωριοποιημένοι και στιγματισμένοι. Πολλοί κωφοί εκπαιδευτές και πολίτες συμβιβάστηκαν με αυτή τη μέθοδο, λόγω του φόβου τους, προς τις πιθανές συνέπειες τις εναντίωσης τους και άλλοι βυθίστηκαν τόσο πολύ στα δίχτυα αυτού του κινήματος, ώσπου, πίστεψαν και οι ίδιοι, ότι θα πρέπει να ντρέπονται για την κώφωση και για τον λόγο αυτό θα έπρεπε να επιτύχουν στο βέλτιστο βαθμό την προφορική ομιλία, προκειμένου να κρύβουν το έλλειμμα τους. Όπως είναι λογικό όμως, οι κωφοί ποτέ δεν θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τον προφορικό λόγο στον ίδιο βαθμό με τους μη κωφούς, έτσι πάντα θα παρουσιάζονταν ως προβληματικοί. Υποστηρίζεται ότι αυτή η καταπιεστική τάση της Γερμανίας αποδίδεται στον φιλελεύθερο εθνικισμό του γερμανικού κράτους στα μέσα του 19ου αιώνα επιβάλλοντας την εξαναγκαστική ομοιομορφία. Καθώς, παρόλα τα διαπιστωμένα θετικά αποτελέσματα της LSF στην επίτευξη της επικοινωνίας των κωφών και παρόλο που η καθαρή προφορική μέθοδος είχε αποδειχθεί πολλές φορές αναποτελεσματική, η Γερμανία ένεμνε για αιώνες σε ένα προβληματικό σύστημα. (Prillwitz, 1990)

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να αναφερθώ στον Heinicke (1727-1790) γνωστό στον κόσμο ως 'πατέρα του προφορισμού'. Ο ίδιος υπήρξε αφοσιωμένος δάσκαλος κωφών παιδιών στο

Αμβούργο από το 1769 και από το 1778 στο Γερμανικό σχολείο για κωφούς στην Λειψία. Ταυτίστηκε με την προφορική μέθοδο, καθώς υπερτόνιζε δυναμικά την αξία του καθαρού προφορικού λόγου για τα κωφά παιδιά απορρίπτοντας κάθε χειρηνμικο σύστημα. Κατά συνέπεια, εναντιώθηκε στην μέθοδο του De L'Épée και γενικότερα στην LSF. Υπήρξαν έντονες συγκρούσεις μέσω επιστολών ανάμεσα στους δύο δασκάλους. Όμως εκείνο το διάστημα, πριν την κυριαρχία της προφορικής μεθόδου, υπερίσχυσαν οι απόψεις του De L'Épée.(Vogel, 1999). Σύμφωνα με τον (Tellings, 1995), ο Heinicke στήριζε την στάση του αυτή στο γεγονός ότι η ομιλία αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη της εσωτερικής σκέψης και ομιλίας. Με την σειρά του ο εσωτερικός λόγος, υποστήριζε ότι είναι το μόνο μέσον προς την ανάπτυξη της αφηρημένης σκέψης. Επομένως, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα άτομα που δεν χρησιμοποιούν την προφορική ομιλία δεν μπορούν να εξωτερικεύσουν άρα ούτε να δημιουργούν αφηρημένες σκέψεις. (Tellings, 1995). Η γνώμη αυτή, ενώ αρχικά είχε χαρακτηριστεί από την Ευρώπη ακραία, στην συνέχεια μετά το Συνέδριο στο Μιλάνο, η προφορική μέθοδος άπλωσε τα πέπλα της σε όλα τα κράτη επηρεάζοντας άλλα περισσότερο και άλλα λιγότερο. Μάλιστα, από αυτήν την εξάπλωση δεν ξέφυγε ούτε η Γαλλία, αναδύοντας έντονους προβληματισμούς στο εσωτερικό της. (Prillwitz, 1990)

Όπως προαναφέραμε, ο Heinicke ήταν φανατικός οπαδός της προφορικής μεθόδου. Ο ίδιος, θεωρούσε όλες τις άλλες μεθόδους, δηλαδή την χειρηνμικη και την συνδυαστική, που χρησιμοποιούνταν για την διδασκαλία των κωφών, αναποτελεσματικές. Έτσι, απέρριψε και την μεθοδολογία του De L'Épée. Το γεγονός αυτό, σχετικά με ακαταλληλότητα του συστήματος, για την διδασκαλία των κωφών, προκάλεσε προβληματισμό και διχασμό σε όλο τον κόσμο. (Tellings, 1995). Για το λόγο αυτό, από το 1878 άρχισαν να διοργανώνονται διεθνή συνέδρια για την επίλυση του ζητήματος της εκπαίδευσης των κωφών. Στα συνέδρια αυτά, την κάθε χώρα την εκπροσωπούσε ένας εκπρόσωπος και οι αποφάσεις λαμβάνονταν συνήθως μετά από συζήτηση και ψηφοφορία. Στο 2ο Διεθνές Συνέδριο στο Μιλάνο, το 1880 η προφορική μέθοδος της Γερμανίας ψηφίστηκε ως καταλληλότερη και όλα τα άλλα συστήματα απορρίφθηκαν. Λίγα χρόνια αργότερα όμως, το 1980 στο 15ο Διεθνές Συνέδριο άρχισε να αλλάζει το σκηνικό, καθώς οι εκπαιδευτές εκπρόσωποι των χωρών ξαναγνώρισαν την αξία της χειρηνμικης μεθόδου. Η σημαντικότητα της ΝΓ για τα κωφά άτομα ως αποκλειστική μέθοδος διδασκαλίας, παρόλους τους προβληματισμούς, τις αντίθετες γνώμες, τις άδικες νομοθετικές επιβολές του προφοριστικού συστήματος και του εξαναγκασμού των κωφών, επικράτησε. Βέβαια, η εξέλιξη της ιατρικής, συντέλεσε στο να κερδίσουν μεγάλο έδαφος τα κοχλιακά εμφυτεύματα και έτσι, παρατηρείται μια στροφή προς την διγλωσσία, δηλαδή μια ολική επικοινωνία. (Tellings, 1995). Στη Γερμανία όπως και σε πολλές άλλες χώρες, η εμφάνιση των πρώτων ακουστικών βοηθημάτων την δεκαετία του 60', ενίσχυσε το προφοριστικό μοντέλο και όσο

οι τεχνολογίες ενίσχυσης της ακοής και η έγκαιρη ιατρική παρέμβαση αναπτύσσονταν με τα χρόνια, τόσο εντονότερα ενισχύονταν ρυθμιστικές πρακτικές. (Prillwitz, 1990)

Η προφορική μέθοδος του Heinicke, εκτός από την Γερμανία, χρησιμοποιούταν για πολλά χρόνια στην Ολλανδία και στην Σκωτία. Ειδικότερα, από το 1880 έως το 1900 η μέθοδος αυτή κέρδιζε ολοένα και περισσότερο έδαφος με αποτέλεσμα όσοι κωφοί χρησιμοποίησαν μορφές ΝΓ, περιθωριοποιούνταν και στιγματίζονταν. Όμως, από την δεκαετία του 1960 και ύστερα, παρατηρείται μια σαφής τάση προς την ολική επικοινωνία. Οι κωφοί προκειμένου να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά, είτε μεταξύ τους, είτε με τους μη κωφούς, χρησιμοποιούσαν ταυτόχρονα και τις δυο μεθόδους. Συγκεκριμένα, στην Σκωτία από το 1977 σταμάτησε η χρήση της αποκλειστικής προφορικής μεθόδου και όλα τα σχολεία κωφών της εποχής, χρησιμοποίησαν την ολική επικοινωνία. Την ίδια περίοδο στην Ολλανδία υπήρχαν πέντε ιδρύματα για την εκπαίδευση κωφών, ένα στο Sint-Michielsgestel, ένα στο Groningen και τα υπόλοιπα στην Hague, στο Amsterdam και στο Rotterdam. Στα ιδρύματα αυτά δεν εφαρμοζόταν μια κοινή μέθοδος, αλλά διαφορετικές, με βάση το τι θεωρούσε η κάθε σχολή πιο αποτελεσματικό, έτσι μπορούμε να πούμε ότι οδηγηθήκαμε στις πέντε διαλέκτους των κωφών. Το σχολείο στο Sint-Michielsgestel, ανάλογα το με το ιδιαίτερο μαθησιακό προφίλ του κάθε κωφού μαθητή, εφάρμοζαν και την ανάλογη μέθοδο διδασκαλίας. Συγκεκριμένα, στα περισσότερα κωφά παιδιά, εφαρμοζόταν η προφορική μέθοδος, στα κωφά παιδιά με σοβαρές μαθησιακές δυσκολίες εφαρμοζόταν η προφορική μέθοδος σε συνδυασμό με το δακτυλικό αλφάβητο και στα παιδιά με νοητική καθυστέρηση επίσης η προφορική μέθοδος, αλλά εμπλουτισμένη με πάρα πολλές χειρηνικές μορφές. Στο Groningen, το παλαιότερο σχολείο κωφών της Ολλανδίας, εφαρμοζόταν σε όλα τα κωφά παιδιά η ολική επικοινωνία, αλλά επιθυμούσαν να την αποσύρουν, προκειμένου να εισάγουν αποκλειστικά την χρήση της NGT, όταν θα εξοπλιζόντουσαν με το κατάλληλο εκπαιδευτικό προσωπικό. Τα υπόλοιπα τρία, στην Hague, στο Amsterdam και στο Rotterdam, εφάρμοζαν την προφορική μέθοδο, με σαφή τάση προς την NGT. Μάλιστα το σχολείο του Amsterdam, προκειμένου να εφαρμοστεί η καταλληλότερη μέθοδος, το 1990 ξεκίνησε να πραγματοποιείται έρευνα σε δύο ομάδες κωφών παιδιών, όπου η μία εφάρμοζε την ολική επικοινωνία και η άλλη την NGT. (Tellings, 1995).

Η Γερμανία μπορεί να έδωσε έντονη μάχη για να διατηρήσει την προφορική μέθοδο, όμως, όπως ξέρουμε καμία χώρα δεν μπορεί να μείνει αποκομμένη από τον υπόλοιπο κόσμο, έτσι και η Γερμανία δεν μπόρεσε να ξεφύγει από τις αλληλεπιδράσεις που αλλοίωσαν το σύστημα της. Η εδραίωση της DGS ήταν απλά θέμα χρόνου. Αναλυτικότερα, η γλωσσολογική ανάλυση της ASL από τον Stokoe το 1960 στο Gallaudet University στην Ουάσιγκτον, έδωσε το έναυσμα για την ισχυροποίηση της αξίας της ΝΓ. Στην συνέχεια τα διάφορα Ευρωπαϊκά συνέδρια, τα οποία κατέληγαν

σε αλληπάλληλες καταδίκες της ακραίας προφοριστικής μεθόδου και στην υιοθέτηση της διγλωσσίας, συνέβαλαν το καθένα από τη δική του επιστημονική σκοπιά με το λιθαράκι τους. Επιπρόσθετα, η νομική κατοχύρωση της ΝΓ ως πλήρους γλώσσας, στις υπόλοιπες χώρες, με το πρώτο βήμα που δόθηκε από τη Σουηδία, έπειτα η Δανία, οι ΗΠΑ και πολλές άλλες χώρες, συνέβαλλαν στο να ανοίξουν οι ορίζοντες των δύσκαμπτων Γερμανών. Όλοι οι παραπάνω παράγοντες συντέλεσαν στο να φυτευτεί ο σπόρος της αμφισβήτησης και οι ίδιοι οι Γερμανοί κωφοί και όχι μόνο να αναγεννήσουν την DGS. Κατά αυτόν τον τρόπο, οργανισμοί όπως το BMJFFG (Ομοσπονδιακό Υπουργείο Νεότητας, Οικογένειας, Γυναίκας και Υγείας) ανέπτυξαν προγράμματα για την εκπαίδευση των κωφών παιδιών και την στήριξη των οικογενειών τους, από την νηπιακή ηλικία των παιδιών και βεβαίως η διδασκαλία τους πλέον εφάρμοζε την συνδυασμένη μέθοδο της διγλωσσίας, δίνοντας μεγάλη έμφαση στην DGS. Έπειτα, ακολούθησαν και άλλες ενέργειες για την καθιέρωση της DGS, όπως η τοποθέτηση της, ως γλώσσα εκμάθησης στο πανεπιστήμιο του Βερολίνου, διάφορες γλωσσολογικές έρευνες που αναδείκνυαν την πληρότητα της και πολλές άλλες διαδικασίες. Το γεγονός πάντως ήταν ένα: η διγλωσσία και συστηματική χρήση της DGS, είχαν γίνει αναπόσπαστο κομμάτι της κωφής κοινωνίας της Γερμανίας. (Prillwitz, 1990) .

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να αναφέρω ότι πριν την επιβλητική καθιέρωση της μεθόδου του Heinicke στα μέσα του 19ου αιώνα, οι Γερμανοί κωφοί, επηρεασμένοι από την LSF του Παρισιού, χρησιμοποιούσαν τις μορφές των χειριών και συγκεκριμένα την ολική επικοινωνία για την επίτευξη της επικοινωνίας τους. Αυτή η μέθοδος, μπορεί να θεωρηθεί και πρόδρομος της DGS. Υπήρξαν πάρα πολλοί εκπαιδευτές υποστηρικτές της DGS, οι οποίοι την διατήρησαν ζωντανή, κατά τις δύσκολες στιγμές του εμφανώς καταπιεστικού διωγμού της. Μεταξύ άλλων, πολύ γνωστοί ήταν ο κωφός Freiherr Hugo von Schütz (1780-1847), ο οποίος εργάστηκε για χρόνια ως δάσκαλος και διευθυντής σχολείων κωφών και τιμήθηκε για το έργο που προσέφερε. Παρόμοια δραστηριοποιήθηκαν έντονα οι κωφοί Margaretha Hüttmann (1789-1854), ο Jean Jacques Turretin (1778-1858) και πολλοί άλλοι. Ένας όμως από τους γνωστότερους δασκάλους κωφών, ήταν ο Otto Friedrich Kruse (1801-1880), ο οποίος αφιέρωσε 55 χρόνια της ζωής του στη διδασκαλία των κωφών ατόμων σε διάφορα σχολεία, όπως στο Schleswig και στην Βρέμη. Συνέγραψε πλήθος έργων, σχετικά με την DGS και την συνύπαρξη της με τον προφορικό λόγο. Μάλιστα πολύ γνωστό ήταν το "Organ der Taubstumm- und Blindenanstalten" το οποίο δημοσιεύτηκε το 1855 και τιμήθηκε για την συνεισφορά του στην DGS, τόσο εν ζωή, όσο και μετά θάνατον. Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι η DGS, ως συνδυασμένη μέθοδος με τον προφορικό λόγο, ξεκίνησε σχεδόν παράλληλα με την μέθοδο του De L'Épée, από όπου και επηρεάστηκε αρκετά, όμως δέχτηκε ισχυρή καταστολή από την ακραία προφοριστική μέθοδο του Heinicke. Παρόλες όμως τις έντονα δυσμενείς συνθήκες η DGS δεν

έσβησε ποτέ και κατάφερε μετά την κατάργηση της ακραίας προφοριστικής μεθόδου να επανακάμψει. (Vogel, 1999).

1.3.4 Βρετανική ΝΓ (BSL)

Στην Μεγάλη Βρετανία, την εποχή που απέκτησε μεγάλη επιρροή και αναγνώριση η σχολή του De L'Épée και συνάμα η LSF, η Βρετανική κοινωνία παρέμεινε ανεπηρέαστη από το μεγάλο αυτό κίνημα. Αναλυτικότερα, οι μαθητές του De L'Épée, όπως ο Clerc και πολλοί άλλοι, διέδιδαν την LSF σε όλο τον τότε γνωστό κόσμο, ακολουθώντας τη μεθοδολογία του De L'Épée, βάση για τις περισσότερες ΝΓ της εποχής. Οι Βρετανοί κωφοί όμως, δεν εκπαιδεύτηκαν χρησιμοποιώντας την μεθοδολογία του De L'Épée, καθώς η Βρετανία βρισκόταν υπό την κυριαρχία του Ναπολέοντα, γεγονός που την αποστασιοποιεί από τις υπόλοιπες χώρες, όπως την Γαλλία. Κατά αυτόν τον τρόπο, οι Βρετανοί κωφοί καθιέρωσαν την δική τους ΝΓ εφαρμόζοντας την ομιλούμενη αγγλική γλώσσα και ένα σύστημα που είχε δημιουργήσει ο Braidwood. Κατά αυτόν τον τρόπο και βάσει αυτής της μεθοδολογίας μπορούμε να πούμε ότι γεννήθηκε και η πρώτη BSL. (Ferraro, 2002).

Γενικότερα, όταν πραγματοποιείται κάποια αναφορά σχετικά με την ιστορική εξέλιξη της BSL, το πρώτο πρόσωπο στο οποίο οι ερευνητές ανατρέχουν αυτονόητα, αναμφίβολα είναι του Thomas Braidwood (1715-1806). Ο Braidwood ήταν ιδρυτής του πρώτου σχολείου κωφών στη Βρετανία και συγκεκριμένα στο Εδιμβούργο το 1760. Αρχικά, ξεκίνησε το έργο της διδασκαλίας του με ένα μαθητή, γρήγορα όμως η επιτυχημένη μεθοδολογία του έγινε γνωστή, με αποτέλεσμα το 1780 ο αριθμός των μαθητών του να αγγίζει τους 20. Ο ίδιος, διαπιστώνοντας τη μεγάλη αποδοχή του κόσμου, μετέφερε την σχολή του στο Λονδίνο, ιδρύοντας την ακαδημία Braidwood. Μετά το θάνατο του η σχολή του συνέχισε να λειτουργεί υπό την διεύθυνση της οικογένειάς του, μέχρι το 1810. Εργάστηκε στον τομέα της εκπαίδευσης των κωφών παιδιών για περίπου 50 χρόνια. (Bay., Cana., County., County., County., Plantation ... & Life, 2014). Ο Braidwood χρησιμοποιούσε για την διδασκαλία των κωφών παιδιών την προφορική μέθοδο, σε καμία όμως περίπτωση, δεν μπορούμε να συγχέουμε την μεθοδολογία αυτή, με εκείνη του Samuel Heinicke. Καθώς, ο πρώτος συνόδευε την εκφορά του προφορικού λόγου και αυτό γινόταν αρκετά συχνά, με κάποια φυσικά νοήματα των χεριών, δηλαδή κατά κάποιο τρόπο με ΝΓ, προκειμένου να υπάρξει μεγαλύτερος βαθμός της αποτελεσματικότητας της επικοινωνίας. Χρησιμοποιούσε δηλαδή το λεγόμενο Oral Teaching. Ο δεύτερος, όπως είναι γνωστό, εφάρμοζε πειθαρχικά την ακραία, αμιγώς προφοριστική μέθοδο. (Tellings, 1995).

Είναι ευρέως γνωστό, ότι ο Gallaudet αρχικά επισκέφτηκε το Watson's London Asylum στο

Λονδίνο, προκειμένου να γνωρίσει την μέθοδο διδασκαλίας του Braidwood, γρήγορα όμως απογοητεύτηκε αρκετά, καθώς, οι εκπρόσωποι του Braidwood ήταν πολύ αρνητικοί στο να μεταδώσουν τη μέθοδο διδασκαλίας τους. Κατά αυτόν τον τρόπο, του δόθηκε η ευκαιρία να γνωρίσει την LSF και τελικά το 1817, όπως προαναφέραμε σε προηγούμενη ενότητα, μαζί με τον Clec, να ιδρύσουν το πρώτο σχολείο κωφών στο Χάρτφορντ Κονέκτικατ στις ΗΠΑ. (Ferraro, 2002). Παρόλα αυτά όμως, στοιχεία αναφέρουν ότι το πρώτο σχολείο κωφών στην Αμερικανική Ήπειρο και μάλιστα στις ΗΠΑ, ιδρύθηκε από εκπρόσωπο της ακαδημίας Braidwood και συγκεκριμένα από τον John Braidwood το 1815, αλλά το σχολείο αυτό δεν κατάφερε να διατηρηθεί και έτσι το φθινόπωρο του 1816 διέκοψε την λειτουργία του. Αναλυτικότερα, το 1771 έφτασε στην ακαδημία Braidwood από την Βιρτζίνια των ΗΠΑ, ο John Bolling, το πρώτο κωφό παιδί, της ευπρεπούς κοινωνικά, οικογένειας Bolling. Αργότερα, ακολούθησαν και τα άλλα δύο κωφά αδέρφια του, η Mary και ο Thomas. Τα παιδιά αυτά διδάχτηκαν την προφορική μέθοδο του Braidwood για σχεδόν 10 χρόνια και επέστρεψαν στις ΗΠΑ το 1783. Δυστυχώς όμως, ο John λίγο μετά την άφιξη του πέθανε και έτσι δεν καταγράφηκε ο βαθμός προόδου του. Τα δύο κωφά αδέρφια του, παρατηρήθηκε ότι, σημείωσαν σημαντική βελτίωση του λόγου τους. Περνώντας τα χρόνια, ένα από τα άλλα δύο μη κωφά παιδιά της ίδιας οικογένειας, ο William Bolling, απέκτησε ένα κωφό παιδί τον William Albert. Ο Bolling θέλησε ο γιος του να λάβει την εκπαίδευση της ακαδημίας Braidwood. Δεν ήθελε όμως να αποχωριστεί το παιδί του και έτσι του δημιουργήθηκε η επιθυμία, να εκπαιδευτεί ο γιος του στην Βιρτζίνια, από ένα άτομο που θα ακολουθούσε κατά γράμμα την μεθοδολογία της οικογένειας Braidwood. Έτσι ήρθε κοντά με τον John Braidwood, του μετέφερε την ιδέα του και παρόλο που ο Braidwood την πραγματοποίησε με προθυμία, το επιχείρημα αυτό, δεν στρατεύθηκε με επιτυχία. (Bay., Cana., County., County., County., Plantation ... & Life, 2014).

Ο John Braidwood ήταν ο πρώτος δάσκαλος κωφών που μετέφερε την μεθοδολογία του παππού του Thomas Braidwood στις ΗΠΑ. Εγκατέλειψε την Βρετανία λόγω οικονομικών δυσκολιών και έφτασε στις ΗΠΑ το 1812, δηλαδή πολύ πιο πριν από την ίδρυση του σχολείου του Gallaudet, με αυτόν το σκοπό. Σύμφωνα με αναφορές, επρόκειτο για ένα πολύ ευγενικό, εργατικό, επίμονο και άριστα καταρτισμένο στην διδασκαλία κωφών άτομο. Πραγματοποίησε πολλές προσπάθειες προκειμένου να ιδρύσει το πρώτο σχολείο κωφών στις ΗΠΑ. Δεν διέθετε όμως ποτέ το προαπαιτούμενο κεφάλαιο και συνεχώς έμπλεκε με χρέη που δεν μπορούσε να αποπληρώσει. Ένα από αυτά τον οδήγησε και στην φυλακή. Ο William Bolling δέχτηκε να διαθέσει το ποσό που απαιτούταν για να αποκτήσει την ελευθερία του, με την προϋπόθεση, να μείνει στο σπίτι του, μαζί με την οικογένεια του και να εκπαιδεύσει το παιδί του. Ο Braidwood δέχτηκε πρόθυμα και έτσι αργότερα, αποφάσισαν να ιδρύσουν από κοινού το πρώτο σχολείο κωφών το 1815, με μεγάλη

αποτυχία. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να διευκρινίσω, ότι ούτε η μεθοδολογία του Braidwood, ούτε ο τρόπος που την εφάρμοζε, δεν ήταν ο λόγος των επανειλημμένων, αποτυχημένων προσπαθειών, για την εδραίωση της διδασκαλίας του και την ίδρυση σχολείων κωφών στις ΗΠΑ. Αντίθετα, η μέθοδος του Braidwood της Βρετανίας ήταν αρκετά δημοφιλής εκείνη την εποχή. Ο λόγος της αποτυχίας του ήταν οι μη ευνοϊκές συγκυρίες και συνεχόμενες ατυχίες. Μάλιστα, ο John Braidwood είναι γνωστός και ως το μαύρο πρόβατο της οικογένειας Braidwood. (Bell, 1918).

Όπως και στις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες και στις ΗΠΑ, έτσι και στην Βρετανία επικράτησαν ανά διαστήματα, άλλες φορές εντονότερες και άλλοτε ηπιότερες, αντιπαραθέσεις, διαφωνίες, προβληματισμοί και συγκρούσεις σχετικά με την επιλογή της καταλληλότερης, μεθόδου διδασκαλίας για τα κωφά άτομα. Η αποδοχή της αποτελεσματικότητας της BSL διαπεράστηκε από έντονες αμφισβητήσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της επικρατούσας κατάστασής, παρατηρείται κατά την υποδοχή του Edward Gallaudet στην Αγγλία. Συγκεκριμένα, ο Gallaudet ακολουθώντας τα βήματα του πατέρα του, προκειμένου να γνωρίσει από κοντά την μεθοδολογία των Βρετανών, κατέφθασε και αυτός με την σειρά του στο Λονδίνο. Στο Συνέδριο που πραγματοποιήθηκε το 1886, ο Gallaudet ήρθε σε επαφή με όλους τους εκπροσώπους των διάφορων μεθοδολογιών, (προφορική, γνήσια και μη, ΝΓ, συνδυαστική κτλ.) που παρατηρούνταν στην Βρετανία, διαπιστώνοντας την έντονη διάθεση του ανταγωνισμού τους. EAF. (1887). Σε γενικές γραμμές όμως, μπορούμε να πούμε ότι, η επικρατέστερη μέθοδος για ένα πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, ήταν η προφορική. Η προφορική τάση, που ξεκίνησε με τον Braidwood το 1760, ισχυροποιήθηκε ακόμη περισσότερο μετά το διεθνές Συνέδριο στο Μιλάνο και ταλαιπώρησε τον κωφό κόσμο για αιώνες ολόκληρους. (Turner, 2004)..

Ας συνεχίσουμε όμως την ιστορική ανάλυση της εξέλιξης της BSL. Μπορεί στην Βρετανία, η προφορική μέθοδος να υποστηριζόταν ως κυρίαρχη ανέκαθεν. Παρόλα αυτά η αρχική BSL, χρησιμοποιούταν αθόρυβα από τους κωφούς, χωρίς να υπάρχουν προβληματισμοί. Μετά όμως, την απόφαση του Μιλάνου το 1880, παρατηρήθηκαν αντιπαραθέσεις. Συγκεκριμένα, το Λονδίνο αποδέχτηκε πλήρως την κοινή απόφαση των εκπροσώπων, παρόλη την αντίθετη άποψη της Εθνικής Οργάνωσης κωφών της Βρετανίας και απαγόρευσε κάθε μορφής συμπληρωματικών νοημάτων και βεβαία ολόκληρη την BSL. Οι υποστηρικτές της BSL, δεν έπαψαν ποτέ να παλεύουν για την αποκατάσταση της φήμης της και έτσι το 1890 στο Εθνικό Συνέδριο της Μεγάλης Βρετανίας, αντιπαραέβαλλαν την καταναγκαστική προφορική μέθοδο, με τα θετικά επακόλουθα της εφαρμογής της ASL στις ΗΠΑ, υπερτονίζοντας ότι θα έπρεπε να αποτελέσει χώρα-πρότυπο για τη Βρετανία. Βέβαια, οι προσπάθειες αυτές ήταν άκαρπες, καθώς από το 1893 που θεσπίστηκε νόμος για την εκπαίδευση των κωφών παιδιών, από την ηλικία των 7 μέχρι 16 ετών, έως όλη την διάρκεια του 20ου

αιώνα η προφορική μέθοδος εφαρμόστηκε δυναμικά. Ωστόσο, τον 20ο αιώνα οι αγώνες των υποστηρικτών της BSL πλήθαιναν, οι σύλλογοι των κωφών της Βρετανίας ψήφισαν ανελλιπώς στα συνέδρια την κατάργηση του προφορικού συστήματος και την αποκατάσταση της BSL. Το γεγονός αυτό όμως άργησε πολύ. Με την αναγνώριση και κατοχύρωση της BSL, θα ασχοληθούμε περαιτέρω στο κεφάλαιο 2. Αξίζει όμως να τονιστεί, ότι στις μέρες μας η BSL θεωρείται μια φυσική γλώσσα, ισάξια με την προφορική και μάλιστα αποτελεί την δεύτερη γλώσσα των Βρετανών. (Turner, 2004)..

1.3.5 Ιρλανδική ΝΓ (ISL)

Στην Ιρλανδία, το πρώτο σχολείο για την εκπαίδευση κωφών παιδιών, ιδρύθηκε περίπου το 1816 και απευθυνόταν κατά κύριον λόγο σε παιδιά Προτεσταντών. Η ISL που αναπτύχθηκε στο Προτεσταντικό σχολείο ήταν επηρεασμένη τόσο από την BSL όσο και από την LSF. Αναλυτικότερα, αποτελούσε ένα είδος προσαρμογής των δυο αυτών ΝΓ. (Murtagh, 2019)

Λίγο αργότερα, το 1846 ιδρύθηκε το πρώτο καθολικό σχολείο για κορίτσια στο Carba του Δουβλίνου. Ήταν μια μικρή σχολή γνωστή ως *το σχολείο της Αγίας Μαρίας*. Ιδρύθηκε από Δομινικανές μοναχές οι οποίες είχαν εκπαιδευτεί στην Γαλλία. Όπως ήταν λογικό λοιπόν, η ISL που χρησιμοποιήθηκε για την εκπαίδευση των κωφών κοριτσιών ήταν επηρεασμένη από την LSF κατά βάση, αλλά και από την BSL. Στη συνέχεια, οι μοναχές κατά τη διδασκαλία τους προσπάθησαν να τροποποιήσουν κάποια χαρακτηριστικά της LSF ενσωματώνοντας στοιχεία της BSL, δημιουργώντας μια ξεχωριστή ΝΓ, αυτή της ISL. (Murtagh, 2019)

Το 1857 στο Κάμπρα του Δουβλίνου ιδρύεται από μοναχούς το σχολείο αρρένων του Αγίου Ιωσήφ. Εκείνη την εποχή τα σχολεία δεν ήταν μικτά: υπήρχαν τα σχολεία κωφών θηλέων και κωφών αρρένων. Οι μοναχοί εκπαιδευτές του σχολείου, αρχικά κατά διδασκαλία τους χρησιμοποίησαν την ίδια ΝΓ με εκείνη του καθολικού σχολείου θηλέων στο Carba. Στην συνέχεια όμως, θέλησαν να διαμορφώσουν την ΝΓ που χρησιμοποίησαν κατά τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε να έχει περισσότερα αρρενωπά χαρακτηριστικά. Έτσι, πρόσθεσαν στην τότε ISL, πολλά στοιχεία της ASL. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με το ότι τα αγόρια και τα κορίτσια δεν είχαν πολλές επαφές καθώς τα σχολεία τους ήταν ξεχωριστά, οδήγησε στην ύπαρξη δύο διαφορετικών συγγενών ISL, αυτή των αγοριών και αυτή των κοριτσιών. Η πρώτη ΝΓ ήταν επηρεασμένη από την LSF, την BSL και την ASL, ενώ η δεύτερη μόνο από την LSF και την BSL. (Murtagh, 2019)

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι κατά κάποιο τρόπο, εκείνη την εποχή το φύλο ήταν παράγοντας διαχωρισμού, καθώς καθόριζε και την ΝΓ που θα χρησιμοποιούταν από τον καθένα. Βέβαια στις μέρες μας το γεγονός αυτό έχει εκλείψει. Πλέον, υπάρχει μια κοινή επίσημη ΝΓ, αυτή

της ISL. Συχνά όμως παρατηρείται, κωφά άτομα τα οποία είναι άνω των 70 ετών να διατηρούν ακόμη αυτόν τον διαχωρισμό. Ανακεφαλαιωτικά, η σημερινή ISL είναι κοινή και είναι επηρεασμένη από την πρόσμιξη της LSF, της BSL και της ASL.(Murtagh, 2019)

Η ΝΓ που χρησιμοποιείται στην Αυστραλία έχει τις ρίζες της στο Δομινικανό σχολείο στο Carba. Επίσης, η σημερινή ASL έχει πολλά κοινά νοήματα με την ΝΓ της Αυστραλίας, οπότε μπορούμε να πούμε ότι αυτές οι ΝΓ έχουν κάποια συγγένεια μεταξύ τους. (Stokoe, 2005).

Στην εποχή μας, η ISL είναι η πρώτη ΝΓ στην Ιρλανδία, είναι μια ανεξάρτητη μειονοτική οπτικό- χωρική γλώσσα, διαφορετική από την ομιλούμενη αγγλική και ιρλανδική, με την δική της μοναδική γραμματική. Εκτιμάται ότι χρησιμοποιείται από τουλάχιστον 5000 κωφούς Ιρλανδούς και την γνωρίζουν και την χρησιμοποιούν σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό περίπου 50.000 άτομα. Όπως συμβαίνει με όλες τις καταγεγραμμένες νοηματικές γλώσσες, για να μπορέσει να χρησιμοποιήσει κάποιο άτομο την ISL, θα πρέπει να συνδυάσει και να συγχρονίσει ταυτόχρονα έκτος από τα χέρια του και το σώμα και το πρόσωπο του. (Murtagh, 2019)

Συμπερασματικά – Ανακεφαλαίωση

Η ΝΓ όπως και οι ομιλούμενες γλώσσες άλλωστε, είναι δεν είναι διεθνής. Το κάθε κράτος έχει την δική του ΝΓ, με τις δικές της ιδιομορφίες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Οι διάφορες ΝΓ κατηγοριοποιούνται περαιτέρω σε οικογένειες γλωσσών και σε τοπικούς διαλέκτους και δέχονται επιρροές και τροποποιήσεις με το πέρασμα των χρόνων. Οι ΝΓ στις περισσότερες χώρες, είναι νομικά κατοχυρωμένες και αποτελούν αυτόνομες, ισότιμες με τις ομιλούμενες, μειονοτικές γλώσσες. Για να φτάσουν σε αυτό το σημείο όμως, οι ΝΓ χάραξαν μια μακρά ιστορική πορεία, μέσα από αντίξοες συνθήκες, έντονους προβληματισμούς και ανακατατάξεις. Αναφορές σχετικά με τους κωφούς, την επικοινωνία τους και την φυσικότητα των νοημάτων που χρησιμοποιούσαν παρατηρούνται από την εποχή της αρχαιότητας. Όταν όμως, αναφερόμαστε στον προσδιορισμό της απαρχής μιας γλώσσας, προτρέχουμε στην ίδρυση του πρώτου σχολείου που την δίδαξε, αποτελώντας την αφετηρία για την εξάπλωση της.

Στην Ευρώπη και αργότερα σε όλον τον κόσμο, από τον 18ο αιώνα και μετά επικράτησαν δυο συστήματα για την διδασκαλία και την επίτευξη της επικοινωνίας των κωφών, η προφορική μέθοδος και η χρήση της ΝΓ. Η προφορική μέθοδος ξεκίνησε την εξάπλωση της από την Γερμανία του 19ου αιώνα. Οι ρίζες τις όμως, βρίσκονται πολύ πιο πίσω, συγκεκριμένα, από την εποχή της αρχαιότητας, με μια μακρά πορεία μέχρι τον Διαφωτισμό, όπου έκανε τη δυναμική επανεμφάνιση της. Η προφορική μέθοδος, στηρίζεται στο ιατρικό μοντέλο της αναπηρίας, λειτουργώντας ως

αποδυναμωτικό της ΝΓ. Συγκεκριμένα, προτάσσει την καλλιέργεια του προφορικού λόγου, ως απαραίτητο στοιχείο της ζωής και της εκπαίδευσης των κωφών.

Το πρώτο σχολείο κωφών που δεν εστίασε αποκλειστικά στην προφορική μέθοδο της εποχής και εδραίωσε την ΝΓ ως γλώσσα των κωφών, ιδρύθηκε στην Γαλλία, από τον De L'Épée. Οι κωφοί επιτέλους, μετά από τόσους αιώνες, απαλλάχθηκαν από τον εξαναγκασμό για προφορική άρθρωση πάσει θυσία. Τονώθηκε το ηθικό τους, δεν αισθάνονταν πλέον ελαττωματικοί και ανεπαρκείς μέσα σε ένα άδικο για αυτούς γλωσσικό προφορικό σύστημα. Η LSF απέκτησε μεγάλη απήχηση σε όλον τον κόσμο. Δεν είναι τυχαίο ότι αποτελεί τη βάση των περισσότερων ΝΓ. Κωφοί από όλον τον κόσμο προσπαθούσαν να διδαχθούν την μέθοδο του De L'Épée. Μια από τις χώρες που δημιούργησε την ΝΓ της, βασιζόμενη στην LSF, ήταν και οι ΗΠΑ. Η ASL εφάρμοσε αρχικά την LSF με κάποιες τροποποιήσεις, στην συνέχεια όμως την ανέδειξε και την ανέπτυξε ακόμη περισσότερο. Το σημαντικότερο βεβαίως, ήταν ότι την κατοχύρωσε ως ισότιμη γλώσσα των κωφών.

Οι ΝΓ πρόσφεραν στον κωφό πληθυσμό, όλα τα ευεργετικά οφέλη, που προσφέρει μια γλώσσα στην ανθρώπινη ζωή. Δυστυχώς όμως, παρόλο την τεράστια αξία και χρησιμότητα των ΝΓ για τους κωφούς, η προφοριστική μέθοδος δεν έπαυε να την αποδυναμώνει ποτέ. Σε όλη την ιστορική εξέλιξη της ΝΓ, έκανε διαρκώς την επανεμφάνιση της, είτε με την μορφή της συνδυασμένης μεθόδου, είτε ως καθαρή προφορική μέθοδο προκαλώντας διχασμό στις νομοθετικές αρχές, ακόμα και στους ίδιους τους κωφούς. Παρόλο που η μονόπλευρη χρήση της προφορικής γλώσσας από τους κωφούς έχει αποδειχθεί καταστροφική για τους ίδιους, συνεχίστηκε για πολλά χρόνια και δυστυχώς ακόμη και στις μέρες μας παρατηρείται, βέβαια σε πιο μεμονωμένες περιπτώσεις. Συμπερασματικά, θα ήθελα να καταλήξω στην διαπίστωση, ότι η βασική αρχή της επικοινωνίας είναι η γλώσσα και η πρόσβαση του κάθε ατόμου σε οποιαδήποτε γλώσσα εξυπηρετεί την επίτευξη της επικοινωνίας του. Η αρχή αυτή λοιπόν, θα πρέπει να είναι αυτονόητο και κατοχυρωμένο δικαίωμα όλων των ανθρώπων ανεξαρτήτως ιδιαιτεροτήτων.

Κεφάλαιο 2: Νομολογία της Νοηματική Γλώσσας

2 Η Νομολογία των χωρών

Για να μπορέσει το άτομο να απολαύσει πλήρως τα ανθρώπινα δικαιώματα, θα πρέπει απαραίτητα να έχει πρόσβαση σε μια γλώσσα, με άλλα λόγια τα γλωσσικά ανθρώπινα δικαιώματα, αποτελούν προϋπόθεση των περισσότερων ανθρώπινων δικαιωμάτων. Σύμφωνα με τον (Krausneker, 2008) “ τα ανθρώπινα δικαιώματα για τους κωφούς προϋποθέτουν την επίσημη αναγνώριση της ΝΓ τους.” Βέβαια, μια επίσημη νομική κατοχύρωση της ΝΓ παγκοσμίως, δεν θα μπορούσε να λύσει όλα τα προβλήματα, όλων των κωφών ταυτόχρονα, όμως θα τους ανακούφιζε αρκετά, θα διέκοπταν για λίγο τους ακατάπαυστους αγώνες άμυνας και θα αφιέρωναν δημιουργικό χρόνο για την περαιτέρω εξέλιξή τους. (Krausneker, 2008)

Η κάθε χώρα έχει την δική της νομοθεσία σχετικά με τους κωφούς, συγκεκριμένα, αναφορικά με την εκπαίδευση τους και την συμμετοχή στους τομείς της καθημερινής ζωής, όπως η ενημέρωση, η πολιτική κ.ο.κ. και κατ' επέκταση στην αναγνώριση της κάθε τοπικής ΝΓ ως πλήρους, ανεξάρτητης και ισότιμης γλώσσας με την αντίστοιχη της ομιλούμενη. Ειδικότερα, υπήρξαν κράτη-σταθμοί που αποτέλεσαν πρότυπο για τα υπόλοιπα, καθώς πραγματοποίησαν πλήθος γλωσσολογικών ερευνών και τα συμπεράσματα τους οδήγησαν τελικά στην νομοθετική αναγνώριση της ΝΓ. Συγκεκριμένα, λαμπρά παραδείγματα αποτέλεσαν οι ΗΠΑ με την ASL, η Δανία και η Σουηδία. (Brennan, 2003). Άλλα πάλι κράτη, όπως η Ελλάδα, άργησαν πολλά χρόνια μέχρι την επίσημη κατοχύρωση της ΕΝΓ. Τέλος, υπάρχουν και χώρες που μέχρι και σήμερα μέσω των κοινοτήτων των κωφών και των οργανισμών τους, μάχονται για την αναγνώριση της γλώσσας τους.

Σε γενικές γραμμές όμως, μπορούμε να πούμε ότι η νομολογία για τους κωφούς, ακολούθησε εκείνη των ατόμων με αναπηρίες, με σήμα κατατεθέν τους, την ενσωμάτωση και την αποκατάσταση της αναπηρίας. Αυτό όμως, που διαφοροποίησε τους κωφούς από τους υπόλοιπους ανάπηρους, είναι ότι απετέλεσαν μια ενωμένη κοινότητα, αυτήν των κωφών, σε παγκόσμιο επίπεδο. Η κοινότητα αυτή παρέμεινε σθεναρή, παρόλους τους διωγμούς, την απόρριψη και την καταπιεστική απαίτηση συγχώνευσής της με την κοινωνία των ακουόντων. Επιπρόσθετα, οι ίδιοι οι κωφοί αναγνώρισαν την κοινότητα τους, ως μειονοτικό πληθυσμό που διαθέτει την δική του μειονοτική γλώσσα. Ειδικότερα, η κάθε χώρα έχει την δική της κοινότητα κωφών, με την δική της πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά, όμως όλες οι κοινότητες των κωφών μαζί, μέσω των διεθνών συνεδρίων και των διάφορων οργανώσεων τους, αλληλοϋποστηρίζονται, μοιράζονται μια κοινή ιστορική κληρονομιά και διατυπώνουν ενστάσεις σε κρατικές πρακτικές ή νόμους που πιστεύουν ότι αντίκεινται στις αρχές τους. (Brennan, 2003).

2.1 Νομοθεσία των ΗΠΑ

Πριν περιγραφεί η νομοθεσία των ΗΠΑ για τους κωφούς και την πρόσβαση τους στην ASL, θα ήθελα να σημειωθεί, όπως προαναφέρθηκε ήδη, ότι η ASL είναι η πιο μελετημένη ΝΓ όλων των κρατών παγκοσμίως. (2006), [165]. Μπορεί να δημιουργήθηκε έχοντας ως βάση της την LSF, όμως με το πέρασμα των χρόνων, αποστασιοποιήθηκε και εξελίχθηκε γλωσσολογικά και γραμματικά με αξιοθαύμαστο τρόπο, αποτελώντας μέχρι και τις μέρες μας, πρότυπο ΝΓ. Επιπρόσθετα, για την επίτευξη αυτής της μακράς λαμπρά διαφοροποίησης, συνέβαλαν αρκετά, οι ενωμένοι οργανισμοί που εκπροσωπούν τους Αμερικανούς κωφούς και η μέριμνα για την εξέλιξη των νομοθετικών κρατικών ρυθμίσεων που αφορούν την ASL. (Stokoe, 2005).

Μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα, στις ΗΠΑ επικρατούσε κατάσταση αποκλεισμού και περιθωριοποίησης των ατόμων με αναπηρίες, συμπεριλαμβανομένων και των κωφών. Οι κρατικοί θεσμοί αδιαφορούσαν για την ισότιμη εκπαίδευση των ατόμων αυτών και γενικότερα, εμπόδιζαν την πρόσβαση των μειονοτήτων στα δημόσια σχολεία. Μια σημαντική απόφαση, προκειμένου να αλλάξει αυτό το σκηνικό, πάρθηκε το 1954 από το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ, γνωστή ως *Brown v. Board of Education* (1954). Μπορεί η αφορμή για την απόφαση αυτή να ήταν ο φυλετικός διαχωρισμός που επικρατούσε στα σχολεία εκείνη την εποχή, όμως η απόφαση που πάρθηκε αφορούσε όλες τις ομάδες με ιδιαιτερότητες. Συγκεκριμένα, οδήγησε στην γνωστοποίηση του γεγονότος, ότι όλοι οι άνθρωποι, ανεξαρτήτως φυλής και αναπηρίας, έχουν το δικαίωμα να φοιτούν στα ίδια σχολεία με τους υπόλοιπους και να τους παρέχεται ισότιμη εκπαίδευση. Έτσι το κράτος προσέφερε διάφορα κονδύλια για την επίτευξη της ισότιμης εκπαίδευσης, όμως τα περισσότερα σχολεία μέχρι και το 1970, άτυπα, επέλεγαν ποιους μαθητές να αναλάβουν, αν θα είχαν ειδικές ανάγκες, αν θα ήταν κωφοί και μάλιστα ποια μέθοδο θα εφαρμόζαν, ανάλογα την ιδεολογία τους. Αναλυτικότερα, μπορούμε να πούμε ότι από το 1965 ξεκίνησε μια νέα εποχή στην νομολογία, σχετικά με την μέριμνα και τα ίσα δικαιώματα των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Ειδικότερα, το 1965 δόθηκαν επιπλέον ομοσπονδιακά χρήματα για την στήριξη των σχολείων ώστε να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της ειδικής αγωγής. Το μεγαλύτερο όμως άλμα, πραγματοποιήθηκε το 1975, από τον πρόεδρο Gerald Ford, όταν υπέγραψε τον νόμο *Individuals with Disabilities Education Act* (IDEA), σύμφωνα με τον οποίο, όλα τα παιδιά με ειδικές ανάγκες είχαν το νομικό δικαίωμα για δωρεάν δημόσια εκπαίδευση και πρόσβαση σε ένα εξατομικευμένο πρόγραμμα σπουδών που ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους. Ο νόμος αυτός εξελίχθηκε ακόμη περισσότερο το 1982, όταν το Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ ενέκρινε το δικαίωμα του κάθε παιδιού με ειδικές ανάγκες να εκπαιδεύεται με

βάση ένα εξατομικευμένο πρόγραμμα, που αφορά το δικό του μοναδικό γνωσιακό προφίλ. Το 1997 το IDEA δέχτηκε και άλλες τροποποιήσεις προκειμένου να υπάρξει ακόμη μεγαλύτερη πρόσβαση. Σημαντικές, επιπρόσθετες τροποποιήσεις, όσο αφορά την ποιότητα της εκπαίδευσης παρατηρήθηκαν και το 2004 με τον νόμο No Child Left Behind (NCLB) και η εκπαίδευση των κωφών παιδιών ακολούθησε την νομολογία της ειδικής αγωγής. (Esteves, & Rao, 2008).

Ο κωφός πληθυσμός, παρουσιάζει έντονες διαφορές από τις υπόλοιπες ομάδες ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών. Ο καθοριστικός παράγοντας της διαφοροποίησής τους αποτελεί η επικοινωνιακή τους ιδιαιτερότητα και η ύπαρξη κοινότητας των κωφών. Σχετικά όμως ειδικότερα με την περίπτωση των παιδιών, οι νομολογίες IDEA και NCLB, σε συνδυασμό με τον νόμο PL 94-142 που προάγει την εκπαίδευση όλων των παιδιών με ειδικές ανάγκες, υποδεικνύουν ότι οι κωφοί θα πρέπει να αναγνωρίζονται ως βαρήκοοι και ότι ο σκοπός της εκπαίδευσης τους, θα πρέπει να εστιάζεται στην ένταξη τους στην αμερικάνικη κοινωνία των ακουόντων. Για το λόγο αυτό, τα παιδιά αυτά τοποθετούνται σε δημόσια γενικά σχολεία, μέσα σε γενικές τάξεις, με την εφαρμογή ενός εξατομικευμένου προγράμματος, με βασικό στόχο, την συνεχή αλληλεπίδραση τους με μη κωφά παιδιά και την καλλιέργεια των ακουστικών υπολειμμάτων και της ομιλίας. Έτσι, οι μακροχρόνιες προσπάθειες των κωφών για την ανάδειξη της ASL, διέτρεχαν πολύ μεγάλο κίνδυνο παγίωσης. Μάλιστα παρατηρήθηκε, ότι παιδιά που χρησιμοποίησαν αποκλειστικά την ASL, με την ένταξη τους σε αυτό το νέο ενταξιακό σύστημα, αποστασιοποιήθηκαν από την ASL, καθώς χρησιμοποιούσαν αποκλειστικά, σε καθημερινή βάση, τον αγγλικό προφορικό και γραπτό λόγο. Το γεγονός αυτό, προκάλεσε θύελλα αντιδράσεων, από τους υποστηρικτές της ASL. (Rosen, 2006).

Οι νομοθετικοί φορείς του IDEA, σε συνεργασία με το Υπουργείο παιδείας των ΗΠΑ και άλλους φορείς πραγματοποίησαν έρευνες σχετικά με την ακαταλληλότητα του αποκλειστικά και μόνον προφορικού συστήματος για τα κωφά παιδιά στα γενικά σχολεία. Οι διαμαρτυρίες των κωφών προκάλεσαν προβληματισμούς και ακολούθησαν πιο διεξοδικές έρευνες επί του θέματος. Τα αποτελέσματα της διερεύνησης αυτής οδήγησαν στην θεσμοθέτηση της διδασκαλίας της ASL, στο πρόγραμμα ξένων γλωσσών των γενικών δημοσίων γυμνασίων των ΗΠΑ. Η τροποποίηση αυτή, του προφορικού σχεδιασμένου IDEA, έμεινε στην ιστορία των κωφών, όχι λόγω των προσπαθειών ένταξης τους, στην αμερικάνικη κοινωνία, αλλά επειδή, η ASL τοποθετήθηκε σε όλα τα γενικά σχολεία ως ξένη γλώσσα, έχοντας την δυνατότητα κάθε παιδί, κωφό ή μη, να την διδαχθεί. Έτσι, κατά κάποιο το IDEA, αναγνώρισε άθελα του την ASL, ως αυτόνομη ξένη γλώσσα. Όμως, οι προβληματισμοί και οι συνεχείς προσπάθειες της κοινότητας κωφών για ίσα δικαιώματα συνεχίστηκαν αναδεικνύοντας την αναποτελεσματικότητα του IDEA. Συγκεκριμένα, από το 1975 και ύστερα οι κυβερνητικοί φορείς συνέχισαν τις έρευνες για την εύρεση της καταλληλότερης

διαδικασίας ένταξης των κωφών μαθητών. Διαπιστώθηκε όμως, ότι παρόλο που τα κωφά παιδιά βρίσκονταν στον ίδιο χώρο με τα μη κωφά δεν είχαν ουσιαστικές αλληλεπιδράσεις και κοινωνικές σχέσεις μεταξύ τους. Επιπρόσθετα, τόσο τα κωφά παιδιά, όσο και οι καθηγητές δυσκολεύονταν αρκετά κατά την μαθησιακή διαδικασία. Οι κωφοί βρίσκονταν σε μειονεκτική θέση στην γενική τάξη, έχοντα λιγότερες ευκαιρίες μάθησης σε σχέση με τους συμμαθητές τους λόγω της προφορικής μεθόδου. Από την άλλη, οι εκπαιδευτές της γενικής εκπαίδευσης, δεν ήταν κατάλληλα καταρτισμένοι για να προσφέρουν ίδιες ευκαιρίες. Τις περισσότερες φορές μάλιστα, ζητούσαν υποστήριξη μέσω διερμηνείας, φέρνοντας πάλι στο προσκήνιο, την σημασία της γλώσσας, ως απαραίτητο μέσο για την επίτευξη των ίσων δικαιωμάτων. (Rosen, 2006). Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να αναφέρω, ότι το πρώτο άτομο που επισήμανε την αξία της διερμηνείας για τα κωφά άτομα, ήταν ο Thomas Hopkins Gallaudet. Μάλιστα, χαρακτηριστικό παράδειγμα της διαπίστωσης του αυτής, αποτελεί ένα περιστατικό, κατά το οποίο ο Gallaudet είχε αναλάβει χρέη διερμηνείας. Συγκεκριμένα, ένας κωφός ογδοντάχρονος που διέθετε κάποια περιουσιακά στοιχεία και δεν γνώριζε την γραφή ήθελε να διαβιβάσει την περιουσία του. Το γεγονός αυτό ανέδειξε την ανάγκη της κατοχύρωσης της ASL και την θέσπιση διατάξεων που θα μεριμνούν για παρόμοιες νομικές περιστάσεις. Οι κωφοί θα έπρεπε να έχουν τα ίδια νομικά δικαιώματα με τους υπόλοιπους και έτσι το κράτος, θα έπρεπε να εξασφαλίζει διερμηνεία για την άριστη εκπροσώπηση τους. (GAW, 1907).

Συνεχίζοντας στα προαναφερόμενα, η Εθνική Ένωση Κωφών (NAD) ως αντίποδα της αναποτελεσματικότητας του προφορικού συστήματος, υποστήριζε δυναμικά και διεκδικούσε, στα πλαίσια των ίσων δικαιωμάτων, την τοποθέτηση διερμηνέων σε κάθε γενική τάξη και την καθιέρωση της ASL ως ξένη αυτόνομη γλώσσα σε όλες της δημόσιες σχολικές βαθμίδες. Επιπλέον, πρότασαν ως μια πιθανή λύση, για την επίτευξη, μιας επιτυχημένης αλληλεπίδρασης και για τον παραγκωνισμό των εμποδίων επικοινωνίας μεταξύ των μαθητών, την εισχώρηση της εκμάθησης της ASL από τα μη κωφά παιδιά ως πρώτη ξένη γλώσσα. Μετά από όλες αυτές τις αναταραχές, το Κογκρέσο των ΗΠΑ, στα μέσα της δεκαετίας του 1980, οργάνωσε μια πολύ μεγάλη μελέτη σχετικά με την ASL και την σημασία της, στην εκπαίδευση των κωφών παιδιών. Έτσι, τελικά το 1988, δημοσιοποιήθηκε προς εφαρμογή μια έκθεση για τους κωφούς, ονομαστικά «Προς την Ισότητα: Εκπαίδευση των Κωφών», σύμφωνα με την οποία, η ASL θα πρέπει απαραίτητα, να είναι ένα από τα μέσα επικοινωνίας, που θα χρησιμοποιείται για την επίτευξη της μάθησης των κωφών, στις σχολικές τάξεις. Βέβαια, όπως οι αγώνες των κωφών για την επίσημη αναγνώριση της ASL δεν σταμάτησαν ποτέ, έτσι και οι συνεχείς τροποποιήσεις του IDEA, από το Κογκρέσο, για την εύρεση της αποτελεσματικότερης μεθόδου διδασκαλίας των κωφών, δεν αδρανοποιήθηκαν ποτέ. Συγκεκριμένα, το Section 614 in Part B of IDEA 1997, κεφάλαιο του IDEA, διευκρινίστηκε ότι η εξατομικευμένη εκπαίδευση που θα παρέχεται

σε κάθε κωφό μαθητή, θα πρέπει να λαμβάνει σοβαρά υπόψη της τις γλωσσολογικές ανάγκες και προτιμήσεις του ατόμου. Το μεγαλύτερο όμως επίτευγμα πραγματοποιήθηκε με την νέα τροποποίηση του IDEA το 1999, όπου η ASL αναγνωρίστηκε πρώτη στις προτιμήσεις των κωφών και ορίστηκε ότι η μητρική γλώσσά για τους κωφούς αποτελεί τον τρόπο επικοινωνίας που χρησιμοποιεί το κάθε άτομο κατά βάση. Έτσι, για τα κωφά άτομα που χρησιμοποιούσαν επί το πλείστον την ASL, χαρακτηρίστηκε ως μητρική τους γλώσσα. Σε γενικές γραμμές μπορούμε να πούμε, ότι οι τροποποιήσεις του IDEA 1997 και 1999 συνέβαλλαν αρκετά, στο να αναγνωριστεί η ASL, ως μητρική γλώσσα των κωφών και ως η προτιμότερη από τους ίδιους για την επίτευξη της μάθησης τους. Το γεγονός αυτό είχε συνέπεια τα δημόσια σχολεία να χάσουν το δικαίωμα επιλογής των μαθητών και της μεθόδου διδασκαλίας τους. Πλέον, ήταν υποχρεωμένα να δέχονται όλους τους μαθητές, ανεξαρτήτως αναπηρίας και να εφαρμόζουν την μαθησιακή μεθοδολογία που ορίστηκε από το κράτος. (Rosen, 2006).

Από το 1999 και ύστερα τα κωφά παιδιά στα περισσότερα μαθήματα των δημόσιων σχολείων βρίσκονταν στη γενική τάξη με την υποστήριξη διερμηνέων. Κατά επέκταση αυτού, το ποσοστό των παιδιών που φοιτούσαν στα δημόσια σχολεία αυξανόταν κάθε χρόνο και έτσι όλο και περισσότεροι διερμηνείς δραστηριοποιούνταν. Επιπρόσθετα, πλήθαιναν και τα μαθήματα εκμάθησης της ASL, ελκύνοντας εντυπωσιακά το ενδιαφέρον ακουόντων που παρακολουθούσαν τα συγκεκριμένα μαθήματα για να έχουν μια αποτελεσματικότερη επικοινωνία με τους συμμαθητές τους. Από το 2000 και έπειτα, είχε γενικά εδραιωθεί η άποψη ότι η ASL αποτελεί μια ξένη γλώσσα στο πρόγραμμα σπουδών όλων των δημόσιων σχολείων. Παρόλα αυτά, νομοθετικά δεν υπήρχε επίσημη έγκριση για την αναγνώριση της από όλες τις πολιτείες. Μόνο ελάχιστες πολιτείες είχαν καταφέρει να εξασφαλίσουν την πολυπόθητη αυτή αναγνώριση και αυτό, καθώς το NAD σε συνεργασία με την Αμερικανική Ένωση Εκπαιδευτικών Νοηματικής Γλώσσας (ASLTA), είχε διεκδικήσει έντονα το δικαίωμα αυτό από τους νομοθετικούς φορείς. Σε γενικές γραμμές μπορούμε να πούμε, ότι επικρατούσε μια μεγάλη αντιλογία σχετικά με την επίσημη νομοθετική αναγνώριση της ASL ως ξένη γλώσσα, διαφορετική και ισότιμη, με την ομιλούμενη εκτός εκπαιδευτικών πλαισίων. Ορισμένες Πολιτείες των Η.Π.Α. δέχτηκαν την θέσπιση αυτής της αναγνώρισης, άλλα οργάνωσαν ψήφισμα και άλλα απλά παρέκαμψαν οποιαδήποτε έγκριση. Το γεγονός όμως ήταν ένα: το έναυσμα είχε δοθεί και χρόνο με τον χρόνο οι Πολιτείες των ΗΠΑ που αναγνώριζαν την ASL ως μια πραγματική γλώσσα ολοένα και αυξάνονταν. Μάλιστα, μέχρι τον Μάιο του 2005, οι 35 από τις 50 πολιτείες των ΗΠΑ, είχαν αναγνωρίσει την ASL ως ξένη γλώσσα την οποία μπορούσαν να την διδαχθούν όλοι οι μαθητές ανεξαρτήτως ακουστικής κατάστασης. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ξανά τονίσω, ότι κανένα νομοθετικό πλαίσιο από μόνο του δεν θα αναγνώριζε την ASL, αν πρώτα, οι ίδιοι

οι κωφοί και οι οργανώσεις τους δεν μάχονταν σθεναρά. (Rosen, 2006).

Αναλυτικότερα, σημειώνεται ότι μέχρι το 1987 ο αριθμός των Αμερικανών κωφών και μη που χρησιμοποιούσαν την ASL άγγιζε τους 500.000. Ο αριθμός αυτός, χρόνο με τον χρόνο αυξάνονταν, καθώς εκτός από την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η ASL κέρδιζε έδαφος και σε πολλά πανεπιστήμια εξυπηρετώντας τις ανάγκες μιας ξένης γλώσσας. Οι πρώτες πολιτείες που θέσπισαν νόμους για την αναγνώριση της ASL ως ξένης γλώσσας στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ανεξάρτητη από την ομιλούμενη αγγλική, ήταν η Αλάσκα, η Καλιφόρνια, το Κονέκτικατ, το Μέιν, το Μίσιγκαν, το Τέξας και η Ουάσιγκτον. Ενώ τα πρώτα πανεπιστήμια που προέβησαν στην παραπάνω αναγνώριση ήταν το πανεπιστήμιο του Νέου Μεξικού, το πανεπιστήμιο της Μινεσότα, το πανεπιστήμιο της Ουάσιγκτον και πολλά άλλα ιδιωτικά κολέγια. Η ASL σύμφωνα με τις μελέτες ξένων γλωσσών θεωρήθηκε μια πλήρης γλώσσα που πληροί όλες τις σχετικές προϋποθέσεις. Έτσι, κατά την διδασκαλία της έκτος από την αυτούσια ASL, διδάχτηκε και ο πολιτισμός, η ιστορία, οι αξίες και η κουλτούρα των κοινοτήτων των κωφών με την χρήση συγγραμμάτων, βίντεο και εκπαιδευτικού υλικού διάφορων εκδοτών. Το γεγονός αυτό ήταν ένα τεράστιο επίτευγμα που συντέλεσε στην διάδοση της ASL σε όλον τον κόσμο. (Wilcox, 1989).

Συμπερασματικά, θα ήθελα να αναφέρω ότι η θεσμική αναγνώριση της ΝΓ ως δεύτερης / ξένης γλώσσας ανεξάρτητης και ισοδύναμης με τις ομιλούμενες αποτελεί μια τεράστια διεπιστημονική προσπάθεια που διαρκεί πάνω από μισό αιώνα. Για την επίτευξη του κατορθώματος αυτού συνέβαλλαν καθοριστικά οι τομείς της έρευνας της γλωσσολογίας, της ψυχολογίας, της ανθρωπολογίας, της παιδαγωγικής και της κοινωνιολογίας. Σε γενικές γραμμές όμως, η εφαρμογή της νομολογίας αυτής παρατηρείται σποραδικά και όχι ενιαία σε όλα τα κράτη τα τελευταία τριάντα χρόνια. Pichler., & Koulidobrona. (2015). Για να μπορέσουν όλα τα κράτη των ΗΠΑ να αναγνωρίσουν την ASL ως πλήρη γλώσσα των κωφών και να αναλάβουν δράσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή της στην εκπαιδευτική διαδικασία συντέλεσαν επίσης οι κατά καιρούς Συμβάσεις των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με Αναπηρίες. (Leeson, 2006), αν και το περιεχόμενο των Συμβάσεων αυτών δεν αποτελούσε νομικές δεσμεύσεις των κρατών-μελών. Παρόλα αυτά όμως, οι αντιπροσωπεύσεις των κυβερνήσεων δεσμεύονταν ηθικά ότι θα λάβουν ανάλογες πρακτικές για την αποτελεσματική επίτευξη τους. Συγκεκριμένα, η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με Αναπηρίες τον Δεκέμβριο του 1993 ψήφισε τυπικούς κανόνες για την εξίσωση των ευκαιριών για τα άτομα με αναπηρία (ψήφισμα 48/93. Συγκεκριμένα, στον κανόνα 5 του ΟΗΕ γίνεται σαφής αναφορά σχετικά με την ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφόρηση και την επικοινωνία και τον ρόλο των ΝΓ στην εκπαίδευση για την επίτευξη αυτής της πρόσβασης. ΟΗΕ. (1993). Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το προαιρετικό πρωτόκολλο

(ψήφισμα 61/106) που εγκρίθηκε στις 13 Δεκεμβρίου 2006 από 44 υπογράφοντες ανάμεσα στους 82 κυβερνητικούς αντιπροσώπους, όλοι οι άνθρωποι ανεξάρτητα το είδος της αναπηρίας που μπορεί να έχουν θα πρέπει να μπορούν να απολαμβάνουν όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες τους. ΟΗΕ. (2006). Ειδικότερα, για να μπορέσει το άτομο να απολαύσει πλήρως τα ανθρώπινα δικαιώματα του θα πρέπει απαραίτητα να έχει πρόσβαση σε μια γλώσσα. Κατ' επέκταση αυτού, για να μπορέσουν οι κωφοί να απολαύσουν πλήρως τα ανθρώπινα δικαιώματα τους θα πρέπει να ληφθούν μια σειρά ενεργειών και νομοθετικών προβλέψεων από όλα τα κράτη, ώστε να έχουν αποτελεσματική πρόσβαση στην γλώσσα τους, δηλαδή στην ΝΓ. (Krausneker, 2008) .

2.2 Νομολογία της Ευρώπης

Όπως αναφέρθηκε, κάθε κράτος της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει την δική του ΝΓ, διακριτή από τις υπόλοιπες. Επιπρόσθετα, η κάθε χώρα τόσο σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά και σε παγκόσμιο, έχει την δική της νομοθεσία σχετικά με τους κωφούς. Σε επίπεδο κοινοτήτων των κωφών έχουν διενεργηθεί αρκετές δράσεις σε Ευρωπαϊκό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο οι οποίες επηρέασαν τους νόμους για την ΝΓ, καθώς οι χώρες μέλη ανάλογα τις αποφάσεις που ψηφίζονταν, δεσμεύονταν να λάβουν άμεσα μέτρα για την πρόσβαση των κωφών στην ΝΓ τους. (Krausneker, 2008) .

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, πραγματοποίησε ψήφισμα, στο οποίο συμμετείχαν αντιπρόσωποι των χωρών μελών και αναγνώρισε την ΝΓ ως μια πλήρη, ισότιμη με την ομιλούμενη, μειονοτική γλώσσα των κωφών. Αναλυτικότερα, αυτή αξιοσημείωτη ενέργεια του κοινοβουλίου πραγματοποιήθηκε σε δύο δόσεις. Το πρώτο ψήφισμα ολοκληρώθηκε το 1988 και το δεύτερο το 1998. (Leeson, 2006). Αρκετά χρόνια αργότερα, το 2003, στο Στρασβούργο πραγματοποιήθηκε διεθνές Ευρωπαϊκό υπουργικό συμβούλιο το οποίο, μετά το ψήφισμα δέσμευσε τα κράτη μέλη να πάρουν άμεσες αποφάσεις και να ληφθούν ανάλογες ενέργειες για την προστασία των ΝΓ και αποτέλεσε ψήφισμα προστασίας των ΝΓ στα κράτη-μέλη. (Brennan, 2003). Παρόλο που το πρώτο ψήφισμα που αναγνώρισε την ΝΓ ως πραγματική, ολοκληρωμένη γλώσσα των κωφών σε Ευρωπαϊκό επίπεδο πραγματοποιήθηκε το 1988, λίγα κράτη προχώρησαν στην εφαρμογή του ψηφίσματος αυτού στο εσωτερικό τους, με τα περισσότερα κράτη να κωλυσιεργούν. Οι πρώτες χώρες που κατοχύρωσαν την τοπική τους ΝΓ ως ανεξάρτητη γλώσσα και θέσπισαν συνταγματικό νόμο για τον σκοπό αυτό, ήταν η Αυστρία το 2005, η Τσεχική Δημοκρατία το 1988, η Φινλανδία το 1995, η Πορτογαλία το 1997 και η Σλοβακική Δημοκρατία το 1995. Υπήρχαν όμως και χώρες που μπορεί να μην ανήγγειλαν επίσημο συνταγματικό νόμο, αλλά εφάρμοσαν ένα είδος νομικού μέτρου, το οποίο λιγότερο ή περισσότερο σιωπηρά αποδεχόταν την αναγνώριση αυτή. Μερικές τέτοιες χώρες είναι το Βέλγιο και η Φλάνδρα

το 2006, η Βαλλωνία το 2003, η Τσεχία το 1998, η Δανία το 1991, η Γερμανία το 2002, η Ελλάδα το 2000, η Ισλανδία το 1999, η Ιρλανδία το 1998, η Λετονία το 2000, η Σουηδία το 1981, η Νορβηγία το 1997/8, η Σλοβενία το 2002, τέλος το Ηνωμένο Βασίλειο και η Βόρεια Ιρλανδία το 2003. (Leeson, 2006).

Σημαντικό γεγονός για την ουσιαστική κατοχύρωση της ΝΓ από τα κράτη μέλη αποτέλεσε η εισαγωγή της στην εκπαιδευτική διαδικασία και η εύκολη πρόσβαση που αποκτήθηκε από τους κωφούς μαθητές σε αυτήν. Για την επίτευξη του παραπάνω συνέβαλλαν καθοριστικά η έκθεση της UNESCO (παρ. 21) που πραγματοποιήθηκε στην Salamanca, όπου αναγνωρίστηκε ο σημαντικός ρόλος της ΝΓ στην δημόσια εκπαίδευση. (Leeson, 2006) διακήρυξη-σταθμός ως προς τα ίσα δικαιώματα στην εκπαίδευση των παιδιών με αναπηρίες, αν και ομολογουμένως μέχρι και σήμερα ο χώρος της εκπαίδευσης ακόμη προσπαθεί να αναπτύξει ένα περιβάλλον που θα πληροί τους στόχους της ειδικής αγωγής. (Ζώνιου-Σιδέρη, 2011)

Σύμφωνα με την Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με Αναπηρίες τον Δεκέμβριο του (1993), αναγγέλλεται ότι τα άτομα με αναπηρίες θα πρέπει να έχουν ίσες ευκαιρίες. Για τον σκοπό αυτό ψηφίστηκαν τυπικοί κανόνες που εξισώνουν τις ευκαιρίες για τα άτομα με αναπηρία (ψηφισμα 48/96). Συγκεκριμένα, στον κανόνα 5 του ΟΗΕ, γίνεται σαφής αναφορά σχετικά με την ελεύθερη πρόσβαση στην πληροφόρηση και την επικοινωνία και τον ρόλο των ΝΓ στην εκπαίδευση για την επίτευξη της πρόσβασης. Αν και οι κανόνες αυτοί, δεν αποτελούσαν νομικές δεσμεύσεις των κρατών μελών, παρόλα αυτά οι αντιπροσωπεύσεις των κυβερνήσεων δεσμεύτηκαν ηθικά ότι θα λάβουν ανάλογες πρακτικές για την αποτελεσματική επίτευξη τους. ΟΗΕ (1993). Επιπρόσθετα, μια άλλη πολύ σημαντική Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά την οποία πάρθηκαν καθοριστικές αποφάσεις για την ανάδειξη του δικαιώματος των κωφών στην ανεμπόδιστη πρόσβαση στην ΝΓ πραγματοποιήθηκε το 2006. ΟΗΕ (2006). Όπως παρατηρούμε, πραγματοποιήθηκαν πολλές προσπάθειες σε Ευρωπαϊκό επίπεδο που τελικά οδήγησαν στην επίσημη αναγνώριση της εκάστοτε ΝΓ ως πλήρους γλώσσας των κωφών σε όλα τα κράτη-μέλη συντομότερα ή αργότερα (Leeson, 2006).

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι η όποια επίσημη νομική αναγνώριση από μόνη της δεν αρκεί ώστε να αλλάξει άρδην μια κατάσταση αποκλεισμού και περιθωριοποίησης εκατοντάδων ετών. Οι κωφοί θα πρέπει να μπορούν να έχουν μια εύκολη και άμεση πρόσβαση στην ΝΓ σε όλους τους τομείς της ζωής, έτσι ώστε να έχουν ίσες ευκαιρίες με την πλειοψηφία των ακουόντων. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δεν έχει θεσπίσει ενιαία πολιτική, η οποία θα δεσμεύει τις χώρες να πραγματοποιούν συγκεκριμένες ενέργειες και δράσεις, οι οποίες θα αποτρέπουν το στιγματισμό, θα προσφέρουν ίσες ευκαιρίες μάθησης, προάγοντας την πρόσβαση των κωφών παιδιών, στην ΝΓ μέσα

στην γενική τάξη. Ως αποτέλεσμα αυτού, το κάθε κράτος, καθρεφτίζοντας τις στάσεις του για την κώφωση, εφαρμόζει την δική του εκπαιδευτική πολιτική. Το γεγονός της μεγάλης ετερογένειας, στις πολιτικές αποφάσεις, σύμφωνα με τον (Leeson, 2006), αποδίδεται στις διαφορετικές απόψεις σχετικά με το ποια είναι η μητρική γλώσσα των κωφών. Το ιατρικό μοντέλο, συνεχίζει να συγκρούεται με το κοινωνικό σε βάθος ετών. Χώρες της Ευρώπης, όπως η Γερμανία, έχουν μια σαφή τάση προς την ιατρική προσέγγιση, ενώ χώρες όπως η Σουηδία, ακολουθώντας το παράδειγμα της ASL, αναγνώρισαν το δικαίωμα των κωφών στην διγλωσσία. Συγκεκριμένα, η ΝΓ στα σχολεία της Σουηδίας, αποτελεί γλώσσα, με την μορφή πίστωσης ξένων γλωσσών. Το κωφό παιδί χρησιμοποιεί δύο γλώσσες, τον γραπτό λόγο της κυρίαρχης γλώσσας και την ΝΓ, για την διδασκαλία όλων των μαθημάτων του σχολικού προγράμματος. Αξίζει να τονιστεί ότι η ΝΓ σύμφωνα με το παραπάνω μοντέλο θεωρείται ότι αποτελεί την L1 των κωφών μαθητών και η γραπτή γλώσσα την L2. Επιπρόσθετα, η ΝΓ προσφέρεται και ως ξένη γλώσσα επιλογής, για όλους τους μαθητές, ανεξαρτήτως ακουστικής κατάστασης. Τα βήματα της Σουηδίας ακολουθήθηκαν και από την Δανία. Η Δανία για χρόνια εφαρμόζε την προφορική μέθοδο για την διδασκαλία των κωφών στην εκπαίδευση, ώσπου μετά από διεξοδικές έρευνες διαπίστωσε της αξίας της ΝΓ για τον κωφό πληθυσμό. Μάλιστα, το 1989, ο Δανός υπουργός παιδείας αναγνώρισε την ΓΝ ως πρώτη γλώσσα των κωφών κατά την μαθησιακή διδασκαλία. Γενικότερα, μπορούμε να πούμε, ότι η Δανία και η Σουηδία, αποτελούν χώρες πρότυπο ερευνητικής και εκπαιδευτικής πολιτικής. Σε γενικές γραμμές όμως, μπορούμε να πούμε ότι η διγλωσσία L2, έτσι όπως εφαρμόζεται στην Σουηδία, έχει δείξει τα θετικά της αποτελέσματα, γεγονός που αποτελεί το έναυσμα για την σαφή τάση πλέον της Ευρώπης, προς αυτήν την μεθοδολογία. Έτσι, ολοένα και αυξάνονται με το πέρασμα των χρόνων τα κράτη που εφαρμόζουν την συγκεκριμένη εκπαιδευτική πολιτική. (Leeson, 2006). Παρόλα όμως, τα θετικά ερευνητικά αποτελέσματα της διγλωσσης μεθόδου για τα κωφά παιδιά, λίγες χώρες την έχουν εφαρμόσει πλήρως. Στο γεγονός αυτό, συντελεί σημαντικά και η εύλογη εμμονή των ακουόντων γονέων υπέρ της προφορικής μεθόδου. Σε γενικές γραμμές, έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της εκπαίδευσης, ανέδειξαν τα σοβαρά προβλήματα εγγραμματισμού των κωφών Ευρωπαίων παιδιών, κάτι που ξεφεύγει από τα πλαίσια της παρούσας εργασίας. Όπως συμπεραίνουμε, υπάρχει επιτακτική ανάγκη για λήψη πολιτικών εκπαιδευτικών αποφάσεων σε ενιαίο Ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι κωφοί μαθητές θα πρέπει να έχουν άμεση πρόσβαση στην ΝΓ, καθώς χωρίς αυτήν, πάντα θα είναι σε μειονεκτικότερη θέση, μέσα σε ένα σχολικό σύστημα που θα τους περιθωριοποιεί και θα τους στερεί την γλώσσα τους. (Leeson, 2006).

Όσο αφορά την θεσμοθέτηση της ΝΓ στα δημόσια σχολεία ως ξένη γλώσσα στο πρόγραμμα σπουδών, έτσι ώστε, όλοι οι μαθητές, κωφοί και μη, να έχουν την δυνατότητα, εφόσον το επιθυμούν,

ταξιδέψουν στην ιστορία και των πολιτισμό αυτής της εθνικής γλωσσικής μειονότητας ή να γνωρίσουν ΝΓ άλλων κρατών, η Ευρώπη παρουσιάζει πολύ μικρά ποσοστά εφαρμογής. Όμως, και σε αυτήν την εκπαιδευτική πολιτική, πρότυπο αποτελεί η Σουηδία, όπου το μάθημα της ΝΓ ως ξένης έχει στόχο, εκτός από την εκμάθηση των νοημάτων των χεριών και γενικότερα του συντακτικού συστήματος των ΝΓ και την εξοικείωση των μαθητών με την ιστορία και τις ιδιαιτερότητες, αυτής την πολιτισμικής μειονότητας αλλά και γνωριμίας με διάφορες ΝΓ, καθώς προσφέρονται ως μαθήματα ξένης γλώσσας, όπως την BSL, την ASL και άλλες ανάλογα το γυμνάσιο και την ζήτηση, που προέρχεται από τους μαθητές. Παρόμοια, η Ιρλανδία με την σειρά της έχει τοποθετήσει στα σχολεία της, για όσους το επιθυμούν, βραδινά μαθήματα εκμάθησης διάφορων ΝΓ, όπως ISL, BSL, ASL και LSF. Όμως, στα περισσότερα κράτη, ακόμη πραγματοποιούνται έντονες προσπάθειες, για την τοποθέτηση της εθνικής τους ΝΓ στα δημόσια σχολεία, ως ξένης γλώσσας, προκειμένου να αναδειχθεί και η πολιτιστική πλευρά της κοινότητας των κωφών. Οι προσπάθειες αυτές, βρίσκονται ακόμη, σε πολλά κράτη, σε πολύ αρχικό στάδιο, ενώ σε άλλες, ούτε καν έχει ξεκινήσει αυτό το εγχείρημα. Επομένως, όπως καταλαβαίνουμε, θα χρειαστούν πολλά χρόνια και πολλές συστηματικές ενέργειες, προκειμένου να φτάσει η εκπαιδευτική πολιτική, της κάθε Ευρωπαϊκής χώρας, στο σημείο να προσφέρει στα δημόσια σχολεία, ένα σύστημα εκμάθησης διάφορων ξένων ΝΓ, για όλους τους μαθητές. Προς το παρόν, όποιος Ευρωπαίος πολίτης ή μαθητής, με μικρές εξαιρέσεις διάφορων χωρών, επιθυμεί να διδαχθεί μια ξένη ΝΓ, εκτός εκείνης της εθνικής του, θα πρέπει να ταξιδέψει και σε άλλη χώρα. (Leeson, 2006).

Με μια σύντομη διερεύνηση της διεθνούς βιβλιογραφίας γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι υπάρχει μια τάση προς την αναγνώριση της διγλωσσίας (γραπτό λόγο + ΝΓ) ως την πιο αποτελεσματική μέθοδο προκειμένου οι κωφοί να έχουν ίσες ευκαιρίες επικοινωνίας και εμπλοκής στην μάθηση. Τα θετικά αποτελέσματα της διγλωσσίας στην μαθησιακή επίδοση των κωφών μαθητών διαφαίνονται και από το πλήθος των ερευνητικών δεδομένων. Επιπρόσθετα, μια άλλη μέθοδος που παρατηρείται σε πολλές χώρες, είναι η ολική επικοινωνία (Total Communication), η οποία γεφυρώνει τον προφορικό λόγο με την ΝΓ και τον γραπτό λόγο, βέβαια τα αποτελέσματα αυτής της προσέγγισης είναι ερευνητικός περιορισμένα. Όσο αφορά την τοποθέτηση της ΝΓ ως ξένη γλώσσα στο πρόγραμμα σπουδών, όπως προαναφέρθηκε παρουσιάζει πολύ μικρά ποσοστά εκπαιδευτικής νομικής εφαρμογής. Καταληκτικά, θα ήθελα να επισημάνω ότι η Ευρώπη πραγματοποιεί πολλές νομοθετικές προσπάθειες για την ισότιμη πρόσβαση των κωφών σε όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής, μέσω της ΝΓ. Συνεχώς αυξάνονται και τροποποιούνται οι νόμοι που αφορούν την ισοτιμία στην επικοινωνία για τα κωφά άτομα. Και στο σημείο αυτό παρατηρείται ένα μεγάλο αγεφύρωτο χάσμα. Ειδικότερα, ενώ οι νόμοι υπάρχουν οι κωφοί και οι ΝΓ τους

συνεχίζουν να περιθωριοποιούνται τόσο στην εκπαίδευση, όσο και σε άλλους τομείς με αποτέλεσμα τον περιορισμό της πρόσβασης. (Leeson, 2006).

Οι κωφοί μέσω των κινημάτων και των συλλογικών αγώνων τους σε Ευρωπαϊκό επίπεδο προσπάθησαν η ΝΓ να διδαχθεί στο χώρο της εκπαίδευσης ως ξένη γλώσσα, με βάση τα Ευρωπαϊκά πρότυπα διδασκαλίας ξένων γλωσσών. Αναλυτικότερα, για τον σκοπό της ανάδειξης και της διεκδίκησης ίσων ευκαιριών στην πρόσβαση στην ΝΓ σε διεθνές επίπεδο συντελούν οργανισμοί όπως, η Ευρωπαϊκή Ένωση των Κωφών (EUD), η Παγκόσμια Ομοσπονδία Κωφών (WFD), το European Forum of Sign Language Interpreters (efsl) και άλλοι σχετικοί διεθνείς οργανισμοί. Συγκεκριμένα, έχει προταθεί η διδασκαλία της ΝΓ και σε επίπεδο τριτοβάθμιας να ακολουθήσει τα πρότυπα του (CEFR) δηλαδή, το κοινό Ευρωπαϊκό πλαίσιο αναφοράς για τη γλώσσα: εκμάθηση, διδασκαλία και αξιολόγηση, που δημοσιεύτηκε το 2001 από το Συμβούλιο της Ευρώπης και χρησιμοποιείται σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες ως εργαλείο αναφοράς στη διδασκαλία και την αξιολόγηση της δεύτερης και ξένης γλώσσας. Το CEFR λαμβάνει υπόψη του εκτός από το επίπεδο κατάστασής της γλώσσας και το επίπεδο κατανόησης της κοινότητας, που χρησιμοποιείται η κάθε ξένη γλώσσα. Μάλιστα, μπορεί να δημιουργήθηκε για να εξυπηρετήσει τους σκοπούς ομιλημένων γλωσσών, παρόλα αυτά με τις ανάλογες τροποποιήσεις μπορεί να εξυπηρετήσει τις ανάγκες της ΝΓ. Οι προβληματισμοί όμως ανάγονται στο γεγονός ότι η ΝΓ δεν είναι διεθνής και στο ότι δεν πληρούν όλες οι Ευρωπαϊκές ΝΓ τις προϋποθέσεις των ξένων γλωσσών, καθώς υπάρχουν πολλές ΝΓ, σε όλη την Ευρώπη, όπου η γραμματική τους, δεν έχει ερευνηθεί και αναλυθεί κατάλληλα. Ειδικότερα, πολλές ΝΓ σε όλη την ήπειρο βρίσκονται σε νηπιακό στάδιο διδασκαλίας. Συνεπώς, λοιπόν, η επιτακτική ανάγκη προκειμένου να υπάρξει συλλογική διεκδίκηση για όλες τις ΝΓ όλης της Ευρώπης, να υπάρξει και η ανάλογη γλωσσολογική έρευνα και περιγραφή της κάθε ΝΓ ξεχωριστά, προκειμένου να αναγνωριστεί και η πληρότητα τους. (Leeson., Van den Bogaerde., Rathmann., & Haug. 2016).

2.2.1 Νομολογία της Βρετανίας

Στη Μεγάλη Βρετανία περίπου από το 1993 και ύστερα άρχισαν να πραγματοποιούνται συστηματικές προσπάθειες υπό την μορφή κατευθυντηρίων γραμμών και πολιτικών για την αναγνώριση της BSL και την αποτελεσματική ένταξη των κωφών και γενικότερα των ατόμων με αναπηρία στο κοινωνικό σύνολο. Οι πολιτικές αυτές, με γνώμονα το κοινωνικό μοντέλο στηρίζονταν στα πλαίσια των ίσων δικαιωμάτων και αποτέλεσαν μέρος της σημερινής νομοθεσίας για τα δικαιώματα των κωφών. Βεβαίως, παρόλο που υπό θεωρητική άποψη η νομοθεσία αυτή στηριζόταν στο κοινωνικό μοντέλο της κώφωσης, κατά την εφαρμογή των νόμων παρατηρήθηκε έντονα το

στοιχείο του ιατρικού μοντέλου. Σύμφωνα με τη (Brennan, 2003), η νομοθεσία που θεσπίστηκε για τους κωφούς στο Ηνωμένο Βασίλειο και ειδικότερα στην Σκωτία, στα πλαίσια των ίσων δικαιωμάτων είναι μια πολιτική χωρίς αποκλεισμούς που όμως αποκλείει. Οι ίδιοι οι κωφοί, αναγνωρίζουν τον εαυτό τους, ως μέλη μιας γλωσσικής μειονότητας. Παρόλα αυτά η κοινωνική τους ένταξη, συναντά μεγάλα εμπόδια, λόγω της πρακτικά περιορισμένης πρόσβασης τους στην BSL. Συγκεκριμένα, η BSL χρησιμοποιείται περιορισμένα στους τομείς της καθημερινής ζωής, όπως η ενημέρωση, η πολιτική, διερμηνεία στην εκπαίδευση κτλ. ενώ ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι απορρίφθηκε το αίτημα η BSL να θεωρείται ως L1, πρώτη γλώσσα για τους κωφούς, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (Brennan, 2003). Παρόλα αυτά όμως, το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν από τα ενωμένα κράτη που πρόσφεραν δίγλωσσα προγράμματα σπουδών για τα κωφά παιδιά. Μπορεί η BSL να μην εφαρμόστηκε εξαρχής ως L1 και η κυρίαρχη γλώσσα ως L2 στο πρόγραμμα σπουδών όπως στην Σουηδία και την Δανία, όμως το γεγονός το ότι εισχώρησε το Signed Languages Across the Curriculum (LAC) στην εκπαίδευση ήταν πολύ θετικό επίτευγμα. (Leeson, 2006).

Η δεκαετία του 1970 σηματοδοτήθηκε ως περίοδος της αύξησης τους ενδιαφέροντος για την έρευνα των ΝΓ σε διεθνές επίπεδο. Με την σειρά της, την ίδια δεκαετία η Αγγλία και η Σκωτία πραγματοποίησαν μια διεξοδική γλωσσολογική έρευνα σχετικά με την BSL. Λίγα χρόνια αργότερα το 1984, πραγματοποιήθηκε ένα σημαντικό συνέδριο, στο οποίο συμμετείχαν εκπρόσωποι της Σουηδίας, της Δανίας, των Κάτω Χωρών, της Σκωτίας και της Αγγλίας, με θέμα, την BSL και το κατά πόσο θα ήταν ωφέλιμη η εισχώρηση της στην εκπαίδευση. Αξίζει να σημειωθεί, ότι η Σουηδία και η Δανία, είδη είχαν τοποθετήσει την ΝΓ στα γενικά σχολεία για την εκπαίδευση των κωφών και την είχαν θεσμικά αναγνωρίσει ως πλήρη, ισότιμη γλώσσα με την ομιλούμενη, με τα αποτελέσματα όλων αυτών των ερευνών και των συνεδρίων να αναδεικνύουν την αξία της BSL και τη χρησιμότητα της στην εκπαιδευτική διαδικασία στα γενικά δημόσια σχολεία. Παρόλα αυτά όμως, δεν πάρθηκαν άμεσες αποφάσεις και τα κωφά παιδιά αντί να εντάσσονται στο σύνολο φαίνεται να απομονώνονται λόγω της (ανά περίπτωση) σε διαφόρους βαθμούς αδυναμίας τους να κατακτήσουν τον προφορικό λόγο στο ίδιο επίπεδο με τους ακούοντες και παράλληλα της μειωμένης πρόσβασης στην BSL. Γενικότερα, οι Βρετανοί επί σειρά ετών τοποθετούσαν τον κωφό πληθυσμό σε μία μεγάλη ετερογενή ομάδα, αυτή των αναπήρων. Βάση αυτού, η νομολογία σχετικά με τους κωφούς και την εκπαίδευση τους ήταν ίδια με εκείνη των ατόμων με αναπηρία. Έτσι, τα κωφά παιδιά παρακολουθούσαν την γενική μαθητική τάξη των ακούοντων, χωρίς καμία πρόσβαση στην BSL μέσω διερμηνείας και αυτό λόγω των υποτιθέμενων προσπαθειών της ενσωμάτωσης, ενώ μεγάλο ενδιαφέρον δινόταν στην βελτίωση των κοχλιακών εμφυτευμάτων, καθώς ο δεύτερος σημαντικός στόχος για την αναπηρία ήταν η αποκατάσταση. (Brennan, 2003). Βέβαια την δεκαετία του 1980, υπήρξαν αρκετές

προσπάθειες στα γενικά σχολεία για την εισχώρηση προγραμμάτων δίγλωσσης εκπαίδευσης για τα κωφά παιδιά. Η αξιολόγηση αυτών των προσπαθειών όμως, ανέδειξαν αρνητικά αποτελέσματα και χαμηλή επίδοση των παιδιών. Το γεγονός αυτό αποδίδεται στο ότι οι εκπαιδευτικοί δεν είχαν λάβει την κατάλληλη εκπαίδευση στη BSL και δεν είχαν εισχωρήσει σε βαθιά κατανόηση της. Μάλιστα, πολλοί δάσκαλοι εκείνη την εποχή αποδέχτηκαν ότι απαιτείται παραπάνω κατάρτιση της BSL, αλλά το κράτος αδιαφορεί για την διεξοδική εκπαίδευση τους. (Leeson, 2006).

Οι Βρετανοί κωφοί, όπως και οι περισσότερες κοινότητες κωφών διεθνώς μάχονταν ενάντια στην ταύτιση τους με την ομάδα των αναπήρων και την κοινή νομολογία, διεκδικώντας να διαμορφωθεί από τους κρατικούς φορείς μια κάπως διαφορετική νομική προσέγγιση για τους ίδιους, η οποία θα τους αναγνώριζε επίσημα και ως πολιτισμική και γλωσσική μειονότητα. Αντί αυτού, η νομολογία της Βρετανικής κοινωνίας σχετικά με τους κωφούς και την κώφωση, ήταν εκείνη του DDA (Disability Discrimination Act legislation) και πιο πρόσφατα του SENDA (Special Educational Needs and Disability Act). Οι νομολογίες αυτές πρότασαν το ιατρικό μοντέλο της αναπηρίας, γεγονός που στεκόταν εμπόδιο στην επίσημη αναγνώριση της BSL, όμως συγκριτικά μπορούμε να πούμε ότι ο SENDA, άφησε ένα περιθώριο, έτσι ώστε οι κωφοί να μπορέσουν να διεκδικήσουν την πρόσβαση στην BSL σε όλους τους τομείς. Τον Οκτώβριο του 2002, προστέθηκε στο SENDA μια συμπληρωματική νομοθεσία η οποία ανέφερε ότι τα παιδιά με αναπηρίες θα πρέπει να έχουν κατά την εκπαίδευση μια αποτελεσματικότερη πρόσβαση στο αναλυτικό πρόγραμμα, στο φυσικό περιβάλλον και τέλος, το σημαντικότερο στην γλώσσα και την επικοινωνία. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε ένα μεγάλο έναυσμα για την διεκδίκηση της εισαγωγής της BSL, αρχικά στην δημόσια γενική εκπαίδευση και αργότερα ολοένα και σε περισσότερους τομείς της καθημερινής ζωής. Όμως πάλι και σε αυτόν τον νόμο οι αναφορές γίνονται γενικότερα για τα παιδιά με αναπηρίες και επί της ουσίας οι πρακτικές που εφαρμόστηκαν αρχικά δεν χρησιμοποίησαν την BSL και το σημαντικότερο δεν αναγνώρισαν τους κωφούς μαθητές ως μέλη μιας γλωσσικής μειονότητας. (Brennan, 2003).

Χρόνο με τον χρόνο, οι διάφορες τροποποιήσεις στους νόμους έφερναν τους κωφούς πιο κοντά στον στόχο τους. Ένα από τα μεγαλύτερα κατορθώματα των Βρετανών κωφών σημειώθηκε τον Φεβρουάριο του 2003, όπου η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου με επίσημο διάγγελμα, αναγνώρισε την BSL ως μια πλήρη, αυτόνομη και ανεξάρτητη γλώσσα από την ομιλούμενη και υποσχέθηκε δράσεις για την αποτελεσματική πρόσβαση των κωφών σε αυτήν. Όμως, ο αγώνας των κωφών δεν σταμάτησε εκεί και έτσι την ίδια χρονιά στο Στρασβούργο πραγματοποιήθηκε διεθνές Ευρωπαϊκό υπουργικό συμβούλιο, στο οποίο κατοχυρώθηκε η ΝΓ ως μειονοτική γλώσσα της κοινότητας των κωφών. (Brennan, 2003).

2.2.2 Νομολογία της Σουηδίας

Στην Σουηδία, όπως και επί το πλείστον σε όλη την Ευρώπη τον 18ο αιώνα οι κωφοί κατατάσσονταν σε μια ομάδα, αυτή των αναπήρων και αντιμετωπίζονταν ως άτομα λιγότερο ικανά και αποκλειστικά βάσει του ιατρικού μοντέλου της αναπηρίας. Μάλιστα, οι όροι που χρησιμοποιούνταν για το χαρακτηρισμό τους, όπως το döfva och dumma (κωφός και χαζός), αντικατοπτρίζουν την γενικότερη αντιμετώπιση τους από το κρατικό σύστημα. Παρόλα αυτά όμως, η Σουηδία πρωτοπορώντας την δεκαετία του 1980, πραγματοποίησε μεγάλα άλματα τροποποιώντας τους όρους για τον χαρακτηρισμό της αναπηρίας και εφαρμόζονταν μια ποιο κοινωνική αντιμετώπιση του ελλείμματος, σηματοδοτώντας την αρχή για της υπόλοιπες χώρες. Ήδη από το 1889 είχαν δημιουργηθεί οι πρώτες Σουηδικές οργανώσεις αναπήρων, οι οποίες πασχίζοντας διεκδίκησαν από την πολιτεία ίσες ευκαιρίες και δικαιώματα. Brenner. [72-80]. Συγκεκριμένα, η Σουηδική Ένωση Κωφών αποτέλεσε σταθμό για την ιστορική κατοχύρωση της SSL, καθώς μέσα από οργανωμένες προσπάθειες μέχρι το 1903 που υπήρξε ο μοναδικός οργανισμός κωφών στην Σουηδία, συγκέντρωσε τους κωφούς αναζωπυρώνοντας το αίσθημα τους για την διατήρηση της γλώσσας τους και δημιούργησε οργανισμούς κωφών με κοινούς στόχους και στρατηγικές διεκδίκησης σε όλη την χώρα. Brenner. [72-80].

Με το ψήφισμα του Ράιχσταγκ (Reichstagsbeschluss) το 1981, εκτός το ότι η SSL αναγνωρίστηκε ως επίσημη και πρώτη γλώσσα των κωφών, δόθηκε το έναυσμα για μια συστηματική προσπάθεια τοποθέτησης της διγλωσσίας στο εκπαιδευτικό σύστημα της Σουηδίας. Έτσι, τα κωφά παιδιά εκπαιδεύοντας με το γνωστό διεθνώς δίγλωσσο Σουηδικό διδακτικό μοντέλο, το οποίο με το πέρασμα των χρόνων εξελίχθηκε και αναδιαμορφώθηκε, παραμένοντας υπόδειγμα εκπαιδευτικής πολιτικής και για της υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες. Brenner. [92]. Όπως αναφέρθηκε διεξοδικά παραπάνω, το Σουηδικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα σπουδών έχει τοποθετήσει την SSL στα σχολεία ως ξένη γλώσσα. Δηλαδή, εκτός το ότι οι κωφοί μαθητές παρακολουθούν όλα τους τα μαθήματα στην SSL με την μέθοδο της διγλωσσίας L2 (γραπτή γλώσσα + ΝΓ), με πρωταρχική θέση της SSL, έχουν την δυνατότητα να παρακολουθήσουν, οι ίδιοι ή και οι μη κωφοί συμμαθητές τους, όπως θα επέλεγαν οποιαδήποτε ξένη γλώσσα προς εκμάθηση, την SSL. ενώ όλοι οι μαθητές μπορούν να διδαχτούν εκτός από την SSL και την BSL, ή την ASL, ή και άλλες γλώσσες, ανάλογα το γυμνάσιο και την ζήτηση που προέρχεται από τους μαθητές. (Leeson, 2006).

Γενικότερα, για να υπάρξει μια αποτελεσματική δίγλωσση εκπαίδευση, σε κάθε εκπαιδευτικό πλαίσιο, όπως αυτή της Σουηδίας και της Δανίας θα πρέπει να εφαρμοστούν κάποιες βασικές αρχές. Συγκεκριμένα, η Σουηδία και η Δανία έχουν ένα ερευνητικά, πετυχημένο εκπαιδευτικό σύστημα για

τα κωφά παιδιά. Για την επίτευξη του στόχου αυτού πραγματοποιήθηκαν ορισμένες ενέργειες από τους κρατικούς φορείς και τις αρμόδιες εκπαιδευτικές πολιτικές. (Leeson, 2006). Αναλυτικότερα, διατέθηκαν κρατικοί πόροι για να διαδοθεί ο πολιτισμός και η γλώσσα των κωφών και να υπάρχει εύκολη πρόσβαση των κωφών στην ΝΓ, σε όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής. Υποστηρίχθηκαν, οι γονείς των κωφών παιδιών για την εκμάθηση της ΝΓ, οι έμπειροι κωφοί να ασχοληθούν με την διδασκαλία κωφών, οι εκπαιδευτικοί της γενικής τάξης να εμβαθύνουν στη ΝΓ και την πολιτισμική της ιστορία και οι μη κωφοί μαθητές, να ακολουθήσουν αβίαστα, εφόσον το επιθυμούν, τον δρόμο της εκμάθησης της ΝΓ, στο σχολικό πλαίσιο, ως ξένη γλώσσα. Επιπλέον οι χώρες αυτές, μέσω του Υπουργείου Παιδείας τους και των νομοθετικών πρακτικών, λαμβάνουν άμεσα υπόψη τους, την προσωπική άποψη του μαθητή, σχετικά με την επιλογή της καταλληλότερης γλώσσας (κυρίαρχη ή ΝΓ) ως τρόπο πρόσληψης της γνώσης. Επιπρόσθετα, η εκπαιδευτική πολιτική, συντέλεσε στο να κατοχυρωθεί και να εφαρμοστεί, η αποδεχτή άποψη, ότι μέσα στην δίγλωσση εκπαίδευση, μια γλώσσα θα έχει πρωταρχική θέση και αυτή θα πρέπει να είναι η μητρική γλώσσα του παιδιού. (Leeson, 2006).

Αν και η Σουηδία, και η Δανία, αποτέλεσαν κράτη σταθμούς και πρότυπα για της υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες, η κατάσταση αυτή δεν ισχύει για τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες.

2.2.3 Νομολογία της Ελλάδας

Ολοκληρώνοντας το κεφάλαιο της νομολογίας της Ευρώπης, θα ήθελα να αναφερθώ στο γενικότερο νομοθετικό σύστημα που επικρατεί για τους κωφούς και την ΕΝΓ στην χώρα μας. Αρχικά όμως, θα ήθελα να επισημάνω ότι η ΕΝΓ που χρησιμοποιείται σήμερα, εν μέρει ιστορικά συγγενεύει με την LSF καθώς και με το γλωσσικό και νευματικό υπόστρωμα των χωρών της Ανατολικής Μεσογείου και των Βαλκανίων, φέροντας και αρκετές επιδράσεις της κρατούσας Ελληνικής. (Sapountzaki, 2015). Οι κοινότητες των κωφών, οι οποίες πραγματοποίησαν χρόνιες και εντατικές προσπάθειες για να διατηρήσουν την ΕΝΓ, παρόλες τις αντίξοες συνθήκες δεν σταμάτησαν ποτέ την χρήση της για την επίτευξη της επικοινωνίας τους και δεν διέκοψαν ποτέ τους συνεχείς αγώνες για την αναγνώριση της γλώσσας τους. Αναλυτικότερα, τα δικαιώματα των κωφών για την ελεύθερη πρόσβαση στην ΕΝΓ αρχίσαν να απασχολούν τις πολιτικές και θεσμικές αρχές από το 1980 και ύστερα. (Σαπουντζάκη, 2016). Η οριστική θεσμική αναγνώριση της ΕΝΓ ως επίσημη μειονοτική γλώσσα των κωφών πραγματοποιήθηκε αρκετά χρόνια αργότερα όμως και για περιορισμένα πλαίσια αναφοράς στην εκπαίδευση, συγκεκριμένα το 2000. (Sapountzaki, 2015).

Αξίζει να σημειωθεί, ότι πριν φτάσουμε στην επίσημη αναγνώριση το 2000, όπως και στις

περισσότερες Ευρωπαϊκές χώρες οι ενώσεις, τα σωματεία, τα διάφορα ιδρύματα και οι σύλλογοι κωφών, ήταν αυτοί που διατηρούσαν την ψύχη της ΕΝΓ ζωντανή και τους κωφούς ενωμένους προς τον κοινό αγώνα. Αναλυτικότερα, σύμφωνα με (Sapountzaki, 2015), η πρώτη ένωση κωφών που σήμερα ονομάζεται Ελληνική Ένωση Κωφών ιδρύθηκε το 1948. Στην συνέχεια πραγματοποιήθηκαν ποικίλες προσπάθειες ανάδειξης και διάδοσης της ΕΝΓ. Χαρακτηριστικές, αποτελούν λίγα χρόνια αργότερα το 1956, η πρώτη εφημερίδα κωφών με την ονομασία *Προβλήματα των Κωφών*, η οποία μπορεί να μην διατηρήθηκε για πολύ, όμως αποτέλεσε μια σημαντική προσπάθεια, κατά την οποία διαφαίνονται οι αγώνες των κωφών να παραμείνουν ενωμένοι προς κοινούς στόχους. Το 1954 ιδρύθηκε ο οργανισμός *για το καλό των κωφών*. Έπειτα, 1963 ιδρύθηκε ο σύλλογος *Προφήτης Ζαχαρίας φίλων κωφών* όπου δημιούργησε το πρώτο λεξικό ΕΝΓ και ξεκίνησε το έργο της διδασκαλίας της. Το 1968 ιδρύθηκε η Ελληνική Ομοσπονδία Κωφών και το 1983 το Ελληνικό Θέατρο Κωφών. Το 1990 η ΕΝΓ εισάγεται στα ΜΜΕ και συγκεκριμένα στα τηλεοπτικά δελτία ειδήσεων. Το 2005 ένα κανάλι της τηλεόρασης που απευθυνόταν σε άτομα με ειδικές ανάγκες πρόσφερε μια μεγάλη ποικιλία προγραμμάτων με την χρήση της ΕΝΓ. Τα παραπάνω βέβαια αποτελούν μόνο λίγα μεμονωμένα παραδείγματα από τα πολλά κατορθώματα των ενωμένων κωφών προς τον κοινό στόχο, δηλαδή την ανάδειξη της ΕΝΓ, τόσο στην καθημερινή ζωή των κωφών, όσο και σε επίπεδο νομολογίας. (Sapountzaki, 2015).

Διαπιστώνεται κατά την διαδικασία διερεύνησης των νόμων που αφορούν την ΕΝΓ, ότι με το πέρασμα των χρόνων η νομοθεσία εξελίσσεται και η εξέλιξη αυτή, δημιουργεί ένα αυξανόμενο κύμα ενδιαφέροντος για την κώφωση, την ΕΝΓ και την πρόσβαση των κωφών, μέσω της γλώσσας τους στα ΜΜΕ, στην πολιτική και στην εκπαίδευση. Αναλυτικότερα, μια σημαντική αρχή πραγματοποιήθηκε με τον Ν. 2362/1995 (ΦΕΚ 247/95), στον οποίο, μπορεί να μην πραγματοποιείται κάποια συγκεκριμένη αναφορά στην ΕΝΓ, παρόλα αυτά όμως, το κράτος ξεκινάει, αποτελώντας η ενέργεια αυτή ένα μεγάλο έναυσμα, να ενδιαφέρεται για την προσβασιμότητα των κωφών στην κοινωνία και την πληροφορία, χρησιμοποιώντας κρατικά κονδύλια, για να αποκτήσουν οι κωφοί κοχλιακά εμφυτεύματα. Βέβαια, το γεγονός αυτό, δεν αφορά την ΕΝΓ, όμως αξίζει να σημειωθεί, καθώς στον νόμο αυτό, οι κρατικοί φορείς εξετάζουν και δεν αδιαφορούν όπως παλαιότερα, τους τρόπους με τους οποίους, οι κωφοί θα ενταχθούν αποτελεσματικότερα στην κοινωνία. Ένα χρόνο μετά, σύμφωνα με Προεδρικό Διάταγμα 301/1996 (ΦΕΚ Α-208/29-8-1996), η ΕΝΓ αποτελεί ένα εναλλακτικό μέσο επικοινωνίας που συμπεριλαμβάνεται στο ΑΠΣ. Κατά τους (Κουρμπέτης., & Σίμψα, 2011) όμως, η ΕΝΓ με τον νόμο αυτό, συμπεριλαμβάνεται στο ΑΠΣ, μόνο ως διδακτικός στόχος και σκοπός και όχι ως την πρώτη γλώσσα των κωφών, με αποτέλεσμα, τα παιδιά να μην έχουν ελεύθερη και άμεση πρόσβαση σε αυτήν. (Κουρμπέτης., & Σίμψα, 2011) .

Με την θέσπιση του Ν.2817/2000 η ΕΝΓ αποτελεί πλέον, την πρώτη γλώσσα των κωφών μαθητών. Επιπλέον, για την εκπαίδευση των κωφών και βαρήκοων ατόμων, σε δομές Σ.Μ.Ε.Α, απαραίτητο προσόν που θα πρέπει να πληροί, κάθε εκπαιδευτικός προκειμένου να μπορεί να συμμετέχει στην διδασκαλία των ατόμων αυτών, είναι η γνώση της ΕΝΓ. Σύμφωνα, με (Κουρμπέτης., & Σίμψα, 2011) , πριν την δημοσίευση του παραπάνω νόμου, η ΕΝΓ χρησιμοποιούταν ελάχιστα κατά την εκπαίδευση των κωφών παιδιών και δεν αποτελούσε μέρος του ΑΠ, που χρησιμοποιούταν για την διδασκαλία των κωφών μαθητών. Μετά την εν λόγω θέσπιση όμως, για πρώτη φορά επιβάλλεται το ΑΠΣ για τα κωφά παιδιά, να διαμορφωθεί με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε, να εξυπηρετεί πρωτίστως τις ιδιαιτερότητες και ανάγκες της ΝΓ. Για την επίτευξη αυτή βέβαια απαιτείται πολύ προσεκτικός σχεδιασμός του εκπαιδευτικού υλικού. Επιπρόσθετα, υποστηρίζεται ότι ο σχεδιασμός της εκπαίδευσης των μαθητών θα πρέπει να είναι ίδιος για όλα τα παιδιά ανεξαρτήτως αναπηρίας και βάση νόμου το πλαίσιο στο οποίο πραγματοποιείται η εκπαιδευτική διαδικασία θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη μέριμνα για την ισότιμη ενσωμάτωση των παιδιών που παρουσιάζουν ειδικές ανάγκες. (Κουρμπέτης., & Σίμψα, 2011) .

Λίγα χρόνια αργότερα, θεσπίζεται ο Ν. 3699/2008 (ΦΕΚ 199/Α'/2.10.2008), ο οποίος αποτελεί κατά μείζονα λόγο, σημαντικότερο επιστέγασμα των προσπαθειών των κωφών στην Ελλάδα. Αναλυτικότερα στο άρθρο 7 του νόμου αυτού, η ΕΝΓ αναγνωρίζεται ως η πρώτη γλώσσα των κωφών και ως δεύτερη η Ελληνική γλώσσα με την γραπτή της μορφή. Η προφορική Ελληνική γλώσσα αποτελεί ελεύθερη επιλογή για τα κωφά άτομα και η χρήση της δεν είναι υποχρεωτική κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Επιπρόσθετα, η εκπαιδευτική μέθοδος διδασκαλίας που προτείνεται για τα κωφά άτομα, είναι αυτή της διγλωσσίας και η ΕΝΓ αναγνωρίζεται ως ισάξια και ισότιμη με την Ελληνική γλώσσα. Καταληκτικά, απαραίτητη θεωρείται η πιστοποιημένη γνώση της ΕΝΓ για τους εκπαιδευτικούς που θα πραγματοποιούν εκπαιδευτική διδασκαλία στα κωφά παιδιά. Ν. 3699/2008 (ΦΕΚ 199/Α'/2.10.2008).

Το 2017 παρατηρείται με μια ακόμη σημαντική νομολογία όσο αφορά την ΕΝΓ, συγκεκριμένα, Ν. 4488/2017 (ΦΕΚ 137/Α/13-9-2017), η ΕΝΓ αναγνωρίζεται ως ισάξια γλώσσα της Ελληνικής (προφορική και γραπτής). Για τον παραπάνω λόγο, το κράτος αναλαμβάνει να πραγματοποιήσει πληθώρα ενεργειών και μέτρων με σκοπό την ελεύθερη πρόσβαση και την προώθηση της, έτσι ώστε τα κωφά άτομα, να μπορούν να συμμετέχουν ενεργά, στα διάφορα θέματα της κοινωνικής ζωής και να ικανοποιηθούν όλες οι ανάγκες επικοινωνίας των κωφών πολιτών.

Συμπερασματικά

Παρατηρώντας τις διεθνείς νομολογίες σχετικά με την επίσημη αναγνώριση της ΝΓ ως ισάξια με την ομιλούμενη, πρώτη γλώσσα των κωφών, διαπιστώνεται ότι οι ΗΠΑ αποτέλεσαν πρότυπο πραγματοποιώντας την πρωτιά στην παραπάνω ενέργεια. Όσο αφορά την Ευρώπη, η κάθε Ευρωπαϊκή χώρα έχει την δική της κοινότητα κωφών, με την δική της πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν θα μπορούσε να δείξει αδιαφορία απέναντι στα αιτήματα των επίμονων και ενωμένων Ευρωπαίων κωφών. Έτσι, παρατηρήθηκαν αρκετές δράσεις σε Ευρωπαϊκό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο με πρώτο ψήφισμα που αναγνώρισε την ΝΓ ως πραγματική, ολοκληρωμένη γλώσσα των κωφών σε Ευρωπαϊκό επίπεδο το 1988, και με κράτη-πρότυπα, όπως η Σουηδία και η Δανία. (Leeson, 2006). Η Ελλάδα είναι ένα από τα Ευρωπαϊκά κράτη που άργησαν ως το 2000 προκειμένου να ακολουθήσουν τα Ευρωπαϊκά πρότυπα για την οριστική θεσμική, αναγνώριση της ΕΝΓ ως επίσημη μειονοτική γλώσσα των κωφών. (Sapountzaki, 2015).

Κεφάλαιο 3 : Μεθοδολογία Έρευνας

3.1 Γενική Μεθοδολογία

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να ταξιδέψει τους αναγνώστες της στον μαγικό κόσμο των νοημάτων της ΝΓ. Συγκεκριμένα, μετά την μελέτη του βιβλιογραφικού αυτού ερευνητικού έργου το αναγνωστικό κοινό θα αποκτήσει μια πλήρη εικόνα σχετικά με την ιστορική διαδρομή της ΝΓ στα βάθη των ετών και της νομικής της κατοχύρωσης. Για τον λόγο αυτό, η εργασία χωρίστηκε σε δύο μεγάλα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο εξετάζεται η ιστορικότητα της ΝΓ και στο δεύτερο η νομική της κατοχύρωση. Στα παρακάτω υπό κεφάλαια θα αναλυθεί η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε για την πραγματοποίηση της βιβλιογραφικής μελέτης του κάθε κεφαλαίου ξεχωριστά και των αντίστοιχων στόχων τους.

3.2 Βιβλιογραφική Αναζήτηση

Για την πραγματοποίηση της παρούσας βιβλιογραφικής μελέτης συγκεντρώθηκαν προς μελέτη πλήθος βιβλιογραφιών. Αναλυτικότερα, χρησιμοποιήθηκαν άρθρα από έγκυρες βάσεις δεδομένων όπως το Academia <https://www.academia.edu/> και το Google Scholar/Μελετητής <https://scholar.google.gr/>, βιβλία και περιοδικά από πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες όπως της Κεντρικής Βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, αναγνωρισμένα συγγράμματα προσωπικών συλλογών καθώς και δημοσιευμένοι νόμοι της εφημερίδας της κυβερνήσεως.

Η συγκέντρωση των βιβλιογραφικών πηγών πραγματοποιήθηκε σε δύο φάσεις. Στην πρώτη φάση αναζητήθηκαν ιστορικές αναφορές της προέλευσης της εξέλιξης και της διαφοροποίησης των ΝΓ μέχρι την σύγχρονη εποχή. Στην δεύτερη φάση η αναζήτηση εστιάστηκε σε σχετικές νομοθετικές πράξεις με ιδιαίτερη μέριμνα για να διασφαλιστεί κατά το δυνατόν το εύρος και πλήθος βιβλιογραφικών πηγών, ώστε τα αποτελέσματα να είναι αξιόπιστα. Για τον λόγο αυτό, μελετήθηκαν με προσοχή πολύ παλιά χρονολογικά άρθρα, όπως της χρονιάς του 1907 ή του 1918, ώστε να υπάρξει όσο το δυνατόν ακριβέστερη εικόνα σχετικά με γεγονότα που κατέστειλαν ή ευνόησαν την εξέλιξη την ΝΓ εκείνες τις περιόδους. Επίσης, χρησιμοποιήθηκαν πρόσφατα δημοσιευμένες αναφορές προκειμένου να υπάρξει η οπτική της σύγχρονης εποχής για τα γεγονότα που διαδραματίζονταν σε παλαιότερες περιόδους. Επιπρόσθετα, όσο αφορά την νομολογία πραγματοποιήθηκε προσπάθεια να υπάρξει εστίαση στην νομοθεσία των σχετικά τελευταίων ετών και κυρίως διεθνών νομολογιών που επηρέασαν τα περισσότερα κράτη.

3.3 Μεθοδολογία πρώτου κεφαλαίου

Το πρώτο κεφάλαιο όπως προαναφέρθηκε έχει στόχο να αναλύσει την ιστορική διαδρομή της ΝΓ. Για το λόγο αυτό χωρίστηκε σε τέσσερα υπό κεφάλαια όπου το καθένα από αυτά εξυπηρετεί διαφορετικές χρονικές περιόδους κατά τις οποίες παρατηρήθηκαν σημαντικές αναφορές σχετικά με την ΝΓ. Αναλυτικότερα, τα τέσσερα υπό κεφάλαια είναι τα εξής: 1.1 Ορισμός και η απαρχή της ιστορικότητας της ΝΓ, 1.2 Αρχαιότητα μέχρι τον Διαφωτισμό και 1.3 Διαφωτισμός μέχρι την σύγχρονη εποχή. Στο τέλος του κάθε κεφαλαίου παρουσιάζεται μια ενότητα συμπερασμάτων του κεφαλαίου.

Αναλυτικότερα, το κάθε υπό κεφάλαιο από τα παραπάνω έχει τις δικές του επιμέρους υπό ενότητες οι οποίες εξυπηρετούν την διασαφήνιση των γεγονότων της κάθε περιόδου. Αξίζει να σημειωθεί ότι η παρούσα εργασία αγγίζει μόνο ένα μικρό μέρος των ιστορικών γεγονότων και αναφορών της ιστορικής διαδρομής της ΝΓ. Καθώς, όπως είναι λογικό δεν θα μπορούσαν να παρουσιαστούν σε ένα μόνο κεφάλαιο, όλες οι αναφορές που έχουν πραγματοποιηθεί για όλες τις μορφές ΝΓ που έχουν παρατηρηθεί σε όλον τον κόσμο στο πέρασμα πάμπολλων ετών. Για το λόγο αυτό, η ιστορικότητα χωρίστηκε σε δύο περιόδους. Ειδικότερα, την Αρχαιότητα μέχρι την περίοδο του Διαφωτισμού και από την περίοδο του διαφωτισμού μέχρι και την Σύγχρονη εποχή και σε αυτές τις περιόδους παρουσιάζονται οι πιο αξιοσημείωτες, κατά την προσωπική κρίση του συγγραφέα, αναφορές για την ΝΓ.

3.3.1 Ορισμός και απαρχή της ιστορικότητας των ΝΓ

Στόχος της πρώτης υπό ενότητας είναι για διασαφηνιστεί η έννοια και η φύση της ΝΓ, καθώς και η απαρχή της. Αναλυτικότερα, χρησιμοποιήθηκαν δέκα διαφορετικές βιβλιογραφικές πηγές, τόσο εγχώριες όσο και ξενόγλωσσες, προκειμένου να διατυπωθεί ένας συνδυαστικός ορισμός της ΝΓ και να προσδιοριστεί η χρονική περίοδος του σημείου έναρξης της.

Ο ορισμός της ΝΓ είναι διαδεδομένος και κοινός γνωστός στον συγγραφικό κόσμο. Για το λόγο αυτό η αναζήτηση του πρόσφερε μεγάλο αριθμό βιβλιογραφικών δεδομένων από καταξιωμένους γλωσσολόγους του πανεπιστημιακού χώρου της Ελλάδας και του εξωτερικού.

Η αναζήτηση όμως της πρώτο εμφάνισης της ΝΓ δεν πρόσφερε πληροφορίες που να ξεκαθαρίζουν απόλυτα την χρονική περίοδο και τον τόπο γέννησης της ΝΓ. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι η ΝΓ δεν αποτελεί γραπτή αλλά οπτική γλώσσα, δεν υπάρχουν αρκετές γραπτές αναφορές σχετικά με το ακριβές διάστημα χρήσης της. Επιπρόσθετα, υπάρχουν διαφορετικοί μύθοι σχετικά με την

προέλευση της και οι μορφές των χειρών χρησιμοποιούνται ανέκαθεν από τους ανθρώπους ανεξάρτητα της κώφωσης. Επομένως, στο σημείο αυτό ξεκαθαρίζεται ότι δεν μπορεί να οριστεί απόλυτα η απαρχή της ΝΓ. Παρόλα αυτά, επιλέγονται να παρουσιαστούν κάποιες επικρατέστερες απόψεις. Τέλος, η συγγραφέας της παραπάνω εργασίας, επιλέγει να παρουσιάσει και να δεχθεί συμβατικά εν κατακλείδι, ως απαρχή της ΝΓ την περίοδο της ίδρυσης του πρώτου δημόσιου σχολείου διδασκαλίας της ΝΓ σε όλους τους κωφούς που το επιθυμούσαν, ανεξάρτητα κοινωνικοοικονομικής κατάστασης. Δηλαδή, μέσω διαφορετικών πηγών διαφαίνονται οι διάφορες απόψεις, αλλά εν τέλει συμβατικά ορίζεται ως σημείο εκκίνησης το Παρίσι το 1755.

3.3.2 Από την Αρχαιότητα μέχρι το Διαφωτισμό

Το υποκεφάλαιο της περιγραφής της περιόδου από την Αρχαιότητα μέχρι το Διαφωτισμό επιλέγεται να αναλυθεί στις εξής επιμέρους υπό ενότητες: 1.2.1 Αρχαιότητα, 1.2.2 Βυζάντιο, 1.2.3 Οθωμανική εποχή, 1.2.4 Μεσαιωνική εποχή, 1.2.5 Διαφωτισμός και 1.2.6 Η κατασταλτική επιρροή θρησκειών . Σκοπός του υπό κεφαλαίου είναι να δώσει μια ολοκληρωμένη εικόνα σχετικά με την εξέλιξη της ΝΓ στο πέρας της Αρχαιότητας μέχρι την περίοδο του Διαφωτισμού. Αναλυτικότερα, μπορεί να έχει διασαφηνιστεί ότι τα νεύματα και τα γνεψίματα ή οι αποσπασματικές μορφές των χειρών που κατά διαστήματα αναφέρονται σε αρχαία έγγραφα να μην αποτελούν ολοκληρωμένη και πλήρη ΝΓ, παρόλα αυτά παρουσιάζονται διάφορα γεγονότα της ιστορικότητας που αποδεικνύουν ότι χρησιμοποιούνταν μορφές χειρών, και μαρτυρούν τον τρόπο επικοινωνίας, τη θέση και την αντιμετώπιση που είχαν οι κωφοί το διάστημα εκείνο σε διάφορα μέρη του τότε γνωστού κόσμου.

Ειδικότερα, στην υποενότητα της Αρχαιότητας παρόλο που εντοπίστηκαν πολλές πηγές σχετικά με κινήσεις και εκφράσεις που χρησιμοποιούσαν οι κωφοί σε πολλές περιοχές, όπως στην Αίγυπτο για να επικοινωνήσουν, επιλέχθηκε να σχολιαστούν κατά βάση οι αναφορές που αφορούσαν τον τρόπο επικοινωνίας των κωφών στην Αρχαία Ελλάδα. Με δεδομένο ότι τα έργα των αρχαίων Ελλήνων επηρέαζαν όλον τον ελλαδικό χώρο, άλλα και όλον τον τότε γνωστό κόσμο, θωρήθηκε ωφέλιμο να παρουσιαστούν οι απόψεις των φιλοσόφων, που διαφαίνονταν στα έργα τους, σχετικά με τον τρόπο επικοινωνίας των κωφών και την αντιμετώπιση τους από την κοινωνία. Κατά αυτόν τον τρόπο ταυτόχρονα με την παρουσίαση του τρόπου επικοινωνίας των κωφών, παρουσιάζονται και όλες αυτές οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα που έβαζαν φραγμούς στην εξέλιξη της ΝΓ.

Οι υποενότητες του Βυζαντίου και της Οθωμανικής εποχής ακολουθούν την ίδια μεθοδολογία με εκείνη της Αρχαιότητας. Αναλυτικότερα, διασαφηνίζεται ότι υπάρχουν αμφιβολίες σχετικά με το κατά πόσο τα νοήματα και τα νεύματα που αναφέρονται στα διάφορα έγγραφα θα μπορούσαν να

θεωρηθούν άμεσοι πρόδρομοι της ΝΓ, παρόλα αυτά παρουσιάζονται οι σημαντικότερες αναφορές σε γεγονότα και σημαντικά κωφά πρόσωπα της εποχής, καθώς έτσι αναδεικνύεται ο τρόπος επικοινωνίας των κωφών εκείνη την εποχή, η αντιμετώπιση που δέχονταν από τις διάφορες κοινωνίες και η μέριμνα που έδειχνε η πολιτεία για τα άτομα αυτά.

Το υποκεφάλαιο της Μεσαιωνικής εποχής, λόγω της μεγάλης σημασίας των γεγονότων που εντοπίστηκαν την περίοδο αυτή, αναλύθηκε στις εξής επιμέρους υπό ενότητες: 1.2.4 Μεσαιωνική εποχή, 1.2.4.1 Martha's Vineyard και 1.2.4.2 Ισπανία. Ειδικότερα, στη πρώτη υπό ενότητα δίνεται μια γενική εικόνα σχετικά με τις επικρατούσες απόψεις για την κώφωση και την γενικότερη αντιμετώπιση που είχαν τα κωφά άτομα την περίοδο αυτή σε όλους τους γεωγραφικούς τόπους. Η υπό ενότητα Martha's Vineyard εστιάζει την προσοχή της στο νησί της Μασαχουσέτης. Καθώς, εκείνο το διάστημα εγκαταστάθηκε πλήθος κωφών ατόμων στο νησί αυτό, αποτελώντας κατά κάποιο τρόπο την πρώτη κοινότητα κωφών που επικοινωνούσε μέσω ΝΓ. Για το λόγο αυτό, κρίθηκε ωφέλιμο η συγκεκριμένη τοποθεσία να ερευνηθεί ως προς τις ιστορικές αναφορές που σχετίζονται με την ΝΓ σε όλο το πέρασ των ετών μέχρι και τις μέρες μας. Η τελευταία υπό ενότητα εστιάζει τον φακό της στην Ισπανία, η οποία μας προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για την ιστορική εξέλιξη της ΝΓ, καθώς τα Μεσαιωνικά χρόνια παρατηρήθηκε η πρώτη συστηματική εκπαίδευση κωφών παιδιών και τα πρώτα βιβλία που γράφτηκαν για την εκπαίδευση τους.

Η υπό ενότητα του υπό κεφαλαίου 1.2.5 Διαφωτισμός, εστιάζει στην περίοδο του διαφωτισμού, πραγματοποιώντας κατά κάποιο τρόπο μια εισαγωγή ώστε να προϊδεάσει τον αναγνώστη για τα επόμενα υπό κεφάλαια που θα ακολουθήσουν. Ειδικότερα, από την περίοδο του Διαφωτισμού και ύστερα ξεκινάει μια νέα εποχή για την ΝΓ, καθώς πραγματοποιούνται σημαντικά γεγονότα που θα αποτελέσουν την αφετηρία για την εδραίωση της. Για το λόγο αυτό, το συγκεκριμένο υπό κεφάλαιο είναι σύντομο, δίνοντας μια γενική εικόνα σχετικά με την απομάκρυνση των παράλογων προκαταλήψεων και την επικράτηση της ανθρώπινης λογικής, τόσο σε θέματα που αφορούσαν την κώφωση, όσο γενικότερα την ανθρώπινη διάσταση, ώστε στην συνέχεια της ιστορικότητας της ΝΓ, να αναλυθούν λεπτομερώς οι χώρες που αποτέλεσαν σημαντικοί σταθμοί για την ΝΓ και την εξέλιξη της από την περίοδο του Διαφωτισμού μέχρι την σύγχρονη εποχή.

Η τελευταία υπό ενότητα του υπό κεφαλαίου 1.2 Αρχαιότητα μέχρι τον Διαφωτισμό, εστιάζει στην θρησκεία ως καταπιεστικό παράγοντα που στερούσε τα βασικά δικαιώματα βούλησης των κωφών ατόμων, από την περίοδο της αρχαιότητας μέχρι τον Διαφωτισμό. Ειδικότερα, σε όλο το πέρασ όλων των υπό κεφαλαίο πραγματοποιούνται αναφορές σχετικά με τους τρόπους που οι θρησκευτικοί παράγοντες διαμόρφωναν τις αντίληψης της κοινωνίας αναφορικά με τα κωφά άτομα. Παρόλα αυτά, θεωρήθηκε ωφέλιμο να τοποθετηθεί ένα ξεχωριστό υπό κεφάλαιο στην παρούσα

εργασία, προκειμένου να καταστεί ξεκάθαρη η συμβολή της θρησκείας στην περιθωριοποίηση των κωφών.

3.3.3 Μεθοδολογία του Διαφωτισμού μέχρι την Σύγχρονη εποχή

Το υπό κεφάλαιο του Διαφωτισμού μέχρι την Σύγχρονη εποχή, επιλέγεται να αναλυθεί στις εξής επιμέρους υπό ενότητες: 1.3.1 Γαλλική ΝΓ (LSF), 1.3.2 Αμερικάνικη ΝΓ (ASL), 1.3.3 Γερμανική ΝΓ (DGS), 1.3.4 Βρετανική ΝΓ (BSL) και 1.3.5 Ιρλανδική (ISL). Σκοπός του υπό κεφαλαίου είναι να δώσει μια ολοκληρωμένη γενική εικόνα σχετικά με την σταδιοδρομία και την εξέλιξη της ΝΓ στο πέρασ του Διαφωτισμού μέχρι την Σύγχρονη εποχή. Ειδικότερα, όπως έχει προαναφερθεί η ΝΓ δεν είναι διεθνής, αλλά η κάθε χώρα με βάση τους επηρεασμούς που δέχτηκε, δημιούργησε την δική της ΝΓ. Όπως είναι λογικό λοιπόν, δεν θα μπορούσαν να σχολιαστούν όλες οι χώρες παγκόσμιος, μεμονωμένα στα πλαίσια της συγκεκριμένη εργασίας. Επιλέχθηκε επομένως, να σχολιαστούν μόνο πέντε χώρες ως προς την συμβολή τους στην γενική εξέλιξη της ΝΓ. Παρόλα αυτά, η ανάλυση της κάθε χώρας στην παρούσα εργασία, προσδίδει πληροφορίες για κοινά σημεία και προσμίξεις με άλλες ΝΓ άλλων ηπείρων και χωρών. Με τον τρόπο αυτό, ο αναγνώστης θα αποκτήσει μια ολοκληρωμένη άποψη σχετικά με την ιστορικότητα της ΝΓ τόσο σε εγχώριο όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

3.3.8 Συνοπτικά οι λόγοι επιλογής των πέντε ΝΓ

Η παρούσα εργασία μελέτησε και παρουσίασε την ιστορική διαδρομή πέντε συγκεκριμένων ΝΓ. Συγκεκριμένα των εξής γλωσσών: LSF, ASL, DGL, BSL και ISL. Παρακάτω παρουσιάζονται συνοπτικά οι λόγοι για τους οποίους επιλέχθηκαν προς μελέτη και συγγραφή οι παραπάνω ΝΓ.

LSF: Στην Γαλλία ιδρύθηκε από των πατέρα των κωφών, το πρώτο σχολείο για την διδασκαλία της ΝΓ. Επιπρόσθετα, η LSF αποτέλεσε την βάση για την γέννηση των περισσότερων ΝΓ παγκοσμίως.

ASL: Μπορεί να δημιουργήθηκε έχοντας ως βάση της την LSF, παρόλα αυτά εξελίχθηκε περισσότερο από κάθε άλλη ΝΓ. Επίσης, οι ενωμένες κοινότητες των κωφών στοί ΗΠΑ και τα κινήματα τους κατόρθωσαν τα ποιο αξιοσημείωτα επιτεύγματα.

DGL: Η Γερμανία, θεωρείται ότι υποστήριξε περισσότερο από κάθε άλλη Ευρωπαϊκή χώρα την προφορική μέθοδο. Παρόλα αυτά η DGL κατάφερε να γεννηθεί και να επιβιώσει κάτω από πολύ αντίξοες συνθήκες εξαναγκασμού του στόματος των κωφών.

BSL: Η Βρετανία λόγω του πολιτικού της σκηνικού παρέμεινε ανεπηρέαστη από την SFL. Η ίδια, επίσημα υποστήριζε την προφορική μέθοδο, παρόλα αυτά η BSL χρησιμοποιούνταν και εξελισσόταν αθόρυβα.

ISL: Ένα αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό της, ήταν η ύπαρξη δύο διαφορετικών συγγενών ISL, αυτή των αγοριών και αυτή των κοριτσιών. Η πρώτη, ήταν επηρεασμένη από την LSF, την BSL και την ASL, ενώ η δεύτερη μόνο από την LSF και την BSL.

3.3.9 Συμπεράσματα

Στο τέλος του κάθε κεφαλαίου, δηλαδή του πρώτου και του δεύτερου, παρουσιάζεται μια ενότητα συμπερασμάτων. Αναλυτικότερα, η παρούσα εργασία μελετά πολλές διαφορετικές χρονικές περιόδους της ιστορικής διαδρομής της ΝΓ, όπου η κάθε περίοδος είχε τα δικά της χαρακτηριστικά, όπως ευνοϊκούς παράγοντες ανάπτυξης ή καταστάσεις εξαναγκασμού και στιγματισμού. Επομένως, για την καλύτερη κατανόηση και διασαφήνιση τους, κρίθηκε απαραίτητο από την συγγραφέα της παρούσας εργασίας, η ύπαρξη πολλών υπό κεφαλαίων και επιμέρους υπό ενότητων. Επειδή όμως οι πολλές αυτές υπό ενότητες μπορεί να κουράσουν και να αποπροσανατολίσουν τον αναγνώστη, θεωρήθηκε ωφέλιμο να τοποθετηθεί στο τέλος του κεφαλαίου η ενότητα των συμπερασμάτων. Η ενότητα αυτή εστιάζει στα κυρίως σημαντικότερα στοιχεία του κάθε υπό κεφαλαίου και ταυτόχρονα δίνει μια ολοκληρωμένη εικόνα της ιστορικής διαδρομής της ΝΓ. Επιπρόσθετα, τα Συμπεράσματα δεν έχουν βιβλιογραφικές αναφορές, καθώς παρουσιάζουν τη οπτική της συγγραφέα με βάση την βιβλιογραφική μελέτη που πραγματοποίησε, κατά την οποία πραγματοποιήθηκαν όλες οι απαραίτητες βιβλιογραφικές αναφορές.

3.4 Μεθοδολογία δεύτερου κεφαλαίου

Το δεύτερο κεφάλαιο όπως προαναφέρθηκε έχει στόχο να αναλύσει την νομική κατοχύρωση της ΝΓ. Για το λόγο αυτό χωρίστηκε σε τρία υπό κεφάλαια όπου το καθένα από αυτά εξυπηρετεί διαφορετικούς στόχους και διαφορετικές ηπείρους όσο αφορά τις νομολογίες κατά τις οποίες παρατηρήθηκαν σημαντικές νομοθετικές ρυθμίσεις. Αναλυτικότερα, τα τρία υπό κεφάλαια είναι τα εξής: 2 Η Νομολογία των χωρών, 2.1 Νομολογία των ΗΠΑ και 2.2 Νομολογία της Ευρώπης. Επιπρόσθετα, στο τέλος του κεφαλαίου παρουσιάζεται μια ενότητα γενικών συμπερασμάτων.

Αναλυτικότερα, το τελευταίο υπό κεφάλαιο από τα παραπάνω, δηλαδή αυτό της Νομολογίας της Ευρώπης, αναλύεται σε επιμέρους υπό ενότητες οι οποίες εξυπηρετούν την διεξοδικότερη διασαφήνιση γεγονότων και νομοθετικών πράξεων. Αξίζει να σημειωθεί ότι η παρούσα εργασία εξετάζει αναλυτικά μόνο τις Νομολογίες δύο ηπείρων, της Ευρώπης και των ΗΠΑ. Καθώς, όπως είναι λογικό δεν θα μπορούσαν να παρουσιαστούν σε ένα μόνο κεφάλαιο μιας πτυχιακής εργασίας,

όλες οι νομοθετικές προσπάθειες αναγνώρισης της ΝΓ σε όλες τις χώρες όλων των ηπείρων. Παρόλα αυτά, μέσω της ανάλυσης και του σχολιασμού των διεθνών συνθηκών πραγματοποιείται μια προσπάθεια να αποκτήσει ο αναγνώστης μια γενική ολοκληρωμένη εικόνα σχετικά με τις προσπάθειες και το αντίκρισμά που είχαν στην επίτευξη της αναγνώρισης της ΝΓ ως ισότιμη γλώσσα με την ομιλούμενη, τόσο στην καθημερινή ζωή, όσο και στην εκπαιδευτική πράξη. Για το λόγο αυτό, η Νομολογία της ΝΓ χωρίστηκε σε τρία μέρη και η μεθοδολογία τους αναλύεται παρακάτω.

3.4.1 Οι Νομολογίες των χωρών

Το υπό κεφάλαιο της Νομολογίας των χωρών, έχει στόχο να αναδείξει την σημασία που έχει η επίσημη νομοθετική αναγνώριση της ΝΓ ως ισότιμης γλώσσας με την ομιλούμενη για τα κωφά άτομα παγκοσμίως. Επιπρόσθετα, επιλέγεται να ξεκαθαριστεί ότι η ΝΓ της κάθε χώρας, ακολουθεί την νομολογία που επιτάσσει το κράτος της. Για το λόγο αυτό, στην συγκεκριμένη υπό ενότητα δίνεται μια γενική εικόνα σχετικά με τις χώρες που πρωτοστάτησαν και αποτέλεσαν σταθμούς για την αναγνώριση της ΝΓ. Επιπλέον, χώρες όπως η Ελλάδα που καθυστέρησαν αρκετά χρόνια την πολυπόθητη αναγνώριση. Βέβαια, επισημαίνεται ότι υπάρχουν και στις μέρες μας ακόμη πολλές χώρες παγκοσμίως στις οποίες η ΝΓ δεν θεωρείται ακόμη πλήρης γλώσσα. Σε γενικές γραμμές όμως, διαφαίνεται ότι η νομοθεσία των περισσότερων αναπτυγμένων κρατών σε διεθνές επίπεδο, σχετικά με την κώφωση και την ΝΓ ακολούθησε εκείνη των ατόμων με αναπηρίες που τα αναπηρικά κινήματα κατόρθωσαν να διεκδικήσουν.

3.4.2 Η Νομολογία των ΗΠΑ

Πρώτη προς ανάλυση σε θέματα νομολογίας και αναγνώρισης της ΝΓ, επιλέγεται οι ΗΠΑ. Ο λόγος που της δόθηκε πρωταρχική θέση στο κεφάλαιο αυτό, είναι επειδή η ASL αποτελεί την πιο μελετημένη ΝΓ όλων των κρατών παγκοσμίως. Συγκεκριμένα, παρουσιάζει μια μακρά ιστορία γλωσσολογικής έρευνας και εξέλιξης σε θέματα νομοθετικών κρατικών ρυθμίσεων που την αφορούν. Ειδικότερα, οι περισσότερες πολιτείες των ΗΠΑ αναγνώρισαν την ASL ως ισότιμη και ισάξια γλώσσα με την ομιλούμενη, δίνοντας της πρωταρχική θέση για τα κωφά άτομα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τονίζεται όμως, ότι κανένα νομοθετικό πλαίσιο από μόνο του δεν θα αναγνώριζε την ASL, αν πρώτα οι ίδιοι οι κωφοί και οι οργανώσεις τους δεν μάχονταν για τα δικαιώματά τους. Καταληκτικά, στόχος του υπό κεφαλαίου είναι να αναδείξει την σημασία των κινήματων των κωφών και των αγώνων τους, τις νομοθετικές τροποποιήσεις που πραγματοποιήθηκαν στο πέρα των ετών

στο εκπαιδευτικό σύστημα και τις νομοθετικές πράξεις που εξασφάλιζαν την πρόσβαση στην ΝΓ των κωφών σε όλες τις εκφάνσεις της καθημερινή τους ζωής.

3.4.3 Η Νομολογία της Ευρώπης

Το υπό κεφάλαιο της Νομολογίας της Ευρώπης επιλέγεται να αναλυθεί στις εξής επιμέρους υπό ενότητες: 2.2 Νομολογία της Ευρώπης, 2.2.1 Νομολογία της Βρετανίας, 2.2.2 Νομολογία της Σουηδίας και 2.2.3 Νομολογία της Ελλάδας. Σκοπός του υπό κεφαλαίου είναι να δώσει μια ολοκληρωμένη εικόνα σχετικά με την εξέλιξη της νομολογίας της ΝΓ στο πέρας των χρόνων στην Ευρώπη σε συνάρτηση με τις διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ειδικότερα, στην πρώτη υπό ενότητα, δηλαδή στο τμήμα της Νομολογίας της Ευρώπης, αναδεικνύονται οι λόγοι που η Ευρώπη οδηγήθηκε στον αναπροσδιορισμό της αντιμετώπισης της ΝΓ και στην τελική δέσμευση των κρατών μελών για την θέσπιση νομοθεσιών για την άμεση πρόσβαση των κωφών ατόμων στην ΝΓ τους. Επιπρόσθετα, παρουσιάζονται όλες οι χώρες οι οποίες αναγνώρισαν επίσημα την ΝΓ ως ισότιμη γλώσσα με την επίσημη του κράτους με βάση την χρονιά κτήσης της παραπάνω αναγνώρισης. Επίσης, θεωρήθηκε σκόπιμο να παρουσιαστούν όλες οι μαζικές προσπάθειες σε Ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο για την αναγνώριση του δικαιώματος των κωφών στην αποτελεσματικότερη πρόσβαση στο αγαθό της επικοινωνίας, τόσο στην εκπαίδευση, όσο και σε όλους τους τομείς της ζωής. Ακόμη, θεωρήθηκε αναγκαίο να τονιστεί ο ρόλος της Συνθήκης της Σαλαμάνκας για την εξέλιξη της νομολογίας της ΝΓ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Για την επίτευξη λοιπόν των παραπάνω σκοπών χρησιμοποιήθηκαν πλήθος βιβλιογραφικών αναφορών, Συμβάσεων, Διακηρύξεων και Νόμων.

Ο φακός εστίασης του δεύτερου υπό κεφαλαίου αφορά την Νομολογία της Βρετανίας. Η διερεύνηση της νομοθεσίας της μεγάλης Βρετανίας επιλέχθηκε σκόπιμα από την συγγραφέα της παρούσας εργασίας, καθώς θέλησε να αναδείξει την αντίθεση ανάμεσα στην επίσημη νομολογία και την πραγματική εφαρμογή της στην πράξη. Ειδικότερα, στην παρούσα υπό ενότητα διαφαίνεται ότι η νομοθεσία που θεσπίστηκε για τους κωφούς στο Ηνωμένο Βασίλειο και ειδικότερα στην Σκωτία, στα πλαίσια των ίσων δικαιωμάτων είναι μια πολιτική χωρίς αποκλεισμούς που όμως αποκλείει. Οι ίδιοι οι κωφοί αναγνωρίζουν τον εαυτό τους ως μέλη μιας γλωσσικής μειονότητας. Παρόλα αυτά η κοινωνική τους ένταξη συναντά μεγάλα εμπόδια λόγω της περιορισμένης πρόσβασης τους στην BSL στους περισσότερους τομείς της ζωής.

Το τρίτο υπό κεφάλαιο της Νομολογίας της Ευρώπης εστιάζει στην Νομολογία της Σουηδίας. Η διερεύνηση της νομοθεσίας της μεγάλης Σουηδίας στους τομείς της εκπαίδευσης και πρόσβασης

των κωφών στην ΝΓ, επιλέχθηκε σκόπιμα από την συγγραφέα της παρούσας εργασίας, καθώς θέλησε να αναδείξει μια πετυχημένη τόσο σε θεωρητικό, όσο και σε πρακτικό επίπεδο εφαρμογής νομοθεσία. Ειδικότερα η Σουηδία, αλλά και η Δανία, αποτέλεσαν κράτη σταθμοί και πρότυπα για της υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες, τόσο γιατί ήταν από τις πρώτες χώρες, που κατοχύρωσαν την ΝΓ ως ανεξάρτητη γλώσσα και θέσπισαν νόμους για τον σκοπό αυτό, όσο και για την εκπαιδευτική πολιτική που εφάρμοσαν που μέχρι και σήμερα διακρίνεται για τις θετικές επιδόσεις της.

Καταληκτικά, το τελευταίο υπό κεφάλαιο αφιερώθηκε στη Νομολογία της Ελλάδας. Θεωρήθηκε σκόπιμο στην παρούσα ενότητα εκτός από την ανάδειξη της νομολογίας της Ελλάδας, να τονιστούν οι αγώνες που πραγματοποίησαν οι κοινότητες των κωφών, καθώς υπέδειξαν υπεράνθρωπες προσπάθειες για να διατηρήσουν την ΕΝΓ αναλλοίωτη και παρόλες τις αντίξοες συνθήκες δεν διέκοψαν ποτέ τους συνεχείς αγώνες για την αναγνώριση της. Το παραπάνω γεγονός αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την διατήρηση της ύπαρξης της ΕΝΓ, καθώς η Ελλάδα σε θέματα αναγνώρισης της ΝΓ ως ισότιμης γλώσσας καθυστέρησε αρκετά χρόνια συγκριτικά με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες.

3.4.4 Συμπεράσματα

Στο τέλος του κάθε κεφαλαίου, δηλαδή του πρώτου και του δεύτερου, παρουσιάζεται μια ενότητα συμπερασμάτων. Αναλυτικότερα, η παρούσα εργασία μελετά πολλές διαφορετικές χρονικές περιόδους της ιστορικής διαδρομής της ΝΓ και της νομολογίας της, όπου η κάθε περίοδος είχε τα δικά της χαρακτηριστικά, όπως ευνοϊκούς παράγοντες ανάπτυξης ή καταστάσεις εξαναγκασμού και στιγματισμού. Επομένως, για την καλύτερη κατανόηση και διασαφήνιση τους, κρίθηκε απαραίτητο από την συγγραφέα της παρούσας εργασίας, η ύπαρξη πολλών υπό κεφαλαίων και επιμέρους υπό ενότητων. Επειδή όμως οι πολλές αυτές υπό ενότητες μπορεί να κουράσουν και να αποπροσανατολίσουν τον αναγνώστη, θεωρήθηκε ωφέλιμο να τοποθετηθεί στο τέλος του κεφαλαίου η ενότητα των συμπερασμάτων. Η συγκεκριμένη ενότητα στο δεύτερο κεφάλαιο εστιάζει στα κυρίως σημαντικότερα στοιχεία του κάθε υπό κεφαλαίου και ταυτόχρονα δίνει μια ολοκληρωμένη εικόνα της μέριμνας των νομοθετικών φορέων για την ισότιμη εκπαίδευση των κωφών και την άμεση πρόσβαση στην ΝΓ, η οποία προϋποθέτει την επίσημη αναγνώριση της. Επιπρόσθετα, τα Συμπεράσματα δεν έχουν βιβλιογραφικές αναφορές, καθώς παρουσιάζουν τη οπτική της συγγραφέως με βάση την βιβλιογραφική μελέτη που πραγματοποίησε, κατά την οποία πραγματοποιήθηκαν όλες οι απαραίτητες βιβλιογραφικές αναφορές.

Συζήτηση/ Γενικά συμπεράσματα

Η ΝΓ όπως και οι φθογογλώσσες είναι δεν είναι διεθνής. Το κάθε κράτος έχει την δική του ΝΓ, με τις δικές της ιδιομορφίες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Οι διάφορες ΝΓ υποκατηγοριοποιούνται σε οικογένειες γλωσσών, καθώς και σε τοπικούς διαλέκτους και δέχονται επιρροές και τροποποιήσεις με το πέρασμα των χρόνων. Οι ΝΓ στις περισσότερες χώρες είναι νομικά κατοχυρωμένες και αποτελούν αυτόνομες, ισότιμες με τις ομιλούμενες, μειονοτικές γλώσσες. Για να φτάσουν σε αυτό το σημείο όμως, η ΝΓ χάραξε μια μακρά ιστορική πορεία, μέσα από αντίξοες συνθήκες, έντονους προβληματισμούς και ανακατατάξεις. Αναφορές σχετικά με τους κωφούς, την επικοινωνία τους και την φυσικότητα των νοημάτων που χρησιμοποιούσαν παρατηρούνται από την εποχή της αρχαιότητας. Όταν όμως, αναφερόμαστε στον προσδιορισμό της απαρχής μιας γλώσσας, προτρέχουμε στην ίδρυση του πρώτου σχολείου που την δίδαξε, αποτελώντας την αφετηρία για την εξάπλωση της.

Στην Ευρώπη και αργότερα σε όλον τον κόσμο, από τον 18ο αιώνα και μετά επικράτησαν δυο συστήματα για την διδασκαλία και την επίτευξη της επικοινωνίας των κωφών, η προφορική μέθοδος και η χρήση της ΝΓ. Η προφορική μέθοδος ξεκίνησε την εξάπλωση της από την Γερμανία του 19ου αιώνα. Οι ρίζες τις όμως βρίσκονται πολύ πιο πίσω, συγκεκριμένα, από την εποχή της αρχαιότητας με μια μακρά πορεία μέχρι τον Διαφωτισμό, όπου έκανε τη δυναμική επανεμφάνιση της. Η προφορική μέθοδος στηρίζεται στο ιατρικό μοντέλο της αναπηρίας, λειτουργώντας ως αποτρεπτική της ΝΓ. Συγκεκριμένα, προτάσσει την καλλιέργεια του προφορικού λόγου ως απαραίτητο στοιχείο της ζωής και της εκπαίδευσης των κωφών. Πιο πρόσφατο είναι το δίγλωσσο πολυπολιτισμικό μοντέλο, που συνάδει με τις διττές και πολλαπλές ταυτότητες του σύγχρονου πληθυσμού.

Το πρώτο σχολείο κωφών που δεν προέταξε την προφορική μέθοδο της εποχής και εδραίωσε την ΝΓ ως γλώσσα των κωφών, ιδρύθηκε στην Γαλλία, από τον De L'Épée. Οι κωφοί επιτέλους, μετά από τόσους αιώνες, απαλλάχθηκαν από ενίοτε εξαναγκαστική εκμάθηση της προφορικής άρθρωσης. Τονώθηκε το ηθικό τους, δεν αισθάνονταν πλέον ελαττωματικοί και ανεπαρκείς μέσα σε ένα άδικο για αυτούς γλωσσικό προφορικό σύστημα. Η LSF απέκτησε μεγάλη απήχηση σε όλον τον κόσμο. Δεν είναι τυχαίο ότι αποτελεί την βάση πολλών άλλων ΝΓ εντός και εκτός Ευρώπης. Κωφοί από όλον τον κόσμο προσπαθούσαν να διδαχθούν την μέθοδο του De L'Épée. Μια από τις χώρες που δημιούργησε την ΝΓ της, βασιζόμενη στην LSF, ήταν και οι ΗΠΑ. Η ASL των ΗΠΑ εφάρμοσε αρχικά την LSF με κάποιες τροποποιήσεις, στην συνέχεια όμως την ανέδειξε και την ανέπτυξε ακόμη περισσότερο. Το σημαντικότερο βεβαίως, ήταν ότι την κατοχύρωσε ως ισότιμη γλώσσα των κωφών.

Οι ΝΓ πρόσφεραν στον κωφό πληθυσμό, όλα τα ευεργετικά οφέλη, που προσφέρει μια γλώσσα στην ανθρώπινη ζωή. Δυστυχώς όμως, παρόλο την τεράστια αξία και χρησιμότητα της ΝΓ για τους κωφούς, η προφορική μέθοδος δεν έπαψε να υπάρχει και να την αποδυναμώνει πότε. Σε όλη την ιστορική εξέλιξη της ΝΓ, έκανε διαρκώς την επανεμφάνιση της, είτε με την μορφή της συνδυασμένης μεθόδου, είτε ως καθαρή προφορική μέθοδο προκαλώντας διχασμό στις νομοθετικές αρχές, ακόμα και στους ίδιους τους κωφούς. Παρόλο που η μονόπλευρη χρήση της προφορικής γλώσσας από τους κωφούς έχει αποδειχθεί καταστροφική για τους ίδιους, συνεχίστηκε για πολλά χρόνια και δυστυχώς ακόμη και στις μέρες μας παρατηρείται, βέβαια σε πιο μεμονωμένες περιπτώσεις. Συμπερασματικά, θα ήθελα να καταλήξω στην διαπίστωση, ότι η βασική αρχή της επικοινωνίας είναι η γλώσσα και η πρόσβαση του κάθε ατόμου σε οποιαδήποτε γλώσσα εξυπηρετεί την επίτευξη της επικοινωνίας του. Η αρχή αυτή λοιπόν, θα πρέπει να είναι αυτονόητο και κατοχυρωμένο δικαίωμα όλων των ανθρώπων ανεξαρτήτως ιδιαιτεροτήτων.

Το δικαίωμα σε οποιαδήποτε γλώσσα, ομιλούμενη ή νοηματιζόμενη, αποτελεί ανθρώπινο δικαίωμα. Η ΝΓ έχει αποδειχθεί από πολλαπλές ερευνητικές γλωσσολογικές μελέτες ότι αποτελεί μια πλήρη, ισάξια μειονοτική γλώσσα. Οι κοινότητες των κωφών σε βάθη ετών σε όλα τα κράτη παγκοσμίως δέχτηκαν υποβιβασμό, υποτίμηση και καταπιεστική απαγόρευση της γλώσσας τους. Οι νομολογίες για τα κωφά άτομα ακολούθησαν εκείνες των ατόμων με αναπηρίες με σήμα κατατεθέν τους την ενσωμάτωση και την αποκατάσταση της αναπηρίας γεγονός που στεκόταν εμπόδιο στην επίσημη θεσμική αναγνώριση της ΝΓ. Αυτό όμως που διαφοροποίησε τους κωφούς από τους υπόλοιπους ανάπηρους είναι ότι απετέλεσαν μια ενωμένη κοινότητα, αυτήν των κωφών σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι κοινότητες αυτές παρέμειναν εναργείς παρόλους τους διωγμούς, την απόρριψη και την καταπιεστική ενσωμάτωση τους από την κοινωνία των ακουόντων.

Παρατηρώντας τις διεθνείς νομολογίες σχετικά με την επίσημη αναγνώριση της ΝΓ ως ισάξια με την ομιλούμενη, πρώτη γλώσσα των κωφών, διαπιστώνεται ότι οι ΗΠΑ αποτέλεσαν πρότυπο πρωτοπορώντας στην παραπάνω ενέργεια. Εξάλλου, η ASL είναι η πιο μελετημένη ΝΓ όλων των κρατών παγκοσμίως. Συγκεκριμένα, η ASL παρουσιάζει μια μακρά ιστορία γλωσσολογικής έρευνας και εξέλιξης.. Παρά το γεγονός ότι δημιουργήθηκε έχοντας ως βάση της την LSF, με το πέρασμα των χρόνων, ανεξαρτοποιήθηκε και εξελίχθηκε γλωσσολογικά και γραμματικά με αξιοθαύμαστο τρόπο αποτελώντας μέχρι και τις μέρες μας πρότυπο ΝΓ. .

Όσο αφορά την Ευρώπη, η κάθε Ευρωπαϊκή χώρα έχει την δική της κοινότητα κωφών, με την δική της πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά, όμως όλες οι κοινότητες των κωφών μαζί μέσω των διεθνών συνεδρίων και των διάφορων οργανώσεων τους αλληλοϋποστηρίζονται, μοιράζονται μια κοινή ιστορική κληρονομιά και εναντιώνονται σε άδικες κυβερνητικές νομολογίες. (Brennan, 2003).

Όπως αντιλαμβανόμαστε, η Ευρωπαϊκή Ένωση παρατηρώντας την παραπάνω κατάσταση δεν θα μπορούσε να δείξει αδιαφορία απέναντι στα αιτήματα των επίμονων και ενωμένων Ευρωπαίων κωφών. Έτσι, παρατηρήθηκαν αρκετές δράσεις σε Ευρωπαϊκό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο οι οποίες επηρέασαν τους νόμους για την ΝΓ, καθώς οι χώρες μέλη ανάλογα με τις αποφάσεις που ψηφίζονταν δεσμεύονταν να λάβουν άμεσα μέτρα για την πρόσβαση των κωφών στην ΝΓ τους. . Παρόλο όμως, που το πρώτο ψήφισμα που αναγνώρισε την ΝΓ ως πραγματική, ολοκληρωμένη γλώσσα των κωφών σε Ευρωπαϊκό επίπεδο πραγματοποιήθηκε το 1988, λίγα κράτη προχώρησαν στην εφαρμογή του ψηφίσματος αυτού στο εσωτερικό τους. Καθώς παρατηρήθηκε ότι τα περισσότερα κράτη άργησαν αρκετά χρόνια την θέσπιση νόμων για την πολυπόθητη αναγνώριση αυτή. Βέβαια, υπήρχαν κράτη-σταθμοί, όπως η Σουηδία και η Δανία που αποτέλεσαν πρότυπα, θεσπίζοντας νομολογίες και πραγματοποιώντας άμεσες δράσεις. Υπάρχουν όμως και άλλα κράτη που πρόσφατα προέβησαν στην ενέργεια αυτή. . Η Ελλάδα ήταν ένα από τα κράτη που άργησαν αρκετά χρόνια να ακολουθήσουν τα Ευρωπαϊκά πρότυπα. Αναλυτικότερα, η οριστική θεσμική, αναγνώριση της ΕΝΓ ως επίσημη μειονοτική γλώσσα των κωφών πραγματοποιήθηκε αρκετά χρόνια αργότερα και συγκεκριμένα το 2000. .

Συμπερασματικά, παρατηρείται ότι με το πέρασμα των χρόνων, οι νομοθεσίες εξελίσσονται και η εξέλιξη αυτή δημιουργεί ένα αυξανόμενο κύμα ενδιαφέροντος για την κώφωση, την ΝΓ και την πρόσβαση των κωφών μέσω της γλώσσας τους στα ΜΜΕ, στην πολιτική στην εκπαίδευση και γενικότερα σε όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής. .

Περιορισμοί της έρευνας/ προτάσεις

Από την μελέτη της παρούσας εργασίας και συγκεκριμένα των βιβλιογραφικών αναφορών της, γίνεται κατανοητό ότι η ελληνική βιβλιογραφία δεν έχει δείξει έντονο ενδιαφέρον για την μελέτη τόσο της ιστορικότητας, όσο και της νομολογίας που σχετίζεται με την εξέλιξη της ΝΓ συγκριτικά με την διεθνή βιβλιογραφία. Επιπρόσθετα, η ΕΝΓ δεν έχει μελετηθεί και ερευνηθεί γλωσσολογικά σε επαρκές επίπεδο σε σχέση με την ASL, BSL, SFL κτλ. Αναλυτικότερα, σε γενικές γραμμές η Ελλάδα δεν θεωρείται από τις χώρες-σταθμούς και πρότυπα σε επίπεδο νομολογιών σχετικά με την προσβασιμότητα στην ΝΓ και την εκπαιδευτική πολιτική της, όπως η Δανία και η Σουηδία. Ειδικότερα, είναι από τις χώρες που τα τελευταία χρόνια αναγνώρισε την ΕΝΓ ως επίσημη γλώσσα των κωφών. Επομένως, συμπεραίνεται ότι παρόλο που θα ήταν αρκετά χρήσιμο και ωφέλιμο για την διάδοση της πολιτισμικής κληρονομιάς των κοινοτήτων των κωφών και την εξέλιξη της ΕΝΓ, να τοποθετηθεί η ΕΝΓ στα δημόσια σχολεία ως ξένη γλώσσα επιλογής από τους μαθητές, όπως τα

Αγγλικά , Γερμανικά κτλ. ώστε να μπορούν να την διδαχθούν όσοι μαθητές επιθυμούν ανεξαρτήτως κώφωσης, φαίνεται ότι η Ελλάδα απέχει αρκετά χρόνια για την αποδοχή τέτοιων ενεργειών που εφαρμόζονται σε χώρες που εξωτερικού για πολλές δεκαετίες με πολύ θετικά αποτελέσματα. Γενικότερα, οι προτάσεις τις παρούσας εργασίας για την ανάδειξη των ΝΓ και την απομάκρυνση των προκαταλήψεων και συμπεριφορών αποκλεισμού, εστιάζονται σε ενέργειες προώθησης και ενημέρωσης σχετικά με την φύση της ΕΝΓ και της κουλτούρας των κοινοτήτων των κωφών. Οι διεθνής βιβλιογραφία έχει δείξει ότι οι χώρες που ερεύνησαν, μελέτησαν και εισήγαγαν την ΝΓ στο εκπαιδευτικό σύστημα, είχαν πολύ θετικά αποτελέσματα τόσο για τους κωφούς όσο και για την γενικότερη κοινωνία. Για τους παραπάνω λόγους, κρίνεται ωφέλιμο η περαιτέρω διερεύνηση του θέματος της εκπαιδευτικής πολιτικής όσο και της πρόσβασης στην ΝΓ.

Βιβλιογραφικές αναφορές/ Ελληνόγλωσσες

- Ανδρέου, Γ. (2012). Γλώσσα. Θεωρητική και μεθοδολογική προσέγγιση. Αθήνα. Πεδίο.
- Σαπουντζάκη, Γ.(2016). Μπες στο νόημα. Αντιπαραβολή σημασιολογικών πεδίων μεταξύ Ελληνικής Νοηματικής Γλώσσας και ομιλούμενης Ελληνικής. Βόλος. Παλμός.
- Κουρμπέτης, Β. & Χατζοπούλου, Μ. (2010) Μπορώ και με τα μάτια μου. Εκπαιδευτικές προσεγγίσεις και πρακτικές για κωφούς μαθητές. Αθήνα. Καστανιώτη.
- Ανδρικοπούλου, Ε. Γ. (2015) Η σύνθεση και τα σύνθετα νοήματα στην ελληνική νοηματική γλώσσα. Διδακτορική διατριβή. Πανεπιστήμιο Πατρών. Σχολή ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών. Παιδαγωγικό τμήμα δημοτικής εκπαίδευσης.
- Μαυρέας, Δ. (2011). *Γλωσσικός Σχεδιασμός: η περίπτωση της Ελληνικής Νοηματικής Γλώσσας (ΕΝΓ)*. Διδακτορική Διατριβή. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ). Σχολή Φιλοσοφική. Τμήμα Φιλολογίας. Τομέας Γλωσσολογίας.
<http://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/24680>
- Παπασπύρου, Χ. (2010). Εμείς, οι Κωφοί: Η ιστορία μας, Αναζητώντας τις ρίζες μας μέσα στον χρόνο. Αθήνα. Ανακτήθηκε από <https://www.kivotos-polyhoros.gr/site/index.php/home->

8/home-10.

Αντζακας, Γ. (2010). Η ιστορία των Κωφών. Ελευθεροτυπία. Ανακτήθηκε από:

<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=132964>.

Κατσουλάκος, Θ., Κυρκίνη, Α., Μπαφούνης, & Γ. Σμπιλίρης, Γ. (2012). Ιστορία του νεότερου και σύγχρονου κόσμου από το 1453 μ.Χ. έως σήμερα. Αθήνα. ΙΤΥΕ - Διόφαντος.

Ζώνιου -Σιδέρη, Α. Ντεροπούλου – Ντέρου, Ε. & Βλάχου – Μπαλαφούτη, Α. (2012). Αναπηρία και εκπαιδευτική πολιτική. Κριτική προσέγγιση της ειδικής και ενταξιακής εκπαίδευσης. Αθήνα. Πεδίο.

Ζώνιου- Σιδέρη, Α. (2011). Οι ανάπηροι και η εκπαίδευση τους. Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της ένταξης. Αθήνα. Εκδόσεις Πεδίο.

Τσιτσελίκης, Κ (2001). Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός. Προστασία των μειονοτικών γλωσσών [Γ5]. Ευρωπαϊκός χάρτης των περιφερειακών ή μειονοτικών γλωσσών. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Ανακτήθηκε από :http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_c5/index.html

Κουρμπέτης, Β., & Σίμψα, Θ. (2011). Πρόγραμμα σπουδών ελληνικής νοηματικής γλώσσας για την υποχρεωτική εκπαίδευση.

Συμβάσεις και Νόμοι

Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με Αναπηρίες. (1993) Νέα Υόρκη. <https://www.un.org/development/desa/disabilities/standard-rules-on-the-equalization-of-opportunities-for-persons-with-disabilities.html>

Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με Αναπηρίες. (2006) Νέα Υόρκη. <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

Νόμος 2362/1995 (ΦΕΚ 247/95): Περί Δημοσίου Λογιστικού, ελέγχου των δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις.

Προεδρικό Διάταγμα 301/1996 (ΦΕΚ Α-208/29-8-1996): Αναλυτικό Πρόγραμμα Ειδικής Αγωγής.

Νόμος 2817/2000 (ΦΕΚ 78/Α/14-3-2000) : Εκπαίδευση ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και άλλες διατάξεις.

Νόμος 3699/2008 (ΦΕΚ 199/Α'/2.10.2008): Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση ατόμων με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Νόμος 4488/2017 (ΦΕΚ 137/Α/13-9-2017): Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις Δημοσίου και λοιπές ασφαλιστικές διατάξεις, ενίσχυση της προστασίας των εργαζομένων, δικαιώματα ατόμων με αναπηρίες και άλλες διατάξεις.

Βιβλιογραφικές αναφορές/ Ξενόγλωσσες

Quer, J., Cecchetto, C., Donati, C., Geraci, C., Kelepir, M., Pfau, R., & Steinbach, M. (Eds.). (2017). *SignGram Blueprint: A guide to sign language grammar writing*. Walter de Gruyter GmbH & Co KG.

Sapountzaki, G. (2015). 11 Greek Sign Language. *Sign Languages of the World: A Comparative Handbook*, 317.

Murtagh, I. E. (2019). *A Linguistically Motivated Computational Framework for Irish Sign Language* (Doctoral dissertation, Trinity College).

Stokoe Jr, W. C. (2005). Sign language structure: An outline of the visual communication systems of the American deaf. *Journal of deaf studies and deaf education*, 10(1), 3-37.

Naturale, J. M., & Moore, D. (2014). *Finding Hidden Treasures: Research Help in the Library and Archives*.

Carter, K. E. (2017). Emmet Kennedy. Abbé Sicard's Deaf Education: Empowering the Mute, 1785–1820.

McCaskill, C., Lucas, C., Bayley, R., & Hill, J. (2011). *The hidden treasure of Black ASL: Its history and structure*. Washington, DC: Gallaudet University Press.

Ferraro, J. F. (2002). *MSL, Michif Sign Language: The Noun Phrases* (Doctoral dissertation, University of North Dakota).

Lane, H. (1989). *When the mind hears. A history of the deaf*. New York. Vintage Books. A Division of Random House.

Drame, R., E. (2016). Special schools. *Encyclopedia of Milwaukee*. Published online: <https://emke.uwm.edu/entry/special-schools/>

Heidsiek, J., & Veditz, G. W. (1899). *THE EDUCATION OF THE DEAF IN THE UNITED*

STATES. REPORT OF A VISIT, AND A FURTHER CONTRIBUTION TO THE QUESTION OF METHODS. —I. *American Annals of the Deaf*, 177-210.

- Tellings, A. E. J. M. (1995). *The two hundred years' war in deaf education: a reconstruction of the methods controversy* (Doctoral dissertation, Nijmegen: Mediagroep Katholieke Universiteit Nijmegen).
- Perniss, P. M., & Özyürek, A. (2008). Representations of action, motion and location in sign space: A comparison of German (DGS) and Turkish (TID) Sign Language narratives.
- Prillwitz, S. (1990). The long road towards bilingualism of the deaf in the German-speaking area. *Sign Language research and application: international studies on sign language and communication of the deaf*, 13, 13-27.
- Vogel, H. (1999). *Geschichte der Gehörlosenbildung. Grundkurs Deutsche Gebärdensprache, Stufe I: Arbeitsbuch*.
- EAF. (1887). PRESIDENT GALLAUDET'S MISSION TO ENGLAND. *American Annals of the Deaf*, 20-31.
- Bay, C., Cana, P., County, B., County, C., County, C. C., Plantation, B., ... & Life, C. *Our Deaf Heritage*.
- Bell, A. G. (1918). John Braidwood in America. *American Annals of the Deaf*, 459-463.
- Turner, G. H. (2004). Exploring British Experiences of Language. *To the lexicon and beyond: Sociolinguistics in European Deaf communities*, 10, 248.
- GAW, A. C. (1907). THE DEVELOPMENT OF THE LEGAL STATUS OF THE DEAF: A COMPARATIVE STUDY OF THE RIGHTS AND RESPONSIBILITIES OF DEAF-MUTES IN THE LAWS OF ROME, FRANCE, ENGLAND, AND AMERICA. —VII. *American Annals of the Deaf*, 468-489.
- Esteves, K. J., & Rao, S. (2008). The evolution of special education. *Principal*, 88(2), 1.
- Rosen, R. S. (2006). An unintended consequence of IDEA: American Sign Language, the Deaf community, and Deaf culture into mainstream education. *Disability Studies Quarterly*, 26(2).
- Wilcox, S. (1989). Foreign Language Requirement? Why Not American Sign Language? ERIC Digests.

- Pichler, D. C., & Koulidobrova, H. (2015). Acquisition of sign language as a second language (L2). *The Oxford handbook of deaf studies in language*, 218-230.
- Brennan, M. (2003). Deafness, disability and inclusion: The gap between rhetoric and practice. *Policy Futures in Education*, 1(4), 668-685.
- Krausneker, V. (2008). *The protection and promotion of sign languages and the rights of their users in Council of Europe member states: Needs analysis*. Integration of People with Disabilities Division, Social Policy Department, Directorate General of Social Cohesion, Council of Europe.
- Leeson, L. (2006). Signed Languages in Education in Europe—a preliminary exploration. *Preliminary Study. Strasbourg, France: Language Policy Unit, Council of Europe*.
- Leeson, L., Van den Bogaerde, B., Rathmann, C., & Haug, T. (2016). Sign languages and the Common European Framework of Reference for Languages. *Common reference level descriptors*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Zeshan, U. (2006). *Interrogative and negative constructions in sign language* (p. 375). Ishara Press.
- Moges, R. T. (2015). Challenging sign language lineages and geographies: The case of Eritrean, Finnish and Swedish sign languages. *It's a Small World: Inquiries into International Deaf Spaces*, 83-94.
- Brenner, D. Die Geschichte der Schwedischen Gebärdensprache: Eine internationale Erfolgsgeschichte?.
- Gracer, B. (2003). What the rabbis heard: deafness in the Mishnah. *Disability Studies Quarterly*, 23(2).
- Ferreri, G. (1906). The Deaf in Antiquity. *American Annals of the Deaf*, 460-473.
- Braem, P. B., & Rathmann, C. (2010). *Transmission of sign languages in Northern Europe*. na.
- MacLeod, E. (2007). *Helen Keller*. Kids Can Press Ltd.